

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Obor: DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

Výtvarník Jan Provazník
(1901-1978)

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Veronika Červinková

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Pavel Štěpánek, Ph.D.

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně,
s použitím literatury a pramenů uvedených v seznamu.

V Ostravě dne 19. dubna 2012

OBSAH

OBSAH	2
ÚVOD	4
1. DOSAVADNÍ STAV BĀDÁNÍ	8
2. RODINA, DĚTSTVÍ A STUDIA V BRNĚ	12
3. SETKÁNÍ S DUŠANEM JURKOVIČEM	17
4. PRAHA	20
4.1 Studia na Umělecko-průmyslové škole	20
4.1.1 Výuka	20
4.1.2 Milosrdný Samaritán a Zátíší z Marseille	23
4.1.3 Školné	25
4.2 Děti úsvitu	25
4.3 Varieté	26
4.4 Milena – manželka. Trampové	27
5. ZPĚT NA MORAVU	29
5.1 Skupina výtvarných umělců v Brně	29
5.2 Portrétista	30
6. CESTY DO ZAHRANIČÍ	32
6.1 Jugoslávie	32
6.2 V Paříži u Františka Kupky	33
7. OSTRAVA	37
8. ČLENSTVÍ V TVŮRČÍCH SKUPINÁCH	41
8.1 Moravskoslezské sdružení výtvarných umělců	41
8.2 Spolek výtvarných umělců moravskoslezských Aleš v Brně	42
8.3 Blok výtvarných umělců země Moravskoslezské	43
8.4 Svaz československých výtvarných umělců Praha	44
8.5 Svaz českých výtvarných umělců	44
9. MALÍŘSKÁ TVORBA	46
9.1 Do roku 1930	47
9.2 1931-1934	47
9.3 1934-1940	48
9.4 Od roku 1940	49
9.5 Shrnutí	51
10. SCÉNOGRAFIE	52
10.1 Sezóna 1939/1940	54
10.2 Sezóna 1942/1943	55
10.3 Sezóna 1943/1944	55
10.4 Sezóna 1945/1946	57
10.5 Sezóna 1946/1947	59
10.6 Shrnutí	61
11. ILUSTRÁTORSKÁ ČINNOST	62
11.1 Pražská nakladatelství	63
11.2 Ostravská nakladatelství	66
11.3 Opava, Brno, Zlín	67
11.4 Bratislavská nakladatelství	67
11.5 Pohádky z Valašska	68
11.6 Mateřídouška	69
12. MONUMENTÁLNÍ ARCHITEKTONICKÉ REALIZACE A ART PROTIS	70
12.1 Školy a školská zařízení	71

12.2 Společenská a restaurační zařízení	73
12.3 Obytné domy a veřejné prostory	75
12.4 Orgán státní správy a peněžní ústavy	76
12.5 Ostatní realizace	77
13. DALŠÍ AKTIVITY	79
13.1 Učitel figurálního kreslení.....	79
13.2 Propagační činnost	80
13.3 Porotce v uměleckých komisích.....	81
14. CHVÍLE ODPOČINKU	82
15. NÁHLÝ ODCHOD	84
ZÁVĚR.....	85
KATALOG MALÍŘSKÉHO DÍLA	88
BIBLIOGRAFIE	124
Prameny.....	124
Literatura	126
Internetové zdroje.....	129
TEXTOVÁ PŘÍLOHA	131
Soupis dalšího díla Jana Provazníka	131
Soupis výstav.....	148
Skupinové výstavy	148
Autorské výstavy.....	154
Soupis vypravených divadelních her.....	155
České divadlo v Moravské Ostravě / Zemské divadlo v Moravské Ostravě	155
Slezské divadlo Opava	157
Soupis ilustrovaných knih	158
Soupis monumentálních realizací.....	164
Ocenění.....	167
Zastoupení ve sbírkách.....	167
Psané dokumenty.....	168
SUMMARY.....	176
ANOTACE.....	180

ÚVOD

„Můžeme ho potkat občas v parku, na procházce v ulicích Ostravy nebo na některé z výstav. Prostě oblečený, s příjemnou, přemýšlivou tváří. Živýma očima se dívá kolem sebe na svět, který se tak mění každým dnem. Ten muž s bílými vlasy pod placatou čepicí je malíř Jan Provazník. (...) Je skromným člověkem. Vyhýbá se příliš zvědavým pohledům a na veřejnosti mnoho nevystupuje. Žije v prostředí ateliéru, mezi uměleckými díly, které poznamenal čas historie. Miluje lidové umění, dokáže ocenit práci starého řemeslníka, v tichém obdivu se sklání nad vybroušeným portrétem ve skle z minulého století či uměním řezbáře někde z Tyrol. I všechny tyto lásky a zájmy vyjadřují opravdovost životního postoje tohoto umělce.“ Takto barvitě a výstižně ho vylíčil Česlav Pietoň.¹ Takového jej znali jeho současníci.

Když se dnes někoho z laické veřejnosti zeptáte na Jana Provazníka, většinou marně tápe v mysli a přemýšlí, kdo se ukrývá za tímto jménem a kam jej zařadit. Snad někteří si vzpomenou, že svým dětem předčítali *Perly pohádek Boženy Němcové* či Plevova *Malého Bobše* s jeho půvabnými ilustracemi. Leckomu snad doma visí Provazníkův obraz, který kdysi zakoupili jeho rodiče nebo prarodiče. Ví však ještě někdo, kdo byl oním malířem? Možná také málokterého návštěvníka divadla napadne zajímat se o to, kdo vytvořil jevištní výpravu.

Malíř, ilustrátor, grafik, scénograf, autor návrhů pro monumentální architektonické realizace, pedagog, člen uměleckých spolků, představitel kulturního života ostravského regionu. Tím

¹ Česlav Pietoň, *Návštěva v ateliéru Jana Provazníka*, *Ostravský kulturní měsíčník* III, č. 3, 1978, s. 64-65.

vším Jan Provazník ve svém tvůrčím životě – rozmanitém a pestrém – byl.

Ani v současných odborných kruzích není příliš znám. Nejvíce snad na Ostravsku, kde prožil téměř čtyřicet let, ale i zde spíše jen mezi starší generací.

V této své diplomové práci si tedy kladu za smělý cíl zpracovat a představit život a dílo Jana Provazníka, který si bezpochyby nezaslouží zcela upadnout v zapomnění, ale naopak znovu vejít ve známost odborného i laického publika.

Nebylo by však v mých silách a možnostech, abych cíle dosáhla bez pomoci lidí zkušenějších a moudřejších. Jim patří následující a velký dík!

V první řadě děkuji panu Prof. PhDr. Pavlu Štěpánkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, směřování a cenné rady.

Dále pak pracovníkům Galerie výtvarného umění v Ostravě – panu Mgr. Petru Beránkovi za impulsy pro tuto práci, panu řediteli Mgr. Jiřímu Jůzovi, Ph.D. za umožnění přístupu k uměleckým dílům a dokumentům, Mgr. Gabriele Pelikánové za ochotnou pomoc, Vladimíře Lichovnickové, MgA. Josefu Mladějovskému a Mgr. Ctiradu Janečkovi.

Děkuji také PhDr. Polaně Bregantové z ÚDU AV ČR, paní Martině Lehmannové a Heleně Niederhafnerová, DiS. z Moravské galerie v Brně, PhDr. Marcele Macharáčkové, Kateřině Čermákové, Mgr. Jindřichu Chatrnému a Magdě Petrášové, DiS. z Muzea města Brna, Mgr. Andreji Jochmanové, Ph.D. z Moravského zemského muzea v Brně, Mgr. Lence Černíkové z Ostravského muzea, Mgr. Sylvě Pracné ze Slezského zemského muzea v Opavě, Mgr. Ivaně Zajícové a Alexandrovi Michlu - Bernardovi z MIKS – Městského

muzea v Krnově, PhDr. Vlastě Koubské z Národního muzea v Praze, PhDr. Evě Neumannové a Zdeňce Bílkové z Galerie umění Karlovy Vary, Bc. Karolíně Pečenkové z archívu Národního divadla moravskoslezského, paní Táni Mládkové ze Slezského divadla v Opavě, Mgr. Elzbiete Kaczmarske-Zysek, tajemnici Těšínského divadla Český Těšín, pracovníkům Muzea umění Olomouc, Správního archivu Armády ČR v Olomouci, Vojenského ústředního archívu v Praze (především p. řediteli Mgr. Josefu Žikešovi) a Moravského zemského archívu v Brně. Za kontrolu anglického překladu srdečně děkuji Mgr. Gabriele Zapletalové, Ph.D.

Při pátrání po architektonických realizacích mi velmi pomohli paní Lucie Michálková, ředitelka ZŠ Soběšovice, paní Jana Pučková, ředitelka MŠ Olbrachtova v Karviné, paní Jarmila Klimešová z Městského informačního centra Havířov, Mgr. Alice Čavojská, ředitelka ZŠ ve Vratimově, paní Jarmila Pchálková z RÚ Hrabyně, pan Miroslav Houžvička, vedoucí Kulturního domu v Hlučíně, paní Jarmila Harazinová, kronikářka města Hlučína, zaměstnanci pobočky Komerční banky, a.s. na Nádražní ul. v Ostravě, Ing. Miroslav Kufa, Odbor územního plánování a stavebního řádu Magistrátu města Karviné, pan Krystian Handzlik, Odbor vnitřních věcí Magistrátu města Karviné, paní Dagmar Vlachopulosová, sekretariát ředitele ZŠ Na Nábřeží Havířov, pan Igor Zařko, ředitel ZŠ Gorkého Havířov, paní Jiřina Sivá, ředitelka ZŠ Frýdecká Havířov-Bludovice, PaedDr. Václav Hujer, ředitel ZŠ Jarošova Havířov-Šumbark, Mgr. Dagmar Glatzová, ředitelka ZŠ a MŠ Prameny Karviná-Ráj, paní Monika Svoreňová, sekretariát ZŠ Školská Karviná-Ráj, Mgr. Petra Židková, ředitelka ZŠ Kpt. Jasioka Havířov-Prostřední Suchá, paní Renáta Duháčková, asistentka generálního ředitele REACONT a.s., Mgr.

Jozef Šerka, vedoucí oddělení služeb Archívu města Ostravy, Ing. Marie Lekešová a Bc. Hana Valčuhová z Magistrátu města Ostravy a správce Městského divadla v Krnově.

Jsem velmi vděčná své rodině a přátelům za podporu a za to, že se se stejným nadšením jako já podíleli na bádání o umělci, který mi postupem času přirostl k srdci.

Mé poděkování směřuje i k paní Marii Konečné, přítelkyni Provazníkovy dcery Mileny Konečné, že se se mnou podělila o vzpomínky na „mistra“, jak mu sama s úctou říká, a paní MUDr. Pavle Kozárové, přítelkyni Provazníkovy rodiny. Obrovský dík náleží panu Dušanu Konečnému, zeti Jana Provazníka, s nímž jsem prožila krásný čas nad životem a dílem jeho tchána a který bohužel velmi náhle skončil. Jemu s vděčností věnuji svou práci.

1. DOSAVADNÍ STAV BĀDÁNĪ

PovědomĪ o Janu ProvaznĪkovi jen vĵjimeĉně pŕesahuje hranice ostravskěho regionu. A není divu. Umělec sĀm byl podle slov svěho zetě velmi skromnĵm ĉlověkem a moŕnost samostatně autorskě vĵstavy, kterĀ se mu několikrĀt naskytla, neustĀle odsouval. Aŕ se jĪ za svěho ŕivota nakonec nedoĉkal. Jeho dĪla měli milovnĪci uměnĪ moŕnost vidět pouze v rĀmci kolektivnĪch ĉlenskĵch vĵstav po celěm tehdeŕŕm Āeskoslovensku, kterě obesĪlal aŕ do svě smrti v roce 1978. Ve vĵstavnĪch katalogĪch nachĀzĪme seznam prezentovanĵch děl a v některĵch těŕ zĀkladnĪ informace o umělci – akademickěm malĪři. Tedy ŕe se narodil 29. zĀrĪ 1901 v Brně-ŔidenicĪch, studoval na Umělecko-prŕmyslově ŕkole u prof. Schussera a prof. Kysely a potě u Frantiŕka Kupky v Paŕiŕi. ZabĵvĀ se zejměna malbou, ilustracemi a scěnografiĪ a vystavuje s tvŕrĉĪmi spolky.

AutorstvĪ pŕevĀŕně ĉĀsti tohoto struĉněho medailonu, jehoŕ text se s rŕznĵmi obměnami neustĀle opakuje během ProvaznĪkova ŕivota i po jeho smrti, patŕĪ VladimĪru Hĵlovi. Ve svě drobně publikaci *Vĵtvarně uměnĪ ostravskěho kraje* z roku 1941 o ProvaznĪkovi pĪŕe: „*Maluje figurĀlnĪ nĀměty, podobizny a květinovĀ zĀtiŕĪ vyznaĉujĪcĪ se zvlĀŕtě barevnĵm pŕvabem a komposiĉnĪ ukĀzněnostĪ. Ve svĵch vĵtvorech uplatŕuje vĵtěŕŕky uměleckĵch vĵbojŕ souĉasně doby a zduchovŕuje objekt svĵm subjektivnĪm procĪtěnĪm, aniŕ by vŕsak opouŕtěl pŕŕdu reĀlně skuteĉnosti*“.²

² VladimĪr Hĵl, *Vĵtvarně uměnĪ ostravskěho kraje*, Ostrava 1941, s. 47.

Výše psané informace převzal do encyklopedického hesla o Provozníkovi v *Novém slovníku československých výtvarných umělců* Prokop Hugo Toman.³

Odrazovým můstkem pro mou práci se stal útlý katalog jediné souborné výstavy Jana Provozníka (1984), který napsal v roce 1983 historik umění Vilém Jůza,⁴ ředitel někdejší Severomoravské galerie výtvarného umění v Ostravě. Jana Provozníka klade mezi přední soudobé umělce regionu. Velmi oceňuje nejen jeho hodnoty umělecké, jimiž výrazně zasáhl do mnoha oblastí výtvarného života Ostravska a okolí, ale i kvality lidské.

Zhodnocení Provozníkovi retrospektivní výstavy přinesl článek Evy Trnkové v *Kulturním měsíčníku* (1984).⁵ Právem připisuje výstavě objevný charakter a čtenáře stručně seznamuje s umělcovým životem i jeho tvorbou. Text doplňuje reprodukce obrazu *Kabaret* (mylně zde nazvaný jako *Karneval*) a snímek Provozníka v ateliéru od ostravského rodáka, grafika a fotografa Miloše Poláška.

V *Dodatcích k Novému slovníku československých výtvarných umělců* zmiňuje Toman některé výstavy a výtvarnou soutěž, jichž se Provozník v 50. letech účastnil a které se v Jůzově katalogu nenacházejí.⁶

Alena Malá v *Slovníku českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2003* upřesňuje a doplňuje informace týkající se Provozníkova členství v tvůrčích skupinách a zejména archi-

³ Prokop H. Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců II.*, Ostrava 1993. Toman mylně uvádí jako místo umělcova narození Brno-Židenice, s. 322.

⁴ Vilém Jůza, *Jan Provozník 1901-1978* (kat. výst.), Galerie výtvarného umění v Ostravě 1983, nestránkováno.

⁵ Eva Trnková, Retrospektivní výstava J. Provozníka, *Kulturní měsíčník. Kulturně politický časopis Severomoravského kraje II*, 1984, č. 4, s. 12-13.

⁶ Prokop H. Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců II. Dodatky*, Ostrava 2000, s. 152.

tektonických realizací. Připojuje také následující literaturu:⁷ Katalog Evy Trnkové k výstavě *Ohniska inspirace II – Zátíší*,⁸ v němž se autorka omezuje pouze na seznam Provazníkových prací prezentovaných na této výstavě; dále pak katalog výstavy Krajské organizace Svazu českých výtvarných umělců v Ostravě 1985, v němž však Provazníkovo jméno vůbec nefiguruje; habilitační práci Petra Holého *Výtvarné umění na Ostravsku*⁹ a knihu M. Vosečkové a kolektivu,¹⁰ z nichž ani jednu se nepodařilo dohledat.¹¹

Nejnovějším příspěvkem je krátký medailon o Provazníkovi v knize *Výtvarní umělci severní Moravy a Slezska ve sbírkách Galerie výtvarného umění v Ostravě 1900-1950*; shrnuje převážně text Jůzova katalogu.¹²

Rozsáhlejší studie o tomto regionálním umělci, než která pochází z pera V. Jůzy, doposud neexistuje.

I v dobovém tisku figuruje Provazníkovo jméno pomálu. Objevuje se v reportážních článcích a recenzích kolektivních výstav, kde je charakterizován jednou větou, pokud vůbec.¹³ Nepřinášejí ale žádné nové nebo cenné informace. Také v článku *Nové pohádkové knihy* v rubrice *Kulturní kronika Lidových novin* (29.3.1945) je pouze zmíněn co by ilustrátor *Světa kouzel a divů* Vojtěcha

⁷ Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2003 XII*. Por-Rj., Ostrava 2003, s. 142.

⁸ Eva Trnková, *Ohniska inspirace II. Zátíší v české malbě 20. století ze sbírek Galerie výtvarného umění v Ostravě* (kat. výst.), Galerie výtvarného umění v Ostravě 1995.

⁹ Petr Holý, *Výtvarné umění na Ostravsku* (habilitační práce), UP v Olomouci, Olomouc 1994.

¹⁰ M. Vosečková et al., *Ostrava, architektura, sochařství, malířství*, Ostrava 1991.

¹¹ Dva výše psané dokumenty nevlastní žádná z knihoven, které přispívají svými katalogizačními záznamy do Souborného katalogu ČR.

¹² Petr Beránek – Petr Holý – Vilém Jůza et. al., *Výtvarní umělci severní Moravy a Slezska ve sbírkách Galerie výtvarného umění v Ostravě 1900-1950*, Ostrava 2006, s. 41.

¹³ Zejména denní tisk *České slovo*, *Večerní České slovo*, *Rudé právo*, *Polední deník*, *Sokolské noviny*, *Denní noviny* (Archív Galerie výtvarného umění v Ostravě).

Martínka.¹⁴ Provazníkův uhel ke knize I. Likstanova si (vedle dalších sedmi kreseb a grafik jiných autorů) vybral Jan Loriš k ilustraci své stati *Poznámky ke grafice na výstavě Výtvarná úroda 1951* v periodiku *Výtvarné umění*.¹⁵

Nezapomeňme na Provazníkovu dceru Milenu Konečnou, která svému otci vděčí za rozvoj výtvarného nadání. Působila jako učitelka českého jazyka a výtvarné výchovy. Vynikala nejen ve volné tvorbě, která je charakteristická fantazijními náměty, ale také v užitě kresbě a malbě, jíž doprovodila např. publikaci *Stromy, Léčivé rostliny* a další. Její zásluha spočívá v péči o tatínkovu pozůstalost po jeho smrti. Dala si tu práci, aby díla alespoň zčásti zpracovala a sepsala, pojmenovala a datovala některé obrazy a opatřila paspartami velké množství ilustrací. Dá se tedy říci, že je první, kdo se k dílu Jana Provazníka vyjádřil. A díky její péči o kolekci Provazníkových uměleckých děl jsem se s nimi mohla osobně setkat také já.

Nutno též podotknout, že v několika případech, s nimiž se setkáme, došlo k záměně osoby Jana Provazníka s malířem a básníkem Jaroslavem Provazníkem (1890-1925). A to zřejmě z toho důvodu, že oba umělci prožili část svého života v Brně. Nebyl však mezi nimi žádný příbuzenský vztah; jedná se o pouhou shodu jmen.

¹⁴ Nové pohádkové knihy, *Lidové noviny* 1945, č. 75, 29.3., s. 2.

¹⁵ Jan Loriš, *Poznámky ke grafice na výstavě Výtvarná úroda 1951*, *Výtvarné umění* II, 1951-1952, č. 7-8, s. 298.

2. RODINA, DĚTSTVÍ A STUDIA V BRNĚ

Šestého července 1890 v kostele sv. Jiljí v Líšni u Brna si Jan Provazník (*15.6.1863) a Jana (Johanna) Fojtíková (*21.8.1871, †11.11.1942) udělili svátost manželství. Během deseti let dali život pěti dětem [CD 249]. Nejstarší Jaroslav (*6.3.1893) se narodil ve Šlapanicích u Brna a pracoval jako účetní. Další děti se podle archívních dokumentů narodily v Židenicích. Druhorozený syn Stanislav (*20.11.1894) se stal slévačem železa. Jediná dcera – Marie (*9.8.1896) – se vyučila švadlenou.¹⁶ Nejmladší syn Vladimír (*19.9.1904) byl zahradnickým příručím.¹⁷

Jako čtvrté dítě manželů Provazníkových přišel 29. září 1901 na svět syn. Po otci dostal jméno Jan.¹⁸ Svátost křtu a křestní jméno František přijal 13. října téhož roku v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábrdovicích z rukou tamějšího faráře P. Františka Chalupy.¹⁹ Duchovní správa Židenic totiž spadala pod Zábrdovice až do roku 1936, kdy byl v Židenicích dostavěn chrám sv. Cyrila a Metoděje.²⁰ Za kmotry šli malému Janovi manželé Holasovi – František, soustružník ve Šlapanicích, a jeho žena Josefa.²¹

V rodném a křestním listě i dalších úředních dokumentech J. Provazníka se uvádí, že se narodil v Židenicích u Brna, v domě č. p.

¹⁶ Fond B 1/39 Kartotéka domovského práva 1850-1949, Jan Provazník st. (Archív města Brna, Přední 2).

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Fond B 1/39 Kartotéka domovského práva 1850-1949, Jan Provazník ml. (Archív města Brna, Přední 2).

¹⁹ Rodný a křestní list Jana Provazníka, fara Brno-Zábrdovice, 16.9.1916 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²⁰ Klaudius Medlmayr navrhl pro Židenice trojlodní baziliku s kampanilou, která se hlásí k odkazům raně křesťanské architektury. Vznikla v letech 1932-1935. Karel Kuča, *Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*, Praha 2000, s. 625.

²¹ Rodný a křestní list Jana Provazníka, fara Brno-Zábrdovice, 16.9.1916 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

416.²² Ovšem Vilém Jůza upozorňuje na to, že místem narození nebyly Židenice, nýbrž vesnice Slatina.²³ Dá se předpokládat, že tuto informaci získal přímo od umělce, či jeho manželky Mileny.²⁴ Taktéž ve své soukromé korespondenci Milena Provazníková píše, že se Jan Provazník narodil ve Slatině v domě své babičky,²⁵ resp. prarodičů z matčiny strany.²⁶ Tuto skutečnost s konečnou platností potvrzuje i nejnovější literatura.²⁷

Tak či tak, početná rodina bydlela ve skromných poměrech v jednom z domků postavených továrnou na židenickém předměstí, kam se měl otec podle V. Jůzy přestěhovat za prací.²⁸ Od poslední čtvrtiny 19. století zaznamenáváme v Brně veliký rozmach průmyslu a s ním spojený nárůst obyvatel v Židenicích, z nichž většinu tvořili právě zaměstnanci brněnských továren a jejich rodiny.²⁹ Dle mých předpokladů mohl otec – soustružnický mistr – pracovat v První brněnské strojárně, založené již před polovinou 19. století,³⁰ nebo

²² Rodný a křestní list Jana Provazníka, fara Brno-Zábrdovice, 16.9.1916 (Pozůstalost v soukromé sbírce). V Židenicích 416 Provazníkově velmi pravděpodobně bydleli.

²³ Viz. Jůza (pozn. 4). Tuto skutečnost by mohl potvrzovat záznam v oddavkovém listě Janových rodičů, kteří oba ve Slatině bydleli. Svátost manželství si udělili 6. července 1890 v kostele sv. Jiljí v Líšni, okres Brno-venkov. Při bohoslužbě celebroidal P. Method Hošek. Oddavkový list Jana Provazníka a Johanny Fojtíkové, Líšeň u Brna, 29.10.1940 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²⁴ Děkuji Mgr. Gabriele Pelikánové za ústní sdělení ze dne 7.6.2011.

²⁵ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30. 9. 1982, údaj o narození J. Provazníka u babičky ve Slatině doplnila jejich dcera, rovněž Milena (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²⁶ V roce 1901 však žil už jen dědeček Josef Fojtík v č. p. 96, jeho žena Františka, roz. Kurová, stejně jako prarodiče z otcovy strany Josef Provazník a Kateřina, roz. Veselá, z č. p. 4 zesnuli ještě před sňatkem Janových rodičů. Oddavkový list Jana Provazníka a Johanny Fojtíkové, Líšeň u Brna, 29.10.1940 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²⁷ Viz. Beránek – Holý – Jůza et. al. (pozn. 12), s. 41 a další.

²⁸ Viz. Jůza (pozn. 4).

²⁹ Karel Kuča, *Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*, Praha 2000, s. 627.

³⁰ Jiří Švéda, *Městská část Brno-Židenice. Z dějin a současnosti Židenic, Zábrdovic a Juliánova*, Brno 2001, s. 43.

v Královopolské továrně na stroje Lederer&Porges³¹ či v jiném podniku podobného zaměření. Ověřit tyto domněnky se ale bohužel nezdařilo.

Zato o mamince víme, že nejprve pracovala jako dělnice v První brněnské strojárně, později byla v domácnosti. Měla velmi silnou citovou vazbu na své rodiče. Maminka jí však zemřela ještě dříve, než se provdala a tatínek jí často pomáhal s hlídáním dětí.³²

Dětství prožil Jan se svými sourozenci na předměstí Brna, které mělo charakter vesnice. Možná že vzpomínky na toto období, na některá místa a události se mu promítaly i později, snad i tehdy, když maloval obraz *Líčení stromů* (č. kat. 22).

I přesto, že rodina nedisponovala velkými finančními prostředky, umožnila dětem se vzdělávat.³³ Školní docházku nastoupil Jan na podzim 1907 do třídy 1.B na české Pětitřídní chlapecké obecné škole na Táborské ulici 185 v Židenicích. Ročník ale nedokončil, protože se rodina přestěhovala do židenické místní části Juliánov.³⁴ Novým bydlištěm se stal dům č. p. 17 na Táborské ulici. V Juliánově začal navštěvovat 2. Pětitřídní národní školu na Jamborově ulici v Hybešově čtvrti³⁵ 28. října 1907. Stal se žákem 1.B s velmi dobrým prospěchem. Měl téměř samé jedničky, jen z psaní a zpěvu dostával dvojky.³⁶ Jak procházel jednotlivými

³¹ Encyklopedie dějin města Brna, http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=2973, vyhledáno 3.11.2011.

³² Písemnost Mileny Konečné, nedat. (Pozůstalost v soukromé sbírce).

³³ Viz. Jůza (pozn. 4).

³⁴ M 171 I. devítiletá národní a střední škola, Táborská 185, Brno-Židenice, inv. č. 2 (Archív města Brna, Přední 2). Tento zdroj uvádí místo bydliště otce Křížkov 4 – snad Křížkovského ulice 4 (dnes Pod Sídlištěm).

³⁵ Od září 1910 se pětitřídní škola proměnila ve školu šestitřídní. M 174 II. Pětitřídní národní škola v Brně-Juliánově, Hybešova čtvrt (Archív města Brna, Přední 2).

³⁶ M 174 II. Pětitřídní národní škola v Brně-Juliánově, Hybešova čtvrt, inv. č. 20 (Archív města Brna, Přední 2).

ročníky studia na obecné škole, přibývalo předmětů, které mu evidentně dělaly problém. Dokonce i z kreslení měl budoucí akademický malíř dvojky a z některých předmětů dokonce trojky a výjimečně čtyřku.³⁷ Důležitější než známky je ale zajisté píle, snaha a ctižádost. A tak si v posledním pátém ročníku ve školním roce 1911/1912 Jan polepšil ve všech předmětech a ve všech čtyřech školních zprávách se skvěly jen jedničky a dvojky.³⁸

Poté Jan navštěvoval školu reálnou. O jakou školu se jednalo, se mi žel nepodařilo zjistit. Zde ale podle V. Jůzy s obtížemi zvládl vystudovat pouhé čtyři roky.³⁹ Snad proto, že mu učení příliš nešlo a že se u něj objevil výtvarný talent, následovalo rozhodnutí ve studiu dále nepokračovat a vyučit se řemeslu malíře a natěrače. Ve školních letech 1917/1918 a 1918/1919 tedy prošel oddělením pro malíře v německém Odborném pokračovacím kursu společenstva malířů, natěračů a pozlacovačů v Brně-Veveří. S největší pravděpodobností se učil u Františka Ballona, malíře pokojů, který bydlel v Brně na Nové ulici č. 8.⁴⁰

Co Provazník dělal od poloviny roku 1919 do 12. května 1921, kdy nastoupil základní prezenční službu, zda se již v této době živil jako malíř pokojů, není zřejmé. V říjnu 1921 složil přísahu a byl zařazen do československého polního pluku č. 19, s nímž se dostal až do Mukačeva na zakarpatské Ukrajině [CD 250-251]. Tam prožil celých dvacet tři měsíců. Sto šedesát pět centimetrů vysoký mladík,

³⁷ M 174 II. Pětiletá národní škola v Brně-Juliánově, Hybešova čtvrt, inv. č. 21, 22 a 23 (Archív města Brna, Přední 2).

³⁸ Školní zprávy se vydávaly v prosinci, únoru, květnu a červenci. M 174 II. Pětiletá národní škola v Brně-Juliánově, Hybešova čtvrt, inv. č. 24 (Archív města Brna, Přední 2).

³⁹ Viz. Jůza (pozn. 4).

⁴⁰ N 68 Odborný pokračovací kurs společenstva malířů, natěračů a pozlacovačů v Brně, inv. č. 10329 (Archív města Brna, Přední 2).

černovlasý, s šedýma očima, jak jej charakterizuje zápis v kmenovém listě, byl z vojny propuštěn na konci října 1923.⁴¹

⁴¹ Kmenový list Jana Provazníka (Vojenský ústřední archiv Praha).

3. SETKÁNÍ S DUŠANEM JURKOVIČEM

Nejdříve v listopadu 1923 se mohl Jan Provazník vrátit k řemeslu malíře a natěrače. Následující rok jeho života však zastírá mnoho nejasností. Pracoval ve firmě, která realizovala dekorativní malby v interiérech staveb vyprojektovaných velkým slovenským architektem Dušanem Jurkovičem. Ovšem o jakou firmu se jednalo, jsem bohužel nevypátrala. Nicméně se domnívám, že můžeme hledat spojitost s Odborným pokračovacím kursem, v němž se Provazník vyučil. V roli pedagoga zde kromě Františka Ballona působil velmi pravděpodobně také Jakub Ballon.⁴²

Roku 1906 Dušan Jurkovič navrhl a realizoval svou vlastní vilu v Žabovřeskách u Brna. Od 26. srpna do 20. září toho roku v částečně dokončeném rodinném domě uspořádal *Výstavu architektury a uměleckého průmyslu*. K této příležitosti vyšel také katalog, který prezentoval půdorysy všech podlaží, díla vystavená v jednotlivých pokojích a také specialisty provádějící dílčí práce ve vile. Práci malířskou vykonal právě Jakub Ballon v Brně.⁴³ Můžeme předpokládat, že vilu nevymaloval sám, ale že byl hlavou firmy zaměstnávající další malíře a natěrače.

Jistě, Provazník se nemohl podílet na provádění maleb v Jurkovičově vile. Avšak jestli firma Jakuba Ballona fungovala i ve 20. letech, dvacetiletý Jan zde mohl pracovat. Pokud znal J. Ballon

⁴² M 226, Odborná škola pokračovací pro učně živnosti malířské a natěračské v Brně, inv. č. 226/1 (Archív města Brna, Přední 2). Tato škola vznikla počestvím německého Odborného pokračovacího kursu spolčenstva malířů, natěračů a pozlacovačů v Brně. Nepodařilo se mi vypátrat, zda František Ballon a Jakub Ballon byli příbuzensky spjati, nebo se jedná o pouhou shodu jmen.

⁴³ Dana Bořutová et al., *Dušan Jurkovič. Architekt a jeho dům*, Moravská galerie Brno 2011, s. 54.

Provazníka ze školy, mohl mu poskytnout místo ve své firmě.⁴⁴ Samozřejmě se pohybujeme pouze v hypotetické rovině.

Nevíme také, zda Provazník pouze aplikoval návrhy jiných autorů, nebo jestli dostal volnou ruku a mohl se sám realizovat a navrhovat.

Otázkou stále zůstává, kde se mohli budoucí akademický malíř a uznávaný architekt setkat. Dušan Jurkovič totiž roku 1919 prodal svou vilu v Žabovřeskách, opustil Brno a přestěhoval se na rodné Slovensko,⁴⁵ s nímž je především spjata jeho tvorba od vzniku samostatného Československého státu.

V českých zemích se Jurkovičova pozornost mezi roky 1923 a 1924, kdy u něj mohl Provazník pracovat, upírá k úpravě hradu Kunětická hora a některých prostor zámku v Novém Městě nad Metují. Provazníkovu přítomnost můžeme předpokládat spíš při zakázce v Novém Městě.

Zprávu o tom, že by mladý Jan vážil cestu za prací u Jurkoviče až na Slovensko, nemáme. Kdyby k tomu přeci jen došlo, v tomto krátkém čase deseti měsíců se mohl podílet na výzdobě domů v obci Čičmany. Původní dřevěnou zástavbu zdobenou malovanými lidovými motivy zničil požár v roce 1921. Jurkovič zde figuroval mezi osobnostmi, které se zasazovaly o obnovu původního architektonického rázu obce.⁴⁶ V úvahu dále připadá Provazníková realizace interiérů v rodinných domech na Lermontově ul.

⁴⁴ A to snad již hned po absolvování kurzu, což by znamenalo, že po příchodu z vojny by se na své místo jednoduše vrátil

⁴⁵ Viz. Bořutová (pozn. 43), s. 94.

⁴⁶ Dana Bořutová, *Architekt Dušan Samuel Jurkovič*, Bratislava 2009, s. 211-212.

v Bratislavě, mezi nimiž se nachází i vlastní Jurkovičova vila (1923-1924), a v dalších objektech.⁴⁷

S Jurkovičem spolupracoval na většině zmíněných staveb pražský architekt Jan Pacl.⁴⁸ Nemůžeme však potvrdit, ale ani vyloučit, že právě on zprostředkoval Provazníkovi tuto práci.

Přestože odpověď na otázku ohledně místa setkání Jana Provazníka a Dušana Jurkoviče zůstává otevřena, pro Provazníka to byl zlomový okamžik života. Jurkovič si totiž všiml mladíkova výtvarného nadání a doporučil jej Josefu Schusserovi ke studiu na Umělecko-průmyslové škole v Praze.⁴⁹

⁴⁷ V Družstevních domech čs. legionářů v Bratislavě (1922-1923), ve Štefánikově ústavu sociální péče (na objednávku Červeného kříže v Praze, 1923-1926) a v městských obytných domech v Martině (1924-1925), v úřednických domech v Modré (1924-1927), v evangelickém kostele, faře a škole v Ružomberku (1923-1925). Viz. Bořutová (pozn. 43), s. 367.

⁴⁸ Ibidem, s. 367.

⁴⁹ Viz. Jůza (pozn. 4).

4. PRAHA

4.1 Studia na Umělecko-průmyslové škole

4.1.1 Výuka

Na podzim roku 1924 se Jan Provazník stal studentem Umělecko-průmyslové školy v Praze [CD 254]. Studium na této první státní škole v zemích Koruny české založené roku 1885 podle vzoru vídeňské umělecko-průmyslové školy se skládalo ze dvou stupňů: Přibližně na úrovni střední školy stál první stupeň reprezentovaný všeobecnou školou. Ta ve 20. letech 20. století, kdy na ní svá krásná studentská léta prožil i mladý Jan, stejně jako v době vzniku studentům nabízela všeobecnou školu pro architekturu, pro kreslení a malbu a pro modelování. Škola malby a plastiky se dále dělila na sekce pro tvorbu figurální a ornamentální.⁵⁰ Výuka zde trvala tři až pět let a jejím absolventům se nabízel buď odchod do praxe, anebo pokračování ve druhém stupni. V tomto případě si mohl student vybrat z několika speciálních škol. Příkladem buď speciální škola pro dekorativní malbu a kresbu, pro niž se rozhodl Provazník. Také tato škola se dala zvládnout za tři až pět roků. Od školního roku 1925-1926 následovala po škole všeobecné příslušná speciálka, takže pedagog provázel své žáky po celou dobu jejich studia.⁵¹ Kromě praktických předmětů se vyučovala i nauka o slohu, dějiny umění a další. Známkami byl hodnocen jak prospěch a chování, tak návštěva školy (od velmi pilné, přes pilnou a nepravidelnou až k nedbalé) a pilnost

⁵⁰ Martina Pachmanová – Markéta Pražanová (eds.), *Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze 1885-2005*, Praha 2005, s. 16-18, 42.

⁵¹ Pilíři praktické výuky byly kresba a modelování podle sádrových odlitků, živých modelů výtvarných předloh a návrhy vlastních dekorativních kompozic. Každý semestr student ukončil klauzurní prací. *Ibidem*, s. 24.

(též velmi pilná, dále pak veliká, dostatečná, nepravidelná a nakonec nepatrná).⁵²

Jak bylo tedy obvyklé, navštěvoval Jan po tři roky nejprve tříletou všeobecnou školu, konkrétně všeobecnou školu ústavu v oddělení pro figurální a ornamentální kreslení, a to v akademických letech 1924/1925, 1925/1926 a 1926/1927. Přestože nepatřil mezi studenty se samými jedničkami, k rozvoji svého talentu jistě vynakládal nezměrné úsilí. Dokladem může být jednak několik dochovaných prací z doby studií, jednak Vysvědčení zralosti, datované 25. červnem 1927 a podepsané rektorem Jaroslavem Bendou. Výborný prospěch prokázal pouze v *Dějínách umění*, o nichž přednášel sám Jaroslav Pečírka, ale i zde exceloval jen v prvních dvou letech, v posledním roce již byl ohodnocen známkou chvalitebný. Také *Nauku o slohu*, rozdělenou na teorii a kreslení, vyučovala další velká osobnost, Václav Vilém Štech. V tomto a následujících předmětech měl prospěch chvalitebný: V *Ornamentálním kreslení a malování* (pedagogové Arnošt Hofbauer, Viktor Hugo Brunner, Josef Schusser a František Kysela), *Figurálním kreslení* (také J. Schusser a F. Kysela), *Deskriptivním měřictví a kreslení* (Ladislav Skřivánek) a také ve *Všeobecném aktu*, resp. jedné jeho části, a to kreslení (Karel Špillar). Z druhé části tohoto předmětu, anatomie (Ondřej Schrutz), si vysloužil známku dobrý. Stejně tak z *Všeobecného ornamentálního a figurálního modelování* (Štěpán Zalešák), *Písma* (Jaroslav Benda) a *Anatomie* (opět Ondřej Schrutz). Přesto navštěvoval školu velmi pilně, ve své práci byl vytrvalý a v mravním chování mohl být všem vzorem.⁵³

⁵² Ibidem, s. 18-20, 42.

⁵³ Vysvědčení zralosti (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Následujícího dva a půl roku (od počátku školního roku 1927/1928 do konce 1. pololetí školního roku 1929/1930) Jan studoval na speciální škole pro kreslení a malbu prof. Františka Kysely. Tak uvádí Vysvědčení na odchodnou (absolutorium) Umělecko-průmyslové školy v Praze. *Volné studie* absolvoval na výbornou. Z předmětů *Komposice, Klausurní práce kompoziční, Provedené návrhy dle klausurních náčrtů kompozičních, Všeobecný akt (kreslení), Nauka o slohu a Dějiny umění* získal chvalitebnou.⁵⁴

Nedá mi, abych necitovala pochvalná slova Úhrnného posudku o způsobilosti žáka Jana Provazníka zde dne 28. února 1930, psaného jeho učitelem Františkem Kyselou: „*Pan Jan Provazník pracoval v mé škole na návrzích různých oborů malířství. Zprvu na pracech grafických, v kterých prokázal plné ovládnutí dřevorytu i litografie. Pozdějšími svými pracemi seznámil se s úkoly malby monumentální a to malby nástěnné, mosaik i barevných oken skládaných. Všecky jeho práce prokazují nadání pohotové, opřené o osobní zkušenosti malířské. Zručnost a pohotovost jeho, invenční i technická, budou-li provázeny touhou nového poznávání a dalšího studia, dávají možnost stálého významného vývoje. Určitost a dovednost pana Jana Provazníka doporučuje jej, aby svěřovány mu byly práce jak grafické, tak i malířství užitého.*“⁵⁵

Souhlas s F. Kyselou podpisem stvrdily takové učitelské osobnosti jako J. Pečírka, V. V. Štech, K. Špillar a tehdejší rektor A. Hofbauer.⁵⁶

⁵⁴ Vysvědčení na odchodnou (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁵⁵ Citace, viz. Úhrnný posudek o způsobilosti žáka ze dne 28. 2. 1930 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁵⁶ *Ibidem*.

4.1.2 Milosrdný Samaritán a Zátíší z Marseille

K 14. prosinci 1928 má Provazník hlášen pobyt na Alšově nábřeží 6 v Praze I⁵⁷ s výhledem na Vltavu, Karlův most a Pražský hrad. Lepší místo pro budoucího umělce si snad ani neumíme představit. Zajisté alespoň jednu kresbu nebo malbu věnoval některému z pražských motivů, které tolik lákají umělce jako Sirény bájného hrdinu Odysea. Ve sbírkách mi známých se ale bohužel žádné takové dílo nenachází. Že se městy a městečky nechal rád inspirovat, se ještě dočteme.

Přece jen ale známe několik Provazníkových prvotin vzniklých na školní půdě. Jedná se celkem o sedm prací na papíře, dvě kresby s námětem milosrdného Samaritána, dva motivy z Marseille a další malby zpracované v katalogu. Ačkoli nemáme tušení, jaké zadání předurčilo vytvoření prvních dvou kreseb, můžeme konstatovat, že náboženskou tematiku ve svém díle příliš nepreferoval. Pokud je známo, v pozdějších letech namaloval pouze obrazy *Golgota* [CD 235] a *Kladení do hrobu* (č. kat. 30), v nichž se snad zračí tragika válečné doby.

Vraťme se ale k *Milosrdnému Samaritánovi*. Obě kresby vzniklé okolo roku 1929⁵⁸ zobrazují tutéž scénu ze známého evangelijního podobenství (Lk 10,30-37). Zatímco v perokresbě, signované iniciálami JP, nevynechá jediný detail charakterizující postavy i prostředí [CD 1], lavírovaná perokresba je srozumitelnější díky zjednodušení a vypíchnutí klíčových motivů [CD 2]. Provazník vystihuje psychologii zúčastněných osob a zároveň tvůrčím způsobem spojuje dva okamžiky příběhu – nevšímavého Žida,

⁵⁷ Osvědčení o státním občanství republiky Československé, 14.12.1928 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁵⁸ Podle určení Mileny Konečné na zadní straně kreseb, s nímž není důvod nesouhlasit.

kterého nad rámec příběhu posadil na osla, a Samařana ošetřujícího polomrtvého muže. Právě postava zbídačeného člověka se velmi podobá Fillovu *Čtenáři Dostojevského* (1907), kterého Provazník bezpochyby znal [CD 240].

Provazník namaloval také obraz *Milosrdný Samaritán*, který se možná ještě dnes nachází v neznámé soukromé sbírce.⁵⁹ Doba vzniku, ani jeho podoba (mohla-li souviset s uvedenými kresbami) nejsou zřejmé.

Stejný „pracovní“ postup je příznačný i pro dvojici *Zátiší z Marseille*. Na zadní straně perokresby Provazník sám uvedl, že se jedná o Marseille, podepsal ji a datoval rokem 1929 [CD 3]. Snad zachytil pohled z okna pokoje, v němž byl ubytován. Dané prostředí charakterizuje mnoha detaily – vyplétanou židli, kovovým zábradlím, plachetnicí na moři. Prostor modeluje šrafováním. Akvarelovou malbu, která vznikla zřejmě velmi záhy, oprošřuje od podrobností, zplošřuje a upřednostňuje hru barev (č. kat. 2). Červené ryby ležící na stole použije později ještě několikrát. Je ovšem potřeba rozlišit štitníka kukaččího v *Zátiší z Marseille* a *Zátiší s rakem a rybou* (č. kat. 3) a ropušnici obecnou (*Scorpaena scrofa*) na *Zátiší s rejnokem* (č. kat. 21).⁶⁰

⁵⁹ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁶⁰ Štitník kukaččí (*Aspitrigla cuculus*) i ropušnice obecná (*Scorpaena scrofa*) se vyskytují ve Středozeří. Obě ryby tvoří základ tradiční provensálské rybí polévky bujabézy. Za určení ryb děkuji Kateřině Slowikové, 30.12.2011.

4.1.3 Školné

Provazník se na Umělecko-průmyslové škole sám finančně vydržoval.⁶¹ Roční školné činilo od roku 1921 14 Kč a s příspěvkem na pomůcky a pojistným výdaje postupně vzrostly ze 70 na 100 Kč.⁶²

Můžeme pouze spekulovat o tom, kde nebo čím si na studium a živobytí v Praze vydělával. Mohl již v době svých studií začít pracovat pro pražské Varieté? Nějaký obnos měl možná pro začátek našetřen z doby, kdy pracoval na stavbách Dušana Jurkoviče. O tom nic konkrétního bohužel nevíme.

4.2 Děti úsvitu

Ještě v době studií – v roce 1927 – přiletěla do světa knih první Provazníkovy vlašťovky v podobě jím ilustrované knihy *Děti úsvitu* Waltera Lionela George. Vyšla v Ústředním dělnickém knihkupectví a nakladatelství Antonína Svěceného v Praze. Tehdy Jan Provazník ještě netušil, že knihy s jeho krásnými ilustracemi naplní od 40. let knihovničky nejen dospělých, ale především dětských čtenářů. Objednal ilustrace přímo A. Svěcený, či jiná osoba, která mohla Provazníka znát ze školy, školní výstavy, přímo, nebo zprostředkovaně? Netušíme. Na rozdíl od pozdějších zakázek se totiž nezachovala ani smlouva o dílo. Objednavatel si ale jistě – stejně jako před několika málo lety Dušan Jurkovič – povšiml mladíkova talentu.

Provazník vytvořil technikou černobílé lavírované perokresby přebal a šest celostránkových ilustrací volně inspirovaných dějem knihy pojednávající o životě a osudech lidí, kteří jako malé děti

⁶¹ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30. 9. 1982. (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁶² Viz. Pachmanová – Pražanová (pozn. 50), s. 42.

ztroskotali na ostrově v Karibském moři. Již zde se projevují základní rysy, jež budou později typické pro některé jeho ilustrační kresby. Dojem prostorovosti vytváří prudkým kontrastem světel a stínů a přítlakovou linií. Začíná se projevovat záliba v oblých tvarech. Přestože anatomické správnosti se nedá nic vytknout, nedaří se mu ještě plně vystihnout charakteristiku jednotlivých postav a jejich emoce. Ani vypjaté scény nejsou nijak patetické, ve tvářích se zračí spíše jakési umírněné „decoro“. Kresby značí monogramem JP.

Vrátíme-li se tedy ke spekulacím o platbě školného, honorář za ilustrace této knihy mohl pokrýt alespoň část nákladů. Ovšem v případě, že se nejednalo o školní práci.

4.3 Varieté

V únoru 1930 Provazník úspěšně dokončil studia na Umělecko-průmyslové škole. Nejspíš ale brzy sám zjistil, že mladý malíř na volné noze si na živobytí nevydělá snadno. Našel si práci v pražském Varieté, kde se uchytil jako výtvarník monumentálních obrazových panelů.⁶³ Odtud už je jen krok k divadelní scénografii.

Nezodpovězenou otázkou zřejmě zůstane, pro jaké konkrétní Varieté pracoval. Slávě se tehdy těšilo proslulé karlínské Théâtre Variété,⁶⁴ fungovalo pravděpodobně i Praga Variété⁶⁵ ve Vodičkově ulici na Novém Městě Pražském a Variété Alhmabra.⁶⁶

⁶³ Viz. Jůza (pozn. 4).

⁶⁴ Společnost Théâtre Variété, <http://www.theatrevariete.cz/co-nevite.html>, vyhledáno 24.11.2011.

⁶⁵ Tonda Hančl, *Ejhle, cirkusy a varieté. První český cirkusový slovník*, Brno 1995, s. 148.

⁶⁶ Variété, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Variet%C3%A9>, vyhledáno 24.11.2011.

Prostředí divadla rozmanitostí, jak se název varieté z francouzštiny překládá,⁶⁷ skýtalo Provazníkovi nepřeborné množství podnětů k vlastní tvorbě. V letech 1930 a 1931 měl ateliér i domov na Žižkově, nedaleko náměstí Jiřího z Poděbrad.⁶⁸ Bezprostřední inspirací varietní atmosférou překypuje obraz známý pod názvy *Varieté* nebo *Kabaret* (č. kat. 10). Milena Konečná jej nazývá *Komedianti* a předpokládá jeho vznik pod vlivem pobytu v Paříži. Jistě ani tuto možnost nemůžeme vyloučit, nicméně nedá se s jistotou prokázat, že by se Provazník v Paříži ve varieté pohyboval. V pravé části obrazu *Kabaret* visí s největší pravděpodobností malovaný obrazový panel připomínající snad Provazníkovu činnost. Vliv varietního prostředí vykazuje také akvarel *Sedící Harlekýn* (č. kat. 27).

4.4 Milena – manželka. Trampové

Praha přinesla Janu Provazníkovi nejen možnost studia, první ilustrovanou knihu a první zkušenost s divadelním prostředím. Ještě jako student se roku 1928 v hlavním městě seznámil se svou nastávající ženou Milenou Vránovou (č. kat. 28), která v Praze zřejmě také studovala, a to oční lékařství. Pocházela ze tří dcer⁶⁹ mlynáře Karla Vrány a jeho ženy Marie, rozené Holubové. Narodila se 21. listopadu 1906 v Čejči, v okrese Hodonín, kde její dědeček zastával úřad starosty.⁷⁰

Společný čas trávili Jan s Milenou v Praze co by trampí na Vltavě a Sázavě [CD 252]. Jak inspirativní pro budoucího

⁶⁷ Viz. Hančl (pozn. 65), s. 148.

⁶⁸ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁶⁹ Sestra Božena pracovala jako dětská sestra v Ostravě-Zábřehu a Marie, učitelka, bydlela v Praze-Nuslích. Děkuji MUDr. Pavle Kozárové za ústní sdělení, 15.2.2012.

⁷⁰ Děkuji za ústní sdělení p. Dušana Konečného, podzim 2010.

akademického malíře tyto výlety byly, můžeme sledovat v kresbách a malbách s námětem trampů. Podle svědectví Provazníkova zetě maloval Jan sebe a svou milou.⁷¹

Motiv zpracoval poprvé již v roce 1928 a mnohokrát se k němu vrátil. Ostatně tento způsob práce nebyl u něj ničím výjimečným a dalo by se říci, že šlo spíše o pravidlo. Jednalo se o velmi volnou malbu akvarelem. Následujícího roku vznikla malba na totéž téma (č. kat. 1), která nezapře vliv aktuálního art-déca. Další dvě verze snad můžeme časově zařadit do přelomu 20. a 30. let. Oproti plošné první malbě se Provazník uchýlil k plně plastickým tvarům postav, jejich prostředí nejprve skládá z blíže neurčitelných krystalů (č. kat. 8), posléze pozbývá na důležitosti zcela a nahrazují ho barevné plochy připomínající oheň, vodní plochu, skály (č. kat. 9).

Vztah Jana a Mileny dospěl až k rozhodnutí jít spolu životem. Svá „ano“ si řekli 6. června 1931 na žižkovské radnici.⁷² Žil totiž tehdy na Křišťanově ul. 1678 v Praze-Žižkově⁷³ u Olšanských hřbitovů. Nedaleko, na Čajkovského 1416, bydlela Marie Vránová, učitelka, která šla své sestře při svatbě za svědka. Janovým svědkem byl obchodník Eduard Kočvara z Brna č. p. 115.⁷⁴

⁷¹ Děkuji za ústní sdělení p. Dušana Konečného, podzim 2010.

⁷² Oddací list, 6.6.1931 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁷³ Jan Provazník a Milena Vránová dovolují se oznámiti co novomanželé... (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁷⁴ Oddací list, 6.6.1931 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

5. ZPĚT NA MORAVU

5.1 Skupina výtvarných umělců v Brně

Mileniným domovem nebyla Praha, ale Olomouc, Nová ulice 6, zřejmě blízko někdejší zemské nemocnici, kde pracovala jako oční lékařka.⁷⁵ Proto v roce 1932 Jan Provazník opouští Prahu a vrací se na Moravu, aby byl blíž své milované ženě. Nicméně nezamířil hned do Olomouce, nýbrž do rodného města, které mu skýtalo větší zázemí. Od počátku ledna 1932 bydlel v Brně na Kounicově 78.⁷⁶

Jako člen se zde zapojil do aktivity Skupiny výtvarných umělců v Brně,⁷⁷ vzniklé v roce 1922 odchodem mladší generace z Klubu výtvarných umělců Aleš.⁷⁸ Mladé umělce spojoval moderní umělecký názor orientovaný na tendence kubistické, expresivní, sociální a později abstraktní. K iniciátorům a zakladatelům nového uskupení se mezi jinými řadí malíř Jaroslav Král (1883-1942).⁷⁹ Právě k němu, levicově orientovanému představiteli brněnské inteligence, vázalo Provazníka přátelské pouto.⁸⁰ Roku 1934 Král podnikl jednu ze svých zahraničních cest do Paříže.⁸¹ V témže roce se do hlavního města Francie vydal i Provazník. Nabízí se hypotéza, zda tam mohli společně cestovat, pobývat, či se aspoň setkat.

Účastnil-li se Provazník již v této době spolkových výstav SVU, nevíme; prokazatelně k tomu došlo až v roce 1936.

⁷⁵ Jan Provazník a Milena Vránová dovolují se oznámiti co novomanželé. (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁷⁶ Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobytová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 5.1.1932 (Archív města Brna, Přední 2).

⁷⁷ Legitimace čís. 42 na rok 1938 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁷⁸ HKa [Hana Karkanová], heslo Klub výtvarných umělců Aleš, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění I*, Praha 1995, s. 354.

⁷⁹ HKa [Hana Karkanová], heslo Skupina výtvarných umělců v Brně, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění II*, Praha 1995, s. 752-753.

⁸⁰ Viz. Jůza (pozn. 4).

⁸¹ ZL [Zdeněk Lukeš], heslo Král Jaroslav, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění I*, Praha 1995, s. 397.

V Brně strávil jen necelého tři čtvrtě roku a 1. září 1932⁸² se přestěhoval za manželkou do Olomouce,⁸³ do nevelkého bytu v ulici Na Chmelnici.⁸⁴

5.2 Portrétista

Na rozdíl od Brna neměl v Olomouci svůj ateliér;⁸⁵ spokojil se však s prostorem malé kuchyňky. Právě v Olomouci započal Provazník svou mnohaletou kariéru úspěšného portrétisty. Nicméně finanční prostředky získané tímto způsobem zdaleka nedostačovaly a rodinu alespoň v počátcích zabezpečoval pravidelný příjem mladé paní doktorky. Svému manželovi hradila i cestu do Paříže.⁸⁶

Rovněž její spolupracovníci z nemocnice patřili mezi první zájemce, kteří zatoužili po vlastní podobizně.⁸⁷ Později se Provazníkova klientela rozrostla o jejich rodinné příslušníky a další osoby. Konkrétní jména portrétovaných osob neznáme. V katalogích výstav, na nichž Provazník prezentoval své portrétní umění, se v seznamu vystavených prací obvykle dočítáme jen *Portrét dívky*, *Podobizna pí. J.* apod. Rovněž bychom jen stěží mohli spočítat, kolik portrétů celkem namaloval, neboť jsou roztroušeny po soukromých sbírkách.

Jako portrétista vynikal neobyčejnou vnímavostí k člověku. Neomezoval se pouze na anatomickou přesnost svého modelu, nýbrž dokázal dobře vystihnout i jeho charakter po psychologické stránce

⁸² Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobyťová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 5.1.1932 (Archív města Brna, Přední 2).

⁸³ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁸⁴ Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobyťová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 7.11.1933 (Archív města Brna, Přední 2).

⁸⁵ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁸⁶ Děkuji MUDr. Pavle Kozárové za ústní sdělení, 15.2.2012.

⁸⁷ Viz. Jůza (pozn. 4).

a vnitřní rozpoložení. Z ušlechtilých podobizen vyzařuje určitý vnitřní klid a pohoda. Zachytil hloubku považoval Provazník za důležitější než použít výrazné barvy. Ze známých portrétů, vyjma *Podobizny Milenky s kocourem*, vyvozujeme, že barevnost nehrála důležitou roli. Vystačil si s odstíny zelené, hnědé, šedé a černé, které kladl v hutných pastách.

Vladimír Hýl, publicista a organizátor výtvarného umění severní Moravy, oceňuje Provazníka „*jako portrétistu neobyčejně bystrého postřehu a ostré charakterisační schopnosti*“.⁸⁸ Nezbývá než s jeho míněním souhlasit.

Po roce 1949 však práce portrétisty převážně ustala, neboť lidé již neměli peníze.⁸⁹

V listopadu 1933 se Provazník s Olomoucí loučí a opět se stěhuje do Brna, tentokrát na Bratislavskou 3.⁹⁰ V Brně také prodával své první práce neznámému obchodníkovi s obrazy. Mohl jím být Janův přítel Eduard Kočvara přítomný při jeho svatbě s Milenou. Obchodník Provazníkovy práce rád kupoval, jak píše M. Provazníková. Z této skutečnosti můžeme soudit, že se líbily a lidé si je kupovali. Dvacet šest neprodaných obrazů však nenávratně zničilo bombardování Brna za 2. světové války v roce 1944.⁹¹

⁸⁸ Vladimír Hýl, *Historie Moravskoslezského sdružení výtvarných umělců v Ostravě (1918-1950)*, Opava 1961, s. 194.

⁸⁹ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁹⁰ Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobytová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 7.11.1933 (Archív města Brna, Přední 2).

⁹¹ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

6. CESTY DO ZAHRANIČÍ

6.1 Jugoslávie

Provazníkovi nestačilo, že znal české země a Zakarpatskou Ukrajinu, ale ctižádost jej hnala objevovat stále nová a nová místa, která a na nichž by mohl fotografovat a malovat. Ve 30. letech tedy podnikl řadu cest až za hranice Československa.

Jezdil jednak na Podkarpatskou Rus,⁹² zřejmě do lokality Krásný Brod-Monastýr, jednak do Jugoslávie. Tu navštěvoval opakovaně až do války, a to v letech 1932, 1933, 1935, 1936 a 1937.⁹³ A kdo jednou zavítal do této jižní země plné slunce, jistě pochopí, čím malíři učarovala. Vzhledem k tomu, že Jugoslávie platila za oblíbený cíl českých umělců již od konce 19. století,⁹⁴ je možné, že necestoval sám, ale spolu s dalšími umělci.

Zejména Dalmácie lákala pro svůj bezprostřední kontakt s čistým Jaderským mořem a v prvních dvou desetiletích 20. století uchvátila Václava Špálu, Emila Fillu, Bedřicha Feigla, Emila Artura Pittermanna, Vincence Beneše, Antonína Slavíčka a další.⁹⁵

Víme spolehlivě, že Provazník se podíval na ostrovy Lopud a Korčula s nádherným historickým městem téhož jména. Nemohl vynechat ani nedaleký Dubrovník, z něhož dýchají dějiny a kde se s umění setkáváme téměř na každém kroku, stejně jako ve Splitu.⁹⁶

Dalmácie nabízí množství rozmanitých témat a z Provazníkových dnes známých děl vyplývá, že si ke zpracování vybíral

⁹² Děkuji za ústní sdělení p. Dušana Konečného, podzim 2010.

⁹³ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

⁹⁴ Josef Kroutvor a kol., *Cesta na jih. Inspirace českého umění 19. a 20. století* (kat. výst.), Obecní dům v Praze 1999, s. 199.

⁹⁵ Centrem českých umělců, zejména příslušníků skupiny Osma a jejich souputníků, bylo přístavní město Gruž. Ibidem, s. 199, 201, 203, 207.

⁹⁶ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30. 9. 1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

zejména přístavy a mořské živočichy drobnějších rozměrů, či jejich schránky – mušle.

Především přístavní město Korčulu si velmi oblíbil, soudě podle toho, že jej ztvárnil nejméně čtyřikrát. Nicméně nezaměřil se na historické jádro města se skvostnými chrámy a starými domy, ale zvolil si přístav s loďkami a několika domy v pozadí. Opět jeden motiv, který rozpracoval v několika verzích (č. kat. 11, 20).

„Motivy jadranských marin a dalmatských motivů se za první republiky stávají stálou součástí ikonografie české krajinomalby.“⁹⁷ Jmenujme alespoň Špálovu *Ulici v Dubrovniku* (1908) a *Cestu na Lopudu* (1915) nebo Benešův *Motiv ze Srebrena* (1934),⁹⁸ který vznikl ve stejné době, kdy na Jadranu pobýval také Provazník.

6.2 V Paříži u Františka Kupky

Stejně jako musí každý muslim jednou za život navštívit Mekku, tak mnozí umělci podnikali studijní cesty do Paříže. Taktéž kroky Jana Provazníka zaměřily nadšeně a jistě s rozechvěním do tohoto posvátného města. Měl totiž to štěstí příslušet pod učitelskou autoritu velikána evropského malířství a průkopníka abstraktní malby, Františka Kupky, k němuž se dostal díky získanému tvůrčímu stipendiu.⁹⁹

Vřelý vztah profesora pražské Akademie k československým stipendistům, kteří navštěvovali jeho ateliér v Puteaux na předměstí Paříže, dokazuje lístek, který jim zde zanechal 9. října 1934 a který si Provazník odvezl domů. Stojí na něm psáno: *„Pánové, přijdu do dílny v pondělí 12ho t. m. v 16.45 hod. přesně. Budu šťasten Vás*

⁹⁷ Viz. Kroutvor (pozn. 94), cit. s. 207-208.

⁹⁸ Ibidem, s. 203-204, 207.

⁹⁹ Viz. Malá (pozn. 7), s. 142.

*vidět všechny a prosím by jste si to mezi sebou zdělili. Srdečně Vás zdravím a jsem Váš. Kupka.*¹⁰⁰

Více než k práci v ateliéru Kupka své svěřence nabádal k návštěvám pařížských muzeí a galerií, aby na základě studia mistrů formovali svůj umělecký vkus a nacházeli inspiraci k vlastní tvorbě. Tato zkušenost měla pro Provazníka zásadní význam. Rozšířil si zde znalosti a přehled o dějinách umění. Z umělců si nejvíce zamiloval Jeana-Baptista Simeona Chardina,¹⁰¹ malíře francouzského rokoka. Snad jej uchvátil i podobností své osoby. Chardin, ač se mu dostalo velkých úspěchů, byl stejně jako Provazník člověkem nespolečenským. Oba dva preferují při malbě zátiší prosté předměty.¹⁰² Konkrétním motivem, jímž Provazník v Paříži obohatil svůj repertoár, je rejnok. Snad právě Chardinův *Rejnok*¹⁰³ [CD 241] v Musée du Louvre ho inspiroval natolik, že sám namaloval *Zátiší s rejnokem* (č. kat. 21). Neuchýlil se k pouhé kopii námětu či obrazu, ale rejnoka na rozdíl od Chardina oprostil od okolních předmětů a připojil k němu pouze oblíbený motiv červené ryby. Méně se dá prokázat, že také hrušky, hrozny vinné révy nebo sklenice s vínem se v Provazníkově díle nacházejí díky Chardinovi. Důležitější než zodpovězení této otázky je Provazníkovy osobní zkušenost s Chardinovými obrazy, jichž Musée du Louvre vlastní okolo dvaceti šesti. V. Jůza nádherně vystihl, že Provazník na Chardina „*nikdy nepřestal myslet ve svých zátiších*“.¹⁰⁴

S větší naléhavostí než do muzeí posílal Kupka figuralisty do ulic Paříže proudících životem. Provazníka okouzlo obzvláště

¹⁰⁰ Pozůstalost v soukromé sbírce.

¹⁰¹ Viz. Jůza (pozn. 4).

¹⁰² Vojtěch Volavka, *Mistři rokoka*, Praha 1941, s. 7, 15.

¹⁰³ 1728, plátno, olej, 114 x 146 cm

¹⁰⁴ Viz. Jůza (pozn. 4).

prostředí restaurací a kaváren. Nesčetněkrát zachytil dvě mladé dámy sedící u kavárenského stolku. Jednou se při šálku kávy oddávají družnému hovoru [CD 6], jindy se baví hrou v kostky, která se dočkala mnoha variant (č. kat. 15-17). V Paříži také naskicoval a možná i namaloval jeden ze svých nejznámějších obrazů – *Karneval* (č. kat. 14). Opět nás vede dovnitř jedné z pařížských kaváren, tentokrát do víru karnevalové taneční zábavy. Přípravná kresba [CD 5] dává tušit malířovu pečlivost a snahu najít vždy nejlepší řešení.

Žádná aktuální umělecká tendence Provazníka v Paříži neoslovila natolik, aby uznal za vhodné se k ní připojit. Nikdy neopustil srozumitelný a sdělný způsob uměleckého vyjádření ani reálnou skutečnost. Tvarová i barevná nadsázka či dokonce deformace mu byly cizí; a to i době německé okupace českých zemí nebo za druhé světové války, kdy se k ní uchýlila celá řada jiných umělců.

Ani František Kupka se nesnažil vlastním dílem ovlivňovat své svěřence, nicméně velikost jeho osobnosti přitahovala a inspirovala. Že se i Provazníkovi zaryl do paměti velmi hluboko, nám ještě prozradí ilustrace *Malého Bobše*. Opočenský rodák zdůrazňoval svým žákům spíše důležitost nalezení osobní cesty.

Dalším velkým Čechem, s nímž se Provazník ve Francii seznámil, byl Josef Šíma.¹⁰⁵ Nevíme však, zda šlo o jedno setkání, ať už náhodné, či domluvené, nebo jestli se umělci vídali častěji.

¹⁰⁵ Ibidem.

V Paříži prožil Provazník Kristova léta. Útočištěm se mu v této době stal skromný pokoj v domě na Rue Jean Dolent 25,¹⁰⁶ v samém srdci města.

¹⁰⁶ Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobytová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 8.6.1935 (Archív města Brna, Přední 2).

7. OSTRAVA

Z Francie se vrátil do Československa, resp. do svého brněnského ateliéru¹⁰⁷ počátkem června, nebo na konci listopadu 1935, což není z archívních pramenů zřetelné. Po kratičké brněnské epizodě následoval pobyt v Olomouci.¹⁰⁸ Zde se koncem roku 1935 účastnil jedné z výstav předcházejících vzniku Skupiny olomouckých výtvarníků.¹⁰⁹ Více informací nemáme. Můžeme se domnívat, že na této výstavě prezentoval a prodal jednu z mnoha verzí obrazu dívek hrajících kostky v pařížské kavárně, jak píše M. Provazníková.¹¹⁰

V listopadu 1936 našli manželé Provazníkovi trvalý domov v Ostravě, kde Milena získala místo oční lékařky.¹¹¹ Zabydleli se v domě na Johanného 6¹¹² (později Molotova,¹¹³ následně Třída osvoboditelů¹¹⁴) v Moravské Ostravě. Tento jednopatrový dům z režného cihlového zdiva, nejstarší dům na dnešní Sokolské třídě, vyprojektoval v roce 1893 architekt Bohumil Židlický.¹¹⁵ V přízemí si paní Milena zřídila ordinaci, rodina bydlela v patře.¹¹⁶ Mezi rokem 1970 a 1972 se Provazníkovi přestěhovali v rámci Ostravy na novou

¹⁰⁷ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce). Nahlásil pobyt v Brně U Botanické zahrady 25. Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobyťová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 8.6.1935 (Archív města Brna, Přední 2).

¹⁰⁸ Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobyťová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 7.11.1935 a 8.6.1935 (Archív města Brna, Přední 2).

¹⁰⁹ Markéta Odehnalová, *Jindřich Lenhart. Život a dílo* (diplomní práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2009.

¹¹⁰ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹² Kat. výst. SVU v Brně ve Východoslovenském muzeu v Košicích 1938 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹¹³ Osobní korespondence J. Provazníka (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹¹⁴ Výpůjční revers Muzea města Brna, 30. 5. 1968 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹¹⁵ Martin Strakoš, *Průvodce architekturou Ostravy*, Ostrava 2009, s. 102.

¹¹⁶ Děkuji za ústní sdělení pí. Marie Konečné, podzim 2011.

adresu – Dimitrovovu 45¹¹⁷ (dnes Nádražní) a krátce před Provazníkovou smrtí na Pelclovu 3.¹¹⁸

Nevíme kde, ale snad právě v Ostravě se Jan a Milena dočkali prvních potomků – dvojčat. Děti jim však zemřely. Radostným dnem pak byl 26. březen 1943, kdy přišla na svět jejich dcera. Dostala jméno po mamince – Milena [CD 259].¹¹⁹ Provazník ji velmi miloval a otcovská láska vyzařuje i z Mileniných portrétů (*Podobizna Milenky s kocourem a Podobizna umělcovy dcery*), s nimiž ve své sebekritičnosti nebyl nikdy dost spokojen.¹²⁰

K práci a tvoření se mistr utíkal do svého ateliéru na Českobratrské ulici 21, vzdáleného pár minut pěší chůze od rodinné vilky. V jednom ze čtyřpatrových modernistických domů postavených roku 1930 měli ateliér i další umělci. Jmenujme alespoň význačného ostravského sochaře Augustina Handzela,¹²¹ malíře Vladimíra Kristina nebo Leo Hasse, po němž získal ateliér Provazník.¹²² V ateliéru trávil Provazník většinu času a ve velké pracovní vytíženosti tam občas zůstal i přes noc.¹²³

Umělecké dění se v Ostravě soustředilo v Domě umění postaveném ve funkcionalistickém stylu podle projektu Kotěrových žáků Františka Fialy a Vladimíra Wallenfelse a slavnostně otevřeném v roce 1926. Ve 20. a 30. letech mu nelze upřít přínos pro rozvoj výtvarné kultury regionu četnými a kvalitními výstavami domácích i cizích umělců.¹²⁴

¹¹⁷ Smlouva o vytvoření díla a jeho užití č. 20/1972 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹¹⁸ Viz. Úmrtní list Jana Provazníka, 28.3.1978. (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹¹⁹ Děkuji za ústní sdělení p. Dušana Konečného, podzim 2010.

¹²⁰ Děkuji za ústní sdělení pí. Marie Konečné, podzim 2011.

¹²¹ Viz. Strakoš (pozn. 115), s. 75.

¹²² Viz. Pietoň (pozn. 1), s. 64-65.

¹²³ Děkuji MUDr. Pavle Kozárové za ústní sdělení, 15.2.2012.

¹²⁴ Viz. Hýl, *Výtvarné umění* (pozn. 2), s. 29-30.

Provazník vstoupil do ostravského kulturního a uměleckého života v době, kdy mělo umění po několika desetiletích již vydobyto místo na slunci. Díky své klidné a přátelské povaze se zapojil velmi záhy. Spřátelil se s A. Handzelem a malíři V. Kristinem, Bohumírem Dvorským a Janem Sládkem, členy spolku Výtvarní umělci – Moravská Ostrava. S těmito umělci, kteří se mu po přesídlení do Ostravy stali nebližší, vystavoval již v roce 1936 pod hlavičkou brněnské Skupiny výtvarných umělců¹²⁵ v ostravském Domě umění, kde se uvedl jedním zátiším.¹²⁶ Na podzim 1937 se s nimi účastnil 3. členské a zároveň poslední výstavy VUMO. Předvedl zde olejomalbu s námětem *Kytice* a několik kreseb, především aktů.¹²⁷ Dobová kritika nehodnotila výstavu příliš kladně, nicméně o Provazníkovi se nezmiňuje.¹²⁸

Jeho blízkým přítelem se v Ostravě stal také malíř, grafik a karikaturista Karel Štětkář. Ten kromě své umělecké tvorby přispíval kresbami i články do stranického deníku *Nová svoboda*, *Rudého práva* a periodika *Tvorba*. Právě v *Nové Svobodě* otiskl článek k 85. výročí Provazníkova narození včetně jeho portrétu [CD 274]. Nepočítáme-li Provazníkův *Autoportrét* (č. kat. 43), jedná se o jedinou známou podobiznu vytvořenou jiným umělcem. Štětkář několika tahy perfektně vystihl podobu i charakter výtvarníka sedícího zadumaně ve svém ateliéru. Obklopují jej „atributy“ jeho umělecké činnosti – v rukou drží knihu a na stojanu za ním je zátiší se džbánem a jablky.

¹²⁵ Viz. Jůza (pozn. 4).

¹²⁶ Katalog výstavy Skupiny výtvarných umělců v Brně (knihovna Galerie výtvarného umění v Ostravě).

¹²⁷ Katalog 3. členské výstavy VUMO (knihovna Galerie výtvarného umění v Ostravě).

¹²⁸ Viz. Hýl, *Historie* (pozn. 88), s. 152.

Ostrava se v Provoznicově době nazývala ocelovým srdcem republiky. Město prosperovalo po průmyslové stránce, hutě a doly zaměstnávaly velké množství lidí a s tím souvisel neustálý příliv nového obyvatelstva do tohoto regionu. V 50. letech Provoznic zachytil tvář města na dvou litografiích a jedné kresbě. S jistotou téměř stoprocentní můžeme tvrdit, že je vytvořil na zakázku.¹²⁹ Dnes mají dokumentační charakter a tím jsou cenné. Litografie s názvem *Ostrava* [CD 155] nás seznamuje s areálem dolu a koksovny Karolína s typickou cihlovou architekturou a haldami. *Nová huť Klementa Gottwalda* [CD 154] vznikla ve 40. letech jako součást Vítkovických železáren a v roce 1951 se osamostatnila. Tento kolos a pracující dělníky, kteří jsou v porovnání s ním malými kolečky v ozubeném mechanismu, představuje Provoznicova uhlokresba. Rok 1951 znamenal změnu i pro malou obec Poruba nedaleko Ostravy. Byla vybrána, aby se stala novým centrem města a zároveň budoucím domovem pracujících rodin. Provoznicova litografie dokumentuje původní vesnický charakter *Poruby* [CD 150] a jeho přeměnu způsobenou rozsáhlou výstavbou.

¹²⁹ Soudíme tak z dopisu zachovaného v Provoznicově pozůstalosti, v němž Národní podnik Výstavba ostravsko-karvinských dolů v roce 1954 objednává u Provoznicu olejomalbu a litografii s motivem *Celkový pohled na důl Stalin II.*

8. ČLENSTVÍ V TVŮRČÍCH SKUPINÁCH

Provazník, ač v osobním životě spíše samotář, v životě profesionálním vyhledával společnost svých kolegů. Již výše jsme se dočetli, že patřil ke Skupině výtvarných umělců v Brně, později ke Spolku výtvarných umělců moravskoslezských Aleš v Brně, v Ostravě k Moravskoslezskému sdružení výtvarných umělců, dále pak k Bloku výtvarných umělců země Moravskoslezské, Svazu československých výtvarných umělců a následně Svazu českých výtvarných umělců.

V roce 1959 vystavoval s Tvůrčí skupinou Ostrava 1959. V jakém vztahu k tomuto uskupení byl, zda host, anebo člen, není zřejmé.¹³⁰

8.1 Moravskoslezské sdružení výtvarných umělců

Na výstavě Moravskoslezského sdružení výtvarných umělců v Moravské Ostravě (s podtitulem Národ svým umělcům) se jako člen poprvé podílel na podzim 1939.¹³¹ MSVU založené roku 1926 získalo v Janu Provazníkovi nadšeného účastníka převážné většiny všech členských výstav a od roku 1941 aktivního člena výboru spolku.

Aby si spolek zajistil finanční soběstačnost, podporovali jeho činnost jednak sami umělci, jednak přispívající členové, kteří za svou záslužnou činnost dostávali umělecké prémie.¹³² Jednu z prémie pro rok 1941 vytvořil Jan Provazník. Tematicky měly dvě litografie s portréty Jana Nerudy a Antonína Dvořáka posílit národní

¹³⁰ Jakékoli informace o Tvůrčí skupině Ostrava 1959 nebylo možné dohledat.

¹³¹ Katalog 26. členské výstavy MSVU (knihovna Galerie výtvarného umění v Ostravě).

¹³² Viz. Hýl, *Historie* (pozn. 88), s. 39.

uvědomění v době okupace, o něž se MSVU zasazovalo. Přestože byly povedené, neprojevila o ně veřejnost zájem.¹³³

To ovšem neplatí o prodejních výstavách MSVU. Např. na 28. členské výstavě (Národ svým výtvarným umělcům, 1941) zakoupilo Ministerstvo školství Provazníkovy díla za 1 000 Kčs a do soukromého majetku se dostaly obrazy v celkové hodnotě 2 600 Kčs, mezi nimi temperové malby *Žlutá kytice* a *Kladení do hrobu*.¹³⁴

Činnost MSVU skončila rokem 1949.

8.2 Spolek výtvarných umělců moravskoslezských Aleš v Brně¹³⁵

V květnu 1939 Provazník zřejmě plynule přešel ze Skupiny výtvarných umělců v Brně do Spolku výtvarných umělců moravskoslezských Aleš v Brně,¹³⁶ který vznikl sloučením zmíněné Skupiny výtvarných umělců v Brně a Klubu výtvarných umělců Aleš.¹³⁷

O pět let později si pražský lékař Bedřich Trupar koupil na výstavě SVU Aleš v Moravské Ostravě Provazníkovu olejomalbu *Golgota* [CD 235]. O této skutečnosti nás spravuje dopis, který mistrovi adresoval v roce 1971. Píše mu, že se stále těší z jeho díla a že vzpomíná na krásné obrazy, které měl tehdy možnost vidět v jeho ateliéru; konkrétně zmiňuje *Pomeranče* (č. kat. 33). Připojuje také gratulaci k Provazníkovu životnímu jubileu.¹³⁸

¹³³ Ibidem, s. 188.

¹³⁴ Ibidem, s. 189.

¹³⁵ O SVUM Aleš v Brně nejnověji Veronika Jurásková, *Historie a aktivity sdružení výtvarných umělců Pražský Aleš (1946 – 1963)* (diplomní práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2009.

¹³⁶ Legitimace (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹³⁷ Viz. HKa [Hana Karkanová] (pozn. 79), s. 753.

¹³⁸ Dopis Bedřicha Trupara, 15.12.1971 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

8.3 Blok výtvarných umělců země Moravskoslezské

V roce 1945 se Provazník podílel na založení Bloku výtvarných umělců země Moravskoslezské,¹³⁹ který spojil do jedné skupiny členy výtvarných spolků MSVU Ostrava, SUS Opava, SMV Olomouc, SVU Aleš Brno a SVUM Hodonín.¹⁴⁰

Blok pořádal jednak výstavy vlastních členů, jednak – ve snaze o navázání na meziválečnou avantgardu a obnovení kontaktů mezi domácí a zahraniční tvorbou a jejich konfrontaci – přehlídky zahraničního umění, např. *Umění republikánského Španělska – španělští umělci Pařížské školy* (Brno 1946)¹⁴¹ či *Výstava soudobého britského umění* (Brno 1946)¹⁴² a další.

Mimoto v letech 1946-1949 se stejným cílem, s nímž Blok organizoval výstavní činnost, vydával také stejnojmenný měsíčník s podtitulem *Časopis pro umění*, který obsahoval články o výtvarném umění, urbanismu, literatuře, hudbě, filmu atd.¹⁴³ V rámci vlastní edice Knihy bloku vycházely odborné publikace z výše psaných oblastí.¹⁴⁴

Provazník se do aktivity Bloku výtvarných umělců zapojil nejen jako vystavující člen, ale také jako člen výstavní poroty. Tedy alespoň v případě výstavy Bloku v brněnském Domě umění roku

¹³⁹ Dopis BVU, podepsáni jednatel B. Hochmann a předseda B. Kaláb z ústředí v Brně, 28.7.1945 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹⁴⁰ Bohumír Kolář, Unie výtvarných umělců Olomoucka, *Radniční listy* 11/2003, http://uvuo.eu/historie_soubory/kolar_uvuo.htm, vyhledáno 15.12.2011. *Blok 1947. SVU Aleš Brno, SVUM Hodonín, SMV Olomouc, SUS Opava, MSVU Ostrava* (kat. výst.), Dům umění Brno, 22.11.-14.12.1947 (Moravská galerie v Brně).

¹⁴¹ *Umění republikánského Španělska – španělští umělci Pařížské školy* (Dům umění města Brna, 23.3.-14.4.1946).

¹⁴² *Výstava soudobého britského umění* (Národní výbor Velkého Brna, 1946).

¹⁴³ Miroslav Zelinský, BLOK 1946-1949, *Slovník české literatury po roce 1945*, Ústav pro českou literaturu AV ČR, <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=74>, vyhledáno 15.12.2011.

¹⁴⁴ Např. kniha Emanuela Hrušky *Urbanismus a plánování*, Brno 1948.

1946.¹⁴⁵ Zato na druhé výstavě Bloku (22.11.-14.12.1947), která se uskutečnila tamtéž, nefiguroval mezi vystavujícími členy MSVU, nýbrž pouze jako porotce.¹⁴⁶ Vzhledem k významnému aktu spoluzaložení Bloku je jisté, že Provazník byl členem rady. Katalog první výstavy (1946) sice uvádí jméno Jaroslava Provazníka, ale mylně, neboť ten zemřel již v roce 1925.

8.4 Svaz československých výtvarných umělců Praha

Nová politická situace po únoru 1948 ukončila činnost jednotlivých spolků a členy nejrůznějších tvůrčích skupin sloučila do Svazu československých výtvarných umělců.¹⁴⁷ Jeho členem se Jan Provazník stal 22. května 1948.¹⁴⁸ SČSVU se však spolu s dalšími uměleckými svazy „postupně profiloval jako kritická opozice režimu“ a po normalizaci v roce 1969 došlo k jeho rozpuštění.¹⁴⁹

8.5 Svaz českých výtvarných umělců

4. prosince 1975 získal Provazník členství¹⁵⁰ v ostravské pobočce přísně výběrového národního Svazu českých výtvarných umělců v Praze založeného roku 1970.¹⁵¹ Dokonce se stal předsedou velké komise výtvarníků v Ostravě.¹⁵² Pravidelně se účastnil

¹⁴⁵ *Blok 1946* (kat. výst.), Dům umění v Brně 1946.

¹⁴⁶ Viz. Hýl, *Historie* (pozn. 88), s. 260.

¹⁴⁷ Oskar Brůža, Právní předchůdci Unie výtvarných umělců České republiky, http://www.uvucr.cz/archiv/pravni_predchudci_uvucr.html, vyhledáno 15.12.2011.

¹⁴⁸ Dopis SČSVU, podepsáni jednatel Jaromír Wíšo a předseda Alois Fišárek, a legitimace (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹⁴⁹ Oskar Brůža, Právní předchůdci Unie výtvarných umělců České republiky, http://www.uvucr.cz/archiv/pravni_predchudci_uvucr.html, vyhledáno 15.12.2011.

¹⁵⁰ Dopis SČVU, podepsáni předseda Karel Štětkář a tajemník Bohumír Krystyn, a legitimace (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹⁵¹ Oskar Brůža, Právní předchůdci Unie výtvarných umělců České republiky, http://www.uvucr.cz/archiv/pravni_predchudci_uvucr.html, vyhledáno 15.12.2011.

¹⁵² Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

krajských konferencí SČVU – fotograf jej zachytil v přestávce konference v lednu 1978 spolu s malířem Vilémem Zlamalem a Milanem Zezulou a sochařem Vladislavem Gajdou [CD 268].

9. MALÍŘSKÁ TVORBA

Těžiště malířské tvorby Jana Provozníka spadá zejména do 30. let 20. století. Začíná se však již na konci 20. let a uzavírá se jeho úmrtím v roce 1978.

Datoval ale jen mizivé procento svých děl, především prvotiny. Je třeba také připomenout, že měl svá oblíbená témata, která namaloval několikrát. Jak uvádí V. Jůza, ve více obdobích se Provozník vracel k přemalbě obrazů, dokud s nimi nebyl spokojen.¹⁵³ Ne všechny kresby a malby ale vznikaly bezprostředně na místech, která zobrazují. Ze svých cest a výletů si vozil vlastní fotografie a podle nich potom později maloval.¹⁵⁴

Časově zařadit umělecká díla byl proto úkol velmi obtížný. Pomocnými vodítky byly soupisy obrazů ve výstavních katalozích a Provozníkovy životní okolnosti. Předpokládám totiž, že alespoň první verze námětu zachycuje bezprostředně aktuální podněty a že se jedním motivem zabýval v průběhu několika let. Spolehnout se na stylový rozbor děl je téměř nemožné, protože Provozníková tvorba se nevyvíjela lineárně, nýbrž sinusoidně.

K zodpovězení otázky datace částečně přispěli V. Jůza a E. Trnková ve výstavních katalozích GVU Ostrava a manželé Milena (přípisy na zadní straně některých obrazů) a Dušan (ústní sdělení Koneční).

Tato kapitola shrnuje níže psaný Katalog malířského díla.

¹⁵³ Viz. Jůza (pozn. 4).

¹⁵⁴ Z dopisu MUDr. M. Provozníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

9.1 Do roku 1930

Rané výtvarné práce Jana Provazníka souvisí se studiem na Umělecko-průmyslové škole. Již jsme se o nich dostatečně zmínili. Pro rekapitulaci uveďme, že mezi první zachované výkresy můžeme s jistotou klást akvarel *Trampové*¹⁵⁵ (1928), kresby *Milosrdného Samaritána* [CD 1-2] a dvě *Zátiší z Marseille* (č. kat. 2) [CD 3], vše 1929. Při francouzském pobytu v témže roce snad vznikly také studijní akvarely s mořskými živočichy (č. kat. 4-6) a *Zátiší s rakem a rybou* (č. kat. 3); z podnětů domácího prostředí mohl vzejít akvarel *Slunečnice* (č. kat. 7). V roce 1929 namaloval Provazník druhou verzi *Trampů* (č. kat. 1), art-décovou. Velmi pravděpodobně okolo roku 1930 následovaly i další dvě verze (č. kat. 8-9), v nichž reflektuje kubismus a kuboexpresionismus.

9.2 1931-1934

Unikátní drobná fotografie z roku 1931 zachycuje Provazníka v jeho pražském podkrovním ateliéru na Žižkově [CD 255]. Sedí v křesle a odpočívá. Na malém stolku před sebou má odloženou paletu s barvami a štětci a v knihovně za sebou kromě knih obrazy komornějších formátů, drobnou plastiku a vázu se suchými květy. V pozadí se nachází několik dalších maleb, na nichž v té době pracoval. S výjimkou jednoho portrétu se ale nepodařilo identifikovat žádnou z nich. Snad právě v Praze, kde v letech 1930-1932 realizoval monumentální obrazové panely pro neznámé Varieté, vznikl *Kabaret* nazývaný také *Varieté* (č. kat. 10), jeden z prvních obrazů s možným sociálním podtextem, a akvarel *Sedící Hralekýn* (č.

¹⁵⁵ Akvarel *Trampové* (1928) se nachází v soukromé sbírce. Vyfotografovat jej před úmrtím jeho majitele se mi bohužel nepodařilo.

kat. 27). V roce 1932, kdy se z Prahy vrátil na Moravu, se stal vyhledávaným portrétistou. Pohybuje se v polohách od uhlazené téměř akademické malby k dílům malovaným o něco volněji, ale stále velmi realisticky. O jeho nesporných kvalitách v tomto směru vypovídají dvě podobizny, známé pouze z černobílých fotografií [CD 237-238].

V letech 1932-1937 Provazník pětkrát navštívil Jugoslávii, odkud pocházejí především jeho četná vyobrazení téhož motivu z Korčuly (č. kat. 11, 20) [CD 4], malovaná podle vlastní fotografie [CD 257], ale stylově vždy pojatá zcela jinak.

9.3 1934-1940

Za významný mezník Provazníkovy umělecké dráhy považujeme pobyt v Paříži. Ne ve smyslu příklonu k aktuálním výtvarným tendencím, nýbrž ve smyslu nalezení osobního vyjadřovacího jazyka. To samozřejmě neznámá, že by se pohyboval ve vakuu a nepřijal žádné podněty zvenčí, resp. od umělců současných nebo z díla starých mistrů, především Jeana-Baptista Simeona Chardina. Možná právě díky Chardinově impulsu začíná Provazník vrstvit barevnou hmotu.

V této souvislosti není bez významu, že se v Provazníkově pozůstalosti nachází český překlad článku *Sutin*, který napsal francouzský historik umění a esejista Jacques Élie Faure. Líčí Sutin jako umělce, jež má dar „*pomocí samotné hmoty ... dodat předmětu jakéhosi rozhodujícího rozměru. (...) Kde není takové hmoty, tlukoucí niterným tepem, tam není pravé ‚malby‘. (...) Vím, že budu viněn z neduchovnosti, píši-li a opakuji, že v malířství je hmota ‚celou malbou‘ a tudíž i celým duchem. (...) Sutin je jedním ze*

vzácných malířů ‚náboženských‘, jež svět nosil, právě proto, že *Sutinova hmota* je jednou z nejtělesnějších, jaké malba kdy vyzařovala.“¹⁵⁶ Jistě nelze srovnávat malbu Provazníkovu a Sutinovu, nicméně vnitřní pohnutky, o nichž píše J. E. Faura, mohly Provazníka ovlivnit.

O dílech z pařížského období již byla řeč, jistě mezi ně patří *Pařížský motiv* (č. kat. 12), *Milenci* (č. kat. 13) a studie pro *Hru v kostky* (č. kat. 15), velmi pravděpodobně pak další dvě varianty tohoto tématu (č. kat. 16-17), v nichž směřuje od přesného přenosu viděné reality ke stylizaci tvarů, dvě *Ženy* (č. kat. 18-19), *Zátiší s rejnokem* (č. kat. 21) a *Karneval* (č. kat. 14), jedno z nejznámějších a stylově nejprogresivnějších Provazníkových děl.

Do období po návratu do Československa klademe *Líčení stromů* (č. kat. 22), *Rodinu* (č. kat. 26), která vyznívá velmi neoklasicistně, a *Podobiznu MUDr. Mileny Provazníkové* (č. kat. 28). Kromě obrazů, jejichž náměty až dosud čerpal téměř výhradně z viděného okolního světa, svou pozornost nyní několikrát obrátí k mytologii. Maluje *Ikara* známého z fotografie z roku 1984 [CD 233] a velmi expresivní *Únos Evropy* (č. kat. 23-25).

9.4 Od roku 1940

Od 40. let postupně ubývá Provazníkových malířských děl. Tento fakt mohou vysvětlovat události v rovině osobní i společenské. V první řadě jej hojně zaměstnávalo ostravské divadlo, pro které kolem poloviny čtvrtého desetiletí vypravoval šest až osm divadelních her ročně, a časově vyčerpávající byla rovněž

¹⁵⁶ Zdroj článku nezjištěn, cit. s. 10.

ilustrátorská činnost. V 50. letech pak přibyly monumentální realizace. Mnoho času pro volnou tvorbu proto nezbývalo.

Druhou příčinou může být poválečný nástup socialistického realismu. Před tímto požadavkem Provazník stanul zřejmě v rozpacích, neboť mu oficiálního umění nepřipadalo hodné následování. Také se možná trochu obával své pozice uznávaného ostravského umělce v prostředí umělců mladších a jako úlitbu režimu vytvořil několik málo děl – *Boj o Ostravu* [CD 113] a *Slavnost* [CD 228]. Zároveň nechtěl bojovat proti umění socialistické doby otevřeně. A pokud jsou jeho abstraktní malby skutečně návrhy k art protisům, jak jsou vedené v pozůstalosti, právě ony ztělesňují jeho umělecký názor [CD 195-200]. Mohl si dovolit vyjádřit jej touto formou díky faktu, že užité umění bylo chápáno pouze jako dekorativní, a proto bylo méně hlídáno.¹⁵⁷

Jakožto malíř realistický ale dobovým požadavkům na umění neodporoval ani stylově ani tematicky, zvláště ne svými prostými zátišími a věrohodnými portréty. Spolehlivě datoval lze pouze obrazy z první poloviny 40. let, tedy dvě verze *Koupání, Kladení do hrobu, Zátiší se džbánem a jablky* a *Pomeranče* (č. kat. 29-33) a pak také *Podobiznu Milenky s kocourem* (č. kat. 34). Další díla, která umělec maloval snad už jen pro své vlastní potěšení, zařadíme časově jen přibližně.

Čím je Provazník starší, tím víc cítí nutkání vracet se k obrazům a přemalovávat, s čím není zcela spokojen. Jeho práce není „spontánní tvůrčí akcí, ale výsledkem kontemplativního soustředění“.¹⁵⁸ Takový proces zrání obrazu je příznačný i pro F.

¹⁵⁷ Děkuji za písemné sdělení Prof. PhDr. Pavla Štěpánka, PhD., 3.4.2012.

¹⁵⁸ Viz. Jůza (pozn. 4).

Kupku¹⁵⁹ a možnou spojitost s Provazníkovým dílem v této rovině nemůžeme vyloučit.

9.5 Shrnutí

Celé Provazníkovovo malířské dílo můžeme shrnout do několika vět pocházejících z pera lidí, kteří jeho osobnost i tvorbu znali osobně a velmi dobře. „*Poučen moderním francouzským uměním poimpresionistické doby dospěl k osobité barevné tonalitě a výrazovému účinku.*“¹⁶⁰ „*V jeho obrazech cítíme tep upřímného lidského citu, poctivosti, pravdy.*“¹⁶¹ Z větších figurálních kompozic „*vane pro něho tak typické lidské zaujetí, lyričnost, cítíme v nich znít alšovskou a mánesovskou notu*“.¹⁶²

¹⁵⁹ Textový panel na výstavě *Modrá Františka Kupky*, Galerie výtvarného umění v Ostravě, 14.3.-8.4.2012, autorem Vladimír Lekeš.

¹⁶⁰ Viz. Beránek – Holý – Jůza (pozn. 12), cit. s. 41.

¹⁶¹ Smuteční projev, autorem snad Karel Štětkář (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹⁶² *Ibidem*.

10. SCÉNOGRAFIE

Počátkem války se Jan Provazník v podstatě vrátil k tvůrčí činnosti, které se věnoval již o deset let dříve v Praze. Prostřednictvím svých ostravských přátel Vladimíra Kristina a Jana Sládka¹⁶³ se ve 40. letech zařadil mezi scénografy Českého divadla v Moravské Ostravě přejmenovaného po roce 1945 na Zemské divadlo v Moravské Ostravě.¹⁶⁴

Velmi úspěšně zde debutoval výpravou k Molièrově hře *Zdravý nemocný* uvedené premiérou 4. ledna 1940. Ještě téhož roku vytvořil scénografii pro další činohru a tři operety. Právě vedle V. Kristina, J. Sládka a Františka Jiroudka se stal nejvytíženějším jevištním výtvarníkem ostravského divadla 40. let. Do roku 1948, kdy svou funkci opustil, vypravil celkem jedenáct činoher, jedenáct operet, čtrnáct oper a jeden balet.

Již po čtyřech letech práce scénografa, 11. srpna 1944, se Provazníkovi dostalo pocty v podobě dopisu od Miroslava Kouřila, pražského architekta a scénografa Divadla E. F. Buriana. Píše, že s JUDr. Pavlem Formanem právě dokončují textovou část připravované knihy *Jevištní výtvarník a jeho dílo*. Žádá Provazníka jako člena komise jevištních výtvarníků při Svazu českého herectva, aby pro reprodukci v knize vybral jeden ze svých návrhů a poslal mu jej.¹⁶⁵ Je možné, že se mělo jednat o další z knih v edici *Knihovna divadelního prostoru*.¹⁶⁶ Publikace pod tímto názvem ani jiná, která by jí obsahově odpovídala, však nevyšla.

¹⁶³ Viz. Jůza (pozn. 4).

¹⁶⁴ Eva Sýkorová-Čápková, *60 let Státního divadla v Ostravě*, Ostrava 1979, s. 392. Dnes Národní divadlo Moravskoslezské.

¹⁶⁵ Dopis M. Kouřila (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹⁶⁶ Za písemné sdělení děkuji Mgr. Sylvě Pracné z divadelního oddělení Slezského zemského muzea v Opavě, 5.12.2011.

Věhlas ostravského scénického výtvarníka pronikl i do Opavy a Českého Těšína. Pro Slezské divadlo v Opavě vytvořil Provazník v roce 1946 jako host výpravu ke dvěma divadelním hrám. *Maryša* bratří Mrštíků měla premiéru 28.9.1946 a *Hra o lásce a smrti* Romaina Rollanda pak 17.12.1946.¹⁶⁷ Jako hostující scénograf měl pracovat také pro Těšínské divadlo v Českém Těšíně. V archívních materiálech divadla se ale o Provazníkově spolupráci nic nenašlo.¹⁶⁸

Na 54. výstavě MSVU v květnu 1947 představil návštěvníkům ostravského Domu umění své scénografické návrhy. Jako by tak symbolicky uzavřel období spjaté s jevištním výtvarnictvím. Tehdy měl před sebou už jen práci na Čajkovského baletu *Louskáček* (premiéra 23.12.1948).

Do jedné ze soukromých sbírek, nám bohužel neznámé, se dostal Provazníkův obraz *V divadelní šatně* (1939-1941). Opět se přesvědčujeme o tom, že malíř měl neustále otevřené oči pro podněty, které mu život přinášel. Olejomalba, jejíž fotografie se v Provazníkově pozůstalosti nachází, nahlíží do šatny, kde se k představení připravuje pět žen [CD 234].

Ostravské muzeum a Slezské zemské muzeum v Opavě uchovávají návrhy ke dvěma třetinám z celkového počtu Provazníkem vypravených divadelních her,¹⁶⁹ několik přípravných kreseb se nachází také v soukromé sbírce. A právě jim se budeme věnovat na následujících řádcích.

¹⁶⁷ Za písemné sdělení děkuji paní Tání Mládkové, tajemnici Slezského divadla v Opavě, 27.9.2011.

¹⁶⁸ Za písemné sdělení děkuji Mgr. Elžbiete Kaczmarke-Zysek, tajemnici Těšínského divadla Český Těšín, 6.10.2011.

¹⁶⁹ Ostravské muzeum vlastní návrhy jen k operám. Scénografické návrhy do Slezského zemského muzea byly získány převodem z ostravského divadla.

10.1 Sezóna 1939/1940¹⁷⁰

Vraťme se zpět k Molièrově *Zdravému nemocnému*, který vznikl spoluprací herce, režiséra a výtvarníka Karla Konstantina s Janem Provazníkem. Scénu ke komedii o panu Arganovi, hypochondrovi, kterého především zajímá jeho zdraví a vdavky dcery Angeliky, situoval Provazník do barokních a antikizujících kulis. Jejich bílé siluety i obrysy dalších předmětů a postav se odrážejí jak od tmavého pozadí, tak od velkých pestrých barevných ploch. Jeviště v každém jednání rozdělil do jakéhosi triptychu, v němž střední část o něco převyšuje dvě krajní [CD 9-18].

Okouzlující slečna Ralpa Benatzkého (9.2.1940) je hudební veselohra o čtyřech obrazech. První dva obrazy se odehrávají v Pavlově víkendovém domě na venkově, třetí v kanceláři ministerstva a poslední na opuštěném nábřeží rybníka. Scény jsou to rozmanité, Provazník si výpravu neulehčil žádným společným základem ani prvkem. Všechny obrazy jsou detailní a hýjí veselými barvami jako hra samotná. Ve své preciznosti načrtl Provazník pod jednotlivé akvarely půdorys jeviště a v něm rozmístěné kulisy [CD 19-21].

K výpravě veselé operety Jindřicha Loukoty s názvem *Mé štěstí má zlaté vlasy* (25.3.1940) se zachoval jen první a poslední scénický návrh ze tří. Dějištěm prvního jednání je pavlačový dům se dvěma obchůdky v přízemí – jeden patří starému ševci, druhý vlastní švec mladý. Na patro vystavěl Provazník také obchodní dům třetího jednání, stavby svou jednoduchostí až strohostí reflektující trendy v soudobé architektuře [CD 22-23].

¹⁷⁰ Informace o divadelních hrách pocházejí z *Divadelních listů* (Archív Národního divadla Moravskoslezského v Ostravě).

Poslední Provoznicovou spoluprací s ostravskou operetou byla v této sezóně velká revuální opereta *Berou, berou?* Julia Kalaše (10.5.1940) „o tichých bláznech a jiné žouželi pod vodou i nad vodou“.¹⁷¹ Ve všech třech návrzích výtvarník opakuje ústřední motiv stromu a krajinné scenerie v pozadí. Popředí obměňuje podle příslušného děje [CD 24-26].

10.2 Sezóna 1942/1943

Světověznámá opera Gioacchina Rossiniho *Lazebník sevillský* (12.2.1943) se odehrává ve Španělsku v 17. století. Obě scény se vyznačují střízlivou barevností. První i druhé dějství spojuje schodištěm – poprvé na ulici za domem dívky Rosiny, podruhé v jednom z pokojů jejího paláce [CD 27-28].

Velmi podobně koncipoval Provoznic jedno ze tří dějství *Traviaty* Giuseppe Verdiho (6.5.1943) o lásce pařížské kurtizány. Opakuje zde motiv schodiště, stolek se židlemi a dveře s výraznou supraportou. Rovněž kruhový útvar stropu, z něhož volně k zemi spadá draperie, použil v obou scénách této inscenace [CD 29-30].

10.3 Sezóna 1943/1944

Scény Fibichovy opery *Šárka* (8.10.1943) na námět staročeské pověsti propojil scénograf mohutným stromem s pahýlovitými větvemi, u něhož sedí přivázaná hlavní hrdinka, a schody vedoucími k obětišti, do neproniknutelného lesa a skalnatého údolí. Tmavé tragické tóny postupně přecházejí až k mystické barevnosti krajiny prosycené večerními parami, září zapadajícího slunce a prolitou krví [CD 31-32].

¹⁷¹ *Národní divadlo moravskoslezské* XXI, č. 29, 8.5.1940, s. 8-9.

Romantickou operu *Tannhäuser* (12.12.1943) pojmenoval Richard Wagner podle hlavního hrdiny, pěvce žijícího na počátku 13. století. V údolí plném zeleně je centrem prvního dějství Venušina hora, kde Tannhäuser prožívá lásku a štěstí. Přesycen ale touží vrátit se zpět na zem. Dostává se na hrad Wartburg k milované Alžbětě. Románská síň tvoří působivý rámec pro dramatické události druhého dějství, které zachycuje unikátní fotografie pořízená při jednom z představení [CD 270]. Na ní vidíme, že výslednou realizaci oprostil od architektury v pozadí. Návrh ke třetímu dějství, které končí tragickou smrtí mladého páru, se nezachoval [CD 33-34].

Jako jednu z mála divadelních her vypravil Provazník dvakrát pohádkové drama Julia Zeyera *Radúz a Mahulena*. Poprvé k premiéře 2.2.1944 a podruhé 21.9.1945. Ke kterému z těchto dvou představení patří zachované návrhy, nevíme. Výtvarník rozčlenil přírodní scenérii do několika stupňů. Stylizované drobné květy, kapradí a ornamenty jakoby vytvořené paličkovanou krajkou působí velmi poeticky a zjemňují tragiku lásky, jíž nebylo přáno [CD 38-39]. Jinak vyznívá poslední ze tří zachovaných návrhů, působí spíše až ilustrativně. Je možné, že nevznikl pro totéž zpracování jako předchozí dvě návrhové kresby [CD 40].

Do realizace scény pro tragickou operu Josefa Bohuslava Foerster *Eva* (2.4.1944) vložil Provazník veškerou svou lásku k folkloru. A nebylo to naposledy. Lidový nábytek, barevné ornamenty na stěně a štítě domu, obrázky malované na skle a pestrobarevné dekorace z „lidových šátků a fátorů Moravského Slovácka“¹⁷² – to vše navozuje prostředí venkova [CD 41-42].

¹⁷² Viz. Jůza (pozn. 4).

Jediným dějištěm činohry Vladimíra M. Strojila *Rodinná pouta* (4.6.1944) se stal obývací pokoj kupecké rodiny Hájkovy, kde se poprvé ocitáme roku 1895 a kam se opakovaně vracíme v letech 1921 a 1941. V Provazníkově svěžím a barevně výrazném návrhu se vzácně vyskytuje figurální stafáž [CD 43].

Úsměvnou komedii *Na letním bytě* (2.7.1944) situoval Josef Štolba do malých lázní. Provazníkův návrh k této činohře dokreslil zdánlivě poklidnou až idylickou atmosféru posezením pod pergolou s výhledem na údolí s červenými střechami a věží kostela [CD 44]. Snad nebude příliš troufalá myšlenka, že by kresba nevypadala tak, jak vypadá, kdyby se Provazník v Paříži nesetkal s dílem Josefa Šímy. Modrá a zelená, stejně jako tvar mraků vepsaný do trojúhelníka s rovnou horní hranou téměř jako by „z oka vypadly“ některým Šimovým obrazům z 30. let, např. *Krajině s obeliskem* (1930, Galerie hlavního města Prahy). Rovněž způsob, jakým stínuje zelené plochy černou barvou, nezapře znalost Šímovy *Návratu Théseova* (1933, Moravská galerie v Brně).

10.4 Sezóna 1945/1946

Další inscenací z vesnického prostředí byly Dvořákovy *Tvrdé palice* (17.10.1945). Děj komické opery se odehrává v 70. letech 18. století na pozadí dvou téměř totožných dřevěných domů s okenicemi a doškovou střechou a ovocného sadu mezi nimi. Jednoduché scéně dominuje ústřední motiv květinové girlandy, inspirovaný ornamentem vyškovské lidové keramiky¹⁷³ [CD 45].

Komickou operetu *Madame Favart* napsal Jacques Offenbach na motivy života slavné francouzské herečky. Ostravské divadlo ji

¹⁷³ Ibidem.

uvedlo s Provažníkovou výpravou 26.10.1945. Atmosféru francouzského rokoka dotváří bujný rokaj v guvernérově domě kontrastující s jednoduchostí hostince a tábora maršála de Saxe [CD 46-48].

Sylva – Čardášová princezna (30.11.1945), opereta Emmericha Kálmána se odehrává v Budapešti a ve Vídni počátkem 19. století. Všechny scény jsou situovány do interiéru. Varietní divadlo Orfeum, velký knížecí sál s rokokovými prvky i vestibul elegantního hotelu sladil do teplých barevných tónů. Poslední návrh zřejmě představuje revuální oponu – tmavé pozadí s jemnými proužky a květinovými motivy a dominantní knížecí korunka Čardášové princezny [CD 49-52].

3.2.1946 uvedlo Zemské divadlo v Moravské Ostravě operetu *Rose Marie* Rudolfa Frimla. Indiánská osada s totemem, chata náčelníka Černého orla a interiér krčmy navozují autentický charakter prostředí Skalistých hor na americkém Divokém západě, kde se začíná příběh krásné Rose Marie a zlatokopa Jima Kenyona. Děj se posléze přesouvá do módního salónu a velkého amerického hotelu, který má v Provažníkově podání charakter funkcionalistické architektury, a poté se opět navrácí do osady indiánů s chatou Černého orla slavnostně ověšenou květy na počest radostného shledání hlavních hrdinů [CD 53-56].

Souznění duší autora s výtvarníkem scény protklo *Staříčka Holušu* Františka Sokola Tůmy (17.2.1946). Hra ze života slezského lidu odhaluje Tůmovu velkou zálibu v lidových zvyklostech a básnické lidové tvořivosti. Vhodnějšího spolupracovníka než Provažníka si jistě nemohl přát, neboť ten se v oblasti lidové kultury a výtvarného projevu cítil jako ryba ve vodě. Do místnosti prvního jednání hned staví selský nábytek s vyřezávanými židlemi, stěnu

lemuje bordura s lidovými motivy a nezapomíná samozřejmě ani na obrázky malované na skle [CD 57-58].

Sezónu 1945/1946 uzavřel Provazník scénografií ke *Slovácké princezně* Rudolfa Piskáčka¹⁷⁴ (9.6.1946). Velká výpravná opereta o třech jednáních a osmi obrazech znamenala pro výtvarníka spoustu práce. Dochovaly se návrhy ke třem obrazům. Dva situují děj do sálu knížecího zámku v Bratislavě 19. století, který působí velkolepým a monumentálním dojmem. Oproti tomu prostředí vesnice Javornice na úpatí Bílých Karpat je velmi prosté, zdobené květinovým dekorem. Provazník si pohrál také se dvěma revuálními oponami, přičemž první opakuje květinový motiv a připojuje barevně jásavý lidový ornament a druhá je pokryta šlechtickými erby [CD 59-63].

10.5 Sezóna 1946/1947

Bohémská opereta *Vysněná* (5.10.1946) plná optimismu je dílem Vladimíra Brázdy a Jan Pacla. Název nese podle stejnojmenného aktu ženy, který vysekala hlavní postava – sochař Richard. Provazníkovy návrhy se vyznačují decentní kompozicí a redukovanou barevností. Scény ze sochařova ateliéru v sobě skrývají nádech surrealistického tajemna, temnotu druhého a třetího jednání prozařují odstíny žlutých, červených a modrých tónů [CD 64-67].

Kontrast bílo-šedé s černou a hnědou aplikoval výtvarník do scén velké výpravné operety Zdeňka Maška a Ivana Vladimíra Komarova *Generál Kačalov* (27.10.1946). Společným rysem všech jednání je uzavřený prostor, ať už se jedná o pracovnu sovětského generála, loď uprchlíků Rudé armády, či scény odehrávající se

¹⁷⁴ Tato hra je známa také pod názvem *Slovácká princezka*. Uvádím ji zde ve znění z roku 1946.

uprostřed sněhem přikryté ruské krajiny. Provazník zde opět potvrdil svou schopnost výstižně a věrohodně evokovat prostředí hry a vtáhnout tak diváka ještě lépe do děje [CD 68-73].

O Verdiho *Traviatě* již byla řeč. Opera ostravského divadla ji uvedla na scénu znovu po třech letech premiérou 22.12.1946. Dochovaly se dvě verze scénických návrhů, přičemž nevíme, které nakonec použil. První soubor ze sbírek Ostravského muzea [CD 74-77] má slavnostní ráz a množství detailů. Od popisnosti oprostil Provazník druhou sérii kreseb ze Slezského zemského muzea v Opavě [CD 78-81]. Základem střizlivě navržených scén se stalo schodiště drobných rozměrů a dvě nízká pódia, která barevně korespondují s dějem a náladou jednotlivých jednání. Zčásti je lemují závěsy z bílého průsvitného tylu spuštěné shora.

Veselá atmosféra scény velmi dobře vystihuje charakter bláznivé komedie Václava Štecha *Třetí zvonění* (30.12.1946). Provazník podrobně vylíčil detaily interiéru, od drobnokresby na tapetách a koberci, přes přehoz na pohovce, až po nejrůznější předměty na stole. Prostor působí svěžím a uzavřeným dojmem [CD 82].

Ještě ve *Frajerečce* Mirko Hanáka (18.5.1947) si přišla na své Provazníková láska k folklóru. Základem čtyř ze šesti scén slovácké lidové operety je bílá stěna selského stavení; jednou viděna zvenčí s barevným květinovým věncem ve štítě, jindy zevnitř jako světnice s malovaným nábytkem. Kdybychom měli vypočítat použité lidové motivy, jen bychom se opakovali. Nejskvostnějším a zde poprvé použitým prvkem je myšlenka modrotisku, tmavě modrá plocha pozadí, od níž se odrážejí subtilní bílé siluety stylizovaných rostlin, hroznů vinné révy a ptáků [CD 89-94].

10.6 Shrnutí

Závěrem poznamenejme, že Provazníková práce na „prknech“ divadla sice nebyla novátorská, ale kvalitní rozhodně ano. V celorepublikovém kontextu však nepatřil ke špičkám scénografie a zřejmě proto ani Věra Ptáčková, autorka knih z oblasti divadelních věd, se o Provazníkovi ve svých publikacích nezmiňuje.¹⁷⁵

Všechny dochované návrhy mají malířskou podobu, o případné existenci maket nic nevíme. Scénické návrhy vytvářel převážně jako akvarelové a temperové malby, velmi zřídka sahal po suchých pastelech. Důležitou roli hrála tuš. Ta plnila obrysovou funkci a v některých případech vyplňovala i velké plochy pozadí. Pracoval velmi pečlivě, v některých případech přidal půdorysné nákresy a detaily pro divadelního architekta. Návrhy charakterizuje suverénně zvládnutá kresba a perfektní znalost dobových architektonických slohů a reálií, jimiž navozuje atmosféru daného příběhu. Vybrané motivy opakuje víckrát, střídá plošné a prostorově rozvinuté scény, které někdy vykresluje do detailů, jindy stylizuje. Kromě návrhů pro jednotlivá jednání zhotovil také několik skic revuální opon.

A co týče jeho nedlouhé spolupráce s ostravským divadlem, jak píše M. Provazníková, při změněných poměrech její manžel odešel, „protože se mu nechtělo poslouchat kdekoho“.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Provazníkově jméno nefiguruje ani v publikaci *Česká scénografie 20. století*, Praha 1982 ani v *Divadle na konci světa. Stati o scénografii*, Praha 2008.

¹⁷⁶ Z dopisu MUDr. M. Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

11. ILUSTRÁTORSKÁ ČINNOST

Tvorbu scénografickou postupně od 40. let vystřídala ilustrace. Od následujícího desetiletí bychom Jana Provazníka ve výstavních katalozích mezi autory maleb hledali marně. Vzhledem k převažující činnosti ilustrátorské vystavoval téměř výhradně kresby a grafiky. Na 54. výstavě MSVU (1947) prezentoval ilustrace k pohádkám ostravských spisovatelů, mezi něž zařadíme Frana Směju a jeho pověsti a báje *Z pravdy a snů* (1946) a *Svět kouzel a divů* Vojtěcha Martínka (1944), na Členské výstavě u příležitosti 40. výročí založení KSČ (1961) akvarely a linoryt k pohádkám *Ze slezské domoviny* (1960). Devadesát procent děl vystavovaných od 50. let se ale vztahovalo k dílům ruských spisovatelů – Ivana Likstanova (*Malíčková úderka*, 1952)¹⁷⁷ a Stefana Zoriana (*Příběh jednoho života*, 1953).¹⁷⁸

Úvodem nutno předeslat, že Provazník patřil mezi vážené ilustrátory a že spisovatelé si pokládali za čest mít dílo jím ilustrované. V povědomí zůstává právě a zejména v této „škatulce“.

Vyhledávali jej redaktoři nakladatelství v Ostravě, Opavě, Zlíně, Brně, Praze i Bratislavě. Pracovní vytíženosti můžeme přisoudit podíl na tom, že ne všechny nabídky přijal.¹⁷⁹ Přesto obohatil ilustracemi, jejichž styl uměl pečlivě zvolit podle příslušného tématu, na čtyřicet publikací. Ne vždy se ale striktně držel textu a některé detaily upravil k obrazu svému. Nikdy však

¹⁷⁷ Např. 2. členská výstava Výtvarníci pracujícím a Výtvarná úroda (1951), Československo-sovětské přátelství ve výtvarném umění (1952) a další.

¹⁷⁸ Např. Výstava obrazů a plastik moravských krajských středisek SČSVU (1954).

¹⁷⁹ Nerealizovanou zakázkou je výtvarný doprovod knihy *Trucovna* Vítězslava Šmejce o životě chlapců žijících samostatně v krásných přírodních končinách Sázavy. Dopis Vítězslava Šmejce Janu Provazníkovi, 3.2.1946 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

neodporují obsahu. Na titulních stranách uplatňoval svou typografickou zručnost.

Mohl si dokonce vybírat. „*Napište mně laskavě, co byste ilustroval raději a co méně raději z těchto věcí: Maupassant: Nějaký společenský román. Jirásek: Bratrstvo. Román 13letých až 15letých studentů, kteří se probíjejí ke svému světovému názoru. Podobný román o děvčatech. Válečný román. Humoristický román. Fantastický technický román. Román z továrny, kde třeba kreslit stroje, tovární stavby. Sportovní román. Automobily. Lodě. Napište zvlášť, kde byste se třeba necítil ve své kůži nebo o čem myslíte, že byste se pro to nehodil.*“¹⁸⁰

Ani všechny tyto výsady a úspěchy Provazníkovi nezaručily, že se jeho jméno objeví na stránkách publikací o ilustrátorech a ilustrační tvorbě Blanky Stehlíkové nebo Františka Holešovského.

Pozornost v této kapitole zaměříme zejména na ilustrace knih, jejichž originály jsou známy, tzn. uloženy v Galerii výtvarného umění v Ostravě a v soukromé sbírce. Úplný výčet shrnujeme níže.

11.1 Pražská nakladatelství

První knihou, kterou Provazník ilustroval, nepočítáme-li *Děti úsvitu* (1927), byl Martínkův *Svět kouzel a divů* (1944) [CD 35-37]. „*Panu Janu Provazníkovi, jenž tak skvěle doprovodil mé slovo, na památku této naší spolupráce Vojtěch Martínek. 25. květ. 1945.*“¹⁸¹ Provazník zde naznačil cestu, kterou se budou ubírat vesměs všechny jeho kresby s pohádkovými náměty. Charakterizuje je kolážovitost, nejednotnost časové a prostorové dimenze, lokální

¹⁸⁰ Dopis Ondřeje Sekory Janu Provazníkovi, 18.7.1949 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹⁸¹ Věnování Vojtěcha Martíňka v knize *Svět kouzel a divů* (Pozůstalost v soukromé sbírce).

barevnost, schopnost vystihnout rozmanité lidské typy, záliba v roztodivných nestvůrách a strašidelných bytostech. Měl dar vytvořit ilustrace přitažlivé pro dětského čtenáře.

Snad nejznámějším literárním dílem, s nímž se nerozlučně spojilo Provazníkovovo jméno, se stal *Malý Bobeš* Josefa Věromíra Plevy. Pro Státní nakladatelství dětské knihy v Praze, v němž kniha vyšla ve třech vydáních, pracoval poprvé v roce 1949, kdy vytvořil ilustrace k povídkám pro mládež Ivana Fedoroviče Kratta s názvem *Cesta k moři*. Byla to vůbec jedna z prvních knih vydaných SNDK založeném toho roku. K ilustracím *Malého Bobše* přizval Provazníka Ondřej Sekora, spoluzakladatel a do roku 1952 vedoucí redaktor SNDK.¹⁸² „Byli bychom totiž velice rádi, kdybyste si z této knihy mohl udělat mistrovský kousek a abyste napravil hlavně chyby jejího posledního hrozného ilustrátora.“¹⁸³ 1. vydání *Malého Bobše* v SNDK spatřilo světlo světa v roce 1950, druhé pro velký zájem hned roku 1953, třetí 1956 a čtvrté 1957, tentokrát ne v SNDK, ale v Československém spisovateli.

Všechna vydání *Malého Bobše* obsahují několik celostránkových akvarelů a množství černobílých kreseb. Černobílé ilustrace pro první vydání provedl technikou perokresby, která dovoluje pojednat námět detailněji. Tam, kde nestínuje šrafováním, modeluje objem přítlakovou linkou. Tu uplatňuje i v kombinaci s akvarelem [CD 95-112]. Pro následující tři vydání se přiklonil k uhlokresbě, změnil charakter některých postav a v několika případech zjednodušil či upravil kompozici nebo její část. Tentýž vývoj k lepšímu řeše-

¹⁸² Informační systém abART <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=heslo&i=&Fmistoumrti=&Fprijmeni=sekora&Fjmeno=&FnarozDen=&FnarozMes=&FnarozRok=&FumrtiDen=&FumrtiMes=&FumrtiRok=&Fmisto=&Fobor=>, vyhledáno 16.1.2012.

¹⁸³ Dopis Ondřeje Sekory Janu Provazníkovi, 12.10.1949 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

ní sledujeme také na barevných ilustracích. V jedné kresbě střídá pohledy a nadhledy bez důsledné perspektivy, prostor vytváří řazením plánů za sebe [CD 114-116].

Jak jsme naznačili výše, Provazník nepřestal myslet na Kupkovu lekci a jeho díla ani po návratu do vlasti. Kresba v záhlaví 52. kapitoly knihy o malém vesnickém chlapci je toho jasným svědectvím. Postava muže s pozvednutou rukou promlouvajícího k zastupu lidí [CD 111] se nápadně podobá Kupkově kresbě [CD 241] ilustrující vědeckou knihu Eliséa Recluse *L'Homme et la Terre* (Paříž 1905). Na tuto skutečnost upozornil Martin Pleva v souvislosti s výstavou *Ostrava?*.¹⁸⁴

Sám J. V. Pleva si natolik vážil skutečnosti, že Provazník doprovodil jeho *Malého Bobše* kresbami, že mu daroval svou knihu *Přátelé* i s věnováním. „*Váženému příteli, Mistru Janu Provazníkovi, s milou vzpomínkou na doby, kdy ilustroval mého Malého Bobše, věnuje jeho Josef V. Pleva. Brno 22. září 1974.*“¹⁸⁵

Následující text Sekorova dopisu Provazníkovi při příležitosti prací na *Cestě k moři* objasní, proč si vedoucí redaktor SNDK vybral ostravského umělce: „*Kromě dobré kreslířské práce oceňujeme zvláště Vaše pojetí. Berete mnohem vážněji člověka ve svých kresbách, není pro Vás atraktivní plakátovou figurinou, jako u druhých ilustrátorů dobrodužných příběhů, procitujete více jeho skutečné myšlenky a jeho úkol ve světě a v daných situacích. Kde kreslíte lidi pohromadě, mají tito lidé vždy mezi sebou zvláštní,*

¹⁸⁴ Martin Pleva, Zapomenutý ilustrátor byl žákem Františka Kupky, *Moravskoslezský deník*, 2009, 25.7., s. 16.

¹⁸⁵ Josef V. Pleva, *Přátelé*, Praha 1974 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

lidský vztah. Jsou čímsi spjati.“¹⁸⁶ Co dodat? Sekora dokonale vystihl charakter Provazníkovy ilustrační tvorby.

O proměnách životního názoru prostých lidí v době industrializace napsal Alexandr Georgijevič Malyškin román *Lidé ze zapadlého hnízda*, jehož název měl původně znít *Lidé ze zapadlého kraje*.¹⁸⁷ Celostránkové uhlokresby (1957) odhalují další z mnoha poloh Provazníkovy díla a jeho schopnost přizpůsobit se tématu po formální stránce [CD 138-144].

11.2 Ostravská nakladatelství

Od 60. let Provazník pravidelně spolupracoval s Krajským nakladatelstvím v Ostravě přejmenovaným roku 1965 na Profil.¹⁸⁸ Jeho první realizací pro toto nakladatelství byla kniha slezských pohádek a pověstí *Ze slezské domoviny* (1960), které sesbíral Alois Sivek. Kniha ukrývá pět celostránkových akvarelů, půlstránkové perokresby v záhlaví a drobné koncovky v zápatí jednotlivých příběhů. Pro jejich charakter platí totéž, co pro kresby k Malému Bobši z roku 1950, avšak ke slovu se v pérovkách vesměs hlásí víc černé barvy. Barevné obrazové přílohy převážně kombinují neutrální hnědavé a zelené odstíny, s nimiž kontrastují ostré žluté, červené a modré tóny [CD 157-158]. Tříbarevný motiv na obálce vytvořil Provazník technikou linorytu. Text knihy *Ze slezské domoviny* i její ilustrace posloužily za základ výběru pohádek a pověstí *Od tří řek* (1964).

¹⁸⁶ Dopis Ondřeje Sekory Janu Provazníkovi, 18.7.1949 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

¹⁸⁷ Smlouva s vydavatelstvím Svazu československo-sovětského přátelství, 27.5.1955.

¹⁸⁸ Alena Příbáňová, PROFIL, *Slovník české literatury po roce 1945*, Ústav pro českou literaturu AV ČR, <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1662&hl=profil+>, vyhledáno 16.1.2012.

V roce 1970 vydal Profil knihu Josefa Vrbky *Mlsný hastrman*. Obsahuje pět tematických celků s pověstmi *Z dávných časů*, *Tajemná setkání*, *Hastrmani*, *Čáry a kouzla* a *O světýlkách a ohnivácích*. Každou kapitolu uvádí perokresebná postavička hlavního hrdiny. Čtyři vybrané příběhy ilustrují celostránkové akvarely, které jsou navíc i na obálce a na předsádce. Uplatňuje v nich kolážovitost typickou pro pohádkové knihy [CD 190-194].

11.3 Opava, Brno, Zlín

Provazníkem ilustrované knihy vycházely také v Družstvu Moravského kola spisovatelů v Brně a v opavském nakladatelství Iskra Adolfa Tománka.

Ve zlínském Tisku vyšly v roce 1947 *Perly pohádek Boženy Němcové*. Zde Provazník kromě ilustrací zasahoval snad i do grafické úpravy celé knihy.¹⁸⁹ Klíčové okamžiky příběhu spojil do jediné akvarelové kresby, přičemž vybrané scény řadí do několika plánů za sebou i v rovině obrazu. V porovnání s ilustracemi z knihy *Ze slezské domoviny* rozšiřuje barevnou škálu [CD 83-88].

11.4 Bratislavská nakladatelství

Biograficky laděný příběh učitele, spisovatele a novináře *O Petru Jilemnickom* napsala Růžena Gaubeová (1953). Provazník jej doprovodil celostránkovými lavírovanými perokresbami ze školního prostředí a obyčejného života prostých lidí, které podporují autorčinu snahu zdůraznit základní mravní hodnoty. Ilustrace jsou dobrým příkladem kompaktnosti kompozice [CD 117-126].

¹⁸⁹ Tato skutečnost vyplývá z dopisu Vítězslava Šmejce, 20.8.1947 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

V roce 1955 vznikly ilustrace ke slovenskému překladu *Balad a romancí* vzešlých z pera velikána české literatury Jana Nerudy. Z obálky na nás hledí jeho podobizna v kruhovém medailonu; Provazník navrhuje rovněž typografii. Celostránkové kresby kombinují perokresbu a rudku. Rudka a přítlaková linka vytvářejí prostor místy až přeplněný figurami. Opět jsme zde svědky, že bravurně používá dobové reálie a zasazuje tak děj ještě lépe do kontextu (např. *Romance o Karlu IV.*). Nechybí ani perokresby v záhlaví jednotlivých balad a romancí s rozvržením nadpisů a textových polí. Obecně má radši měkké linie, kulaté a oblé tvary než ostré hrany a prudké zlomy tvarů [CD 129-133].

Alina a Czeslaw Centkiewiczovci jsou autory knihy *Odarpi, Egigvov syn*. Slovenský překlad z polštiny (1959) vyšel stejně jako dvě předchozí publikace v Slovenském nakladatelství detskej knihy. Perokresby dotvářejí představu o životě chlapce vyrůstajícího v náročných podmínkách Grónska dvacátého století a o jeho každodenním boji o přežití, zvyky, legendy a pohádky osady Inuitů. Na barevné obálce se představuje sám hlavní hrdina v plášti z tulení kůže, kterou dostal od svého otce pro lov na kajaku [CD 151-152].

11.5 Pohádky z Valašska

Galerie výtvarného umění v Ostravě vlastní unikátní soubor ilustrací ke knize *Pohádky z Valašska*. Jeho ojedinělost spočívá ve faktu, že k vydání pohádek, které se chystalo asi v roce 1975, nikdy nedošlo. Oprávněně je můžeme považovat za vrchol Provazníkovy ilustrátorské tvorby. Nejenže uplatnil zkušenosti a použil principy nabyté během tří desetiletí, ale v některých ilustracích přichází

s novým prvkem. Celostránkové akvarely doplňují drobné kresby připomínající droalerie ze středověkých rukopisů [CD 201-217].

11.6 Mateřídouška

Státní nakladatelství dětské knihy v Praze vydávalo od roku 1945 časopis pro nejmenší čtenáře – *Mateřídoušku*. Jednotlivá vydání obrazově doprovodili různí ilustrátoři a Provozničky ilustrace se objevily v čísle 17 z 1. května 1951.¹⁹⁰ Toto číslo se nepřipravovalo v Praze, ale v Ostravě-Vítkovicích a pracovaly na něm děti jedné z tamějších škol. S tím souvisí i tematika článků a ilustrací – velmi dobře vykresluje obraz Ostravy, srdce Československa, s dělníky pracujícími v továrnách, hutích a na šachtách pro dobro celé republiky.¹⁹¹ Na Provozničkových lavírovaných perokresbách ční do výše les kouřících komínů vítkovických železáren, hlavními hrdiny perokreseb a akvarelů jsou horníci pracující v potu tváře, a přece s budovatelským nadšením a děti, které prací oslavují první máj, píšou kamarádům do Moskvy a vítají ruské osvoboditele. Výtvarný jazyk je blízký *Malému Bobši* a *Petru Jilemnickému*.

¹⁹⁰ *Mateřídouška* VII, 1951, č. 17, 1. 5. Kromě *Mateřídoušky* Provoznička ilustroval také časopisy *Ohníček*, *Pionýři vpřed* a další. Viz. Pietaň (pozn. 1), s. 64-65.

¹⁹¹ Tolik parafráze textu úvodního článku, s. 254.

12. MONUMENTÁLNÍ ARCHITEKTONICKÉ REALIZACE A ART PROTIS¹⁹²

V květnu 1947 navštívili zástupci brněnské sekce Bloku výtvarných umělců – Bohumír Dvorský, František Venera a František Kaláb – Moravskoslezský zemský národní výbor v Ostravě. Zde se sešli s předsedou ostravské expozitury ing. Vladimírem Chamrádem, V. Kristinem a J. Provazníkem. Mezi jinými diskutovali také o otázce spolupráce umělců na výzdobě veřejných budov.¹⁹³

Snad se tato událost stala impulsem i pro Provazníka, který začal od 50. let tvůrčím způsobem zasahovat do umělecké podoby exteriérů a interiérů staveb, které v té době hojně vyrůstaly na severní Moravě. Navrhoval a vytvářel zejména sgrafita, mozaiky a art protisy, dále pak keramické obklady a fresky. A to nejen v Ostravě, ale i v Hlučíně, Karviné, Havířově a menších městech.

Právě při realizaci těchto výtvarných úkolů mohl po letech uplatnit dovednosti získané v době studií na Umělecko-průmyslové škole a u firmy pracující pro Dušana Jurkoviče.

Smlouvy o dílo byly sjednávány mezi Dílem, podnikem Českého fondu výtvarných umění, a – ve většině případů – krajem či městem. Ze zadání smluv zjišťujeme, že objednavatel nechával v devadesáti procentech Provazníkovi volnou ruku v tom, jakou technikou dílo provede a jaký námět zvolí.

Provazníkův způsob uměleckého vyjadřování nijak výrazně neodporoval stylu nově nastoupivšího socialistického realismu. Navzdory tomu jej však v rámci veřejných zakázek posunul směrem k akademičtějšímu pojetí. To mu umožnilo v době vlády komunistic-

¹⁹² Seznam všech Provazníkových monumentálních realizací viz. Jůza (pozn. 4).

¹⁹³ Viz. Hýl, *Historie* (pozn. 88), s. 259.

ké strany svobodně a bez problémů tvořit. Nikdy sice nepatřil k jejím členům a s režimem nesouhlasil, přesto však neměl nouzi o zakázky ani v oblasti architektonických realizací, ani na poli ilustrátorském, o němž již byla řeč.

Ne všechna díla spojená s architekturou se ale dočkala dnešních dnů. Některé z nich se také nepodařilo identifikovat vzhledem k tomu, že smlouvy i Jůzův katalog uvádějí vesměs pouze pracovní označení objektů odpovídající tehdejší projektové dokumentaci. Na druhou stranu známe skici. Nicméně v některých případech nezbývá než se jen dohadovat, k jakým konkrétním stavbám je přiřadit, aniž bychom mohli domněnky nějak ověřit.

12.1 Školy a školská zařízení

Zhruba třetinu všech projektů tvoří výzdoby nově budovaných škol a školských zařízení, staveb určených k výchově dětí a mládeže k ideálům rozvíjející se socialistické společnosti. Výchovné účely měly splňovat také rozměrné dekorativní výjevy, které měli žáci dennodenně na očích. Jejich mladí hrdinové naslouchají svým učitelům, pilně studují, setkávají se s horníky, hrají si, zocelují tělo i ducha prací a sportem.

První zakázky přišly z Havířova, který vznikl od konce 40. let na jižním okraji ostravsko-karvinské průmyslové oblasti pro pracovníky dolů a hutí.¹⁹⁴ V roce 1952 vytvořil v nejmenované havířovské škole dvě reliéfní barevné glazované mozaiky a v blízké obci Šumbark, který je dnes součástí statutárního města, vyzdobil sgrafity fasádu Domu družin. Toto pojmenování již neexistuje,

¹⁹⁴ Statutární město Havířov, <http://www.havirov-city.cz/historie-a-soucasnost/historie-havirova.html>, vyhledáno 22.12. 2011.

zřejmě se však jednalo o školní zařízení pro děti horníků, kteří bydleli v nově postavených šumbarských sídlištích. Jaká je to budova a jak sgrafita vypadala, se nepodařilo vypátrat. Totéž musíme konstatovat i v případě školy.

Zachované sgrafito se nachází ve štítu nad hlavním vchodem Mateřské a základní školy v obci Soběšovice na Frýdecko-Místecku (1956) [CD 137] a další dvě sgrafita také nad schodišti v interiéru Základní školy Kpt. Jasioka v Havířově-Prostřední Suché (1957) [CD 147-148]. Díky tomuto zjištění bylo možné přiřadit Provazníkovi návrhové kresby na sgrafita ze sbírky Galerie výtvarného umění v Ostravě právě k havířovské ZŠ [CD 145-146].

Z mozaiky *Tančící dívky* (1958), která se nacházela nad schodištěm v interiéru Mateřské školy Na Vyhlídce ve Vratimově,¹⁹⁵ zbylo jen několik přípravných kreseb [CD 153].

Na poli dekorativních realizací Provazník třikrát spojil své síly a nadání s jiným umělcem. V Karviné-Ráji, rozlehlém sídlišti vybudovaném po roce 1963, spolupracoval s místním malířem a grafikem Drahomírem Tůmou na dvou reliéfních panelech (1964) po stranách hlavního vchodu Mateřské školy Olbrachtova [CD 184-185].

Objekt někdejší 24 tř. školy v Karviné-Ráji, u jejíhož hlavního vstupu měl výtvarně pojednat stěnu (1965) o rozměrech 5,2 x 2,7 m, se ani nepodařilo najít. S danými rozměry by korespondovala přípravná kresba, dekorativně pojednaný návrh pravděpodobně k mozaice [CD 183], s ústředním motivem kohouta. Svým „kykyryký“ budí malé spáče, děti rodičů pracujících v těžkém průmyslu regionu. Nasnídat se a honem do školy!

¹⁹⁵ Děkuji Mgr. Alici Čavojské, ředitelce ZŠ ve Vratimově, za ústní sdělení ze dne 1.12.2011.

Mezi dnes snad existující, nicméně nenalezené realizace můžeme zařadit také mozaiku s námětem *Sportem ke zdraví* (1975) po pravé straně vstupu do tehdejší 32. základní devítileté školy v Ostravě-Hrabůvce, později ZŠ Mjr. Nováka 1455/34, dnes EDUCAnet – Soukromé gymnázium Ostrava, s.r.o. [CD 218]. Jak uvádí Marie Šťastná, výběrového řízení na skleněnou mozaiku, která je v současnosti znečištěna sprejem, se vedle Provazníka účastnil i Jan Sládek a Drahomír Tůma.¹⁹⁶

V roce 1978 ještě podepsal smlouvu na výtvarné řešení stěny jeslí v Ostravě-Výškovicích. Uskutečnění ale znemožnilo jeho náhlé úmrtí.

12.2 Společenská a restaurační zařízení

Roku 1960 dostal Jan Provazník zakázku na provedení výzdoby předsálí Kulturního domu v Hlučíně.¹⁹⁷ Budova navržená ing. arch. Evženem Tošenovským byla slavnostně otevřena 7. prosince 1961. Nad dveřmi vedoucími do hlavního sálu vytvořil technikou al secco *Alegorii hudebních a dramatických umění* [CD 160]. Realizovaná malba bohužel nedosahuje lehkosti a půvabu návrhové kresby [CD 159]. V letech 1992 až 1997 ovšem podobu Kulturního domu pozměnila rekonstrukce.¹⁹⁸ Provazníková *Alegorie* byla buď úplně odstraněna, nebo jen zakryta sníženým stropem a zrcadly.¹⁹⁹

Figurálním reliéfem (1962) přispěl k dekoraci Kulturního domu dolu Prezident Gottwald v Horní Suché na Karvinsku. Nynější

¹⁹⁶ Marie Šťastná, *Socha ve městě. Vztah architektury a plastiky v Ostravě ve 20. století*, Ostrava 2008, textová příloha 009-Jih na CD-ROMu, s. 31.

¹⁹⁷ Viz. Jůza (pozn. 4).

¹⁹⁸ *Kulturní dům Hlučín 1961-2011*, s. 12.

¹⁹⁹ Děkuji za ústní sdělení p. Miroslavu Houžvičkovi, vedoucímu Kulturního domu v Hlučíně, ze dne 24.11.2011.

Centrum Aplaus, které v sobě spojuje doznívající funkcionalismus a nastupující bruselský styl, vzniklo v letech 1957 až 1959 podle studie zpracované roku 1951 v ateliérech brněnského architekta Jiřího Krohy.²⁰⁰ Vzhledem k rozsáhlým stavebním úpravám, kvůli nimž byl objekt v 1. polovině roku 2011 vyřazen ze seznamu nemovitých kulturních památek, není možné zachování reliéfu očekávat.²⁰¹ Snad se jednalo o kompozici *Vznik a dobývání uhlí – fosílie ryb a schránek mořských živočichů, přesličky a plavuně a nakonec horník se sbíječkou, který z útrob země získává její černé bohatství* [CD 179].

V. Jůza uvádí v soupisu monumentálních realizací výtvarné řešení dvou stěn ve vestibulu nad vchodem Divadla Julia Fučíka, dnes Městského divadla v Krnově (1965). Dochovala se i smlouva o dílo, které měl s Janem Provazníkem provést Karel Štětkář. Podle správce divadla tito dva pro krnovské divadlo vůbec nepracovali.²⁰² Je možné, že z realizace z neznámých důvodů sešlo. Nicméně i přesto bych si troufla podle rozměrů přiřadit k této zakázce skicu, která s největší pravděpodobností představuje *Terpsichoré*, múzu tance, s lyrou a snítkou vavřínu [CD 187]. Jejím protějškem mohla být buď Thaleia, múza komedie, nebo Melpomené, múza tragédie.

Monumentální výzdoby se dočkala i čelní stěna v mléčném bufetu Restaurace 600 v Ostravě-Zábřehu (1966). Označení restaurace je ale pouze pracovní a objekt nebyl k nalezení. Rovněž nevíme, jakým způsobem měla být stěna pojata. Ze zachovaných návrhů by

²⁰⁰ Smutný osud hornosušského kulturního domu, Karvinský deník, http://havirovsky.denik.cz/zpravy_region/20110316kulturni_dum_horni_sucha.html, vyhledáno 22.12.2011

²⁰¹ „Po provedených necitlivých stavebních úpravách v exteriéru, interiéru i dispozičním řešení, objekt již ztratil své historicko-architektonické památkové hodnoty.“ Ministerstvo kultury ČR, http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/pamatkovy-fond/KP_zruseno_leden-cerven_2011.doc, vyhledáno 19.1.2012.

²⁰² Děkuji za ústní sdělení správci Městského divadla v Krnově, 10.2.2012.

této realizaci a zadaným rozměrům cca 1,5 x 3 m nejlépe odpovídal *Rybolov* – dekorativně pojednaný motiv s rybami [CD 188].

12.3 Obytné domy a veřejné prostory

Do Havířova se Provazník vracel za prací opakovaně. Souborem glazovaných mozaik (1962) zde oživil architekturu domovního bloku na Dělnické ul. 433/1 a 432/3 [CD 161-178]. Budovatelé a hrdinové soudobé společnosti – horníci, dělníci, ženy na poli, hrající si děti – dostali svá místa mezi okny prvního patra domu. Nad vchody a nad okny nejvyššího patra umístil pole s květinovými a ornamentálními motivy.

Rozměrné sgrafito na fasádě činžovního domu na Sokolské ulici v Ostravě vystihuje pojmenování *Oslava života* (1963). Oslava prostých věcí, odpočinek pracujících lidí podílejících se na budování státu, rodiče těšící se ze svých ratolestí a dětí radující se tu z holubic, tu z chycené ryby. Chlapec s podběrákem připomene postavičky Malého Bobše, kterého Provazník v nedávné době kreslil [CD 182].

V Ostravě-Hrabůvce provedl v témže roce dekorativní panó *Kosmos*. Raketou startující do vesmíru, kosmonautem i sluneční soustavou mohl reagovat na úspěchy soudobé sovětské astronautiky [CD 180-181].²⁰³

Roku 1963 se také podílel na návrzích výtvarné výzdoby někdejší Gottwaldovy třídy v Ostravě, dvou a půl kilometru dlouhé reprezentativní spojnice staré a nové Ostravy, lemované novými

²⁰³ V letech 1961-1963 uskutečnil Sovětský svaz vesmírný program letů jednomístných kosmických lodí Vostok po oběžné dráze Země. Na palubě první pilotované kosmické lodi Vostok 1 seděl Jurij Gagarin. Program Vostok, http://cs.wikipedia.org/wiki/Program_Vostok, vyhledáno 9.1.2012.

stavbami, mimo jiné Domem kultury pracujících Vítkovických železáren Klementa Gottwalda, který vyprojektoval Jaroslav Fragner.²⁰⁴ Předpokládejme, že Provazník navrhl výtvarné dílo v exteriéru, ale nic konkrétního nevíme o jeho podobě ani o případné realizaci. V. Jůza mohl mít na mysli také Provazníkovu účast v umělecké komisi rozhodující o podobě pomníku K. Gottwalda (viz. kapitola 13.3).

Ojedinělou prací v Provazníkově tvorbě je umělecky pojednaná mříž domu v Ostravě-Hrabůvce (1964). S politováním konstatujeme, že možná existuje, ale nalézt se ji nepodařilo.

12.4 Orgán státní správy a peněžní ústavy

Zakázka pro Jednotný národní výbor v Ostravě (1952) spojila Jana Provazníka s akademickým malířem Bedřichem Augustinem Tkaczykem. JNV si k reprezentačním účelům objednal olej na plátně s námětem *Nástup sovětské armády k osvobození města Ostravy v roce 1945*. Název přesně vystihuje podobu díla. Provazník obdržel za účast na kolektivním díle 29 100 Kčs.²⁰⁵ Nevznikla však olejomalba, nýbrž kresba uhlím na karton, evidovaná dnes pod označením *Boj o Ostravu* [CD 113].²⁰⁶

Pro pracovnu ředitele Státní banky v Ostravě navrhl Provazník roku 1968 svůj první art protis. Rozměrná textilie (138 x 195 cm) s názvem *Kompozice* [CD 189] je zároveň jedinou známou Provazníkovou prací tohoto druhu. Další art protis si Státní banka

²⁰⁴ Gottwaldova třída v Ostravě: Soutěž na ideový návrh, *Architektura ČSR XV*, 1956, s. 318-321.

²⁰⁵ Potvrzení o výplatě honoráře a o sražené dani, podepsané místopředsedou JNV v Ostravě Dluhošem, 29.12.1952 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²⁰⁶ V majetku Magistrátu města Ostravy (inv. č. 02082). Zde taktéž Provazníkovy barevná litografie *Slavnost* (inv. č. 02052), rovněž poplatná době, ve které vznikla.

objednala o čtyři roky později (1972), tentokrát pro kancelář ředitele pobočky v Karviné. Současný stav nebyl zjištěn. Rovněž řediteli České státní pojišťovny v Novém domě peněžnictví v Karviné-Fryštátu nechyběl v kanceláři art protis (1973), dnes s největší pravděpodobností neexistující.

12.5 Ostatní realizace

Totéž platí v případě čtyř art protisů, které od roku 1973 pokrývaly stěny kluboven Rehabilitačního ústavu v Hrabyni poblíž Ostravy. Již u ostravského art protisu velmi překvapil abstrakcí ovlivněný námět. A co teprve několik skic podobného či snad ještě radikálnějšího ražení, které by měly být rovněž návrhy k netkaným textiliím [CD 195-200]. Dávají nám tušit, jakou cestou by se Provazník mohl ubírat, nebýt diktátu oficiálního umění a přesvědčují nás o jeho rozhledu a znalosti soudobého umění. Článek J. E. Faura o Chaimu Sutinovi jsme již zmínili v jiné souvislosti. Doprovází ho reprodukce Sutinovy malby [CD 243], bohužel bez uvedeného názvu. Toto velmi expresivní dílo působí v černobílé podobě, v níž je zde otištěno, až abstraktním dojmem. Obeznamenost s tímto obrazem, ať už v originále, nebo jen v reprodukci, by mohla zčásti osvětlovat Provazníkovu nutkání směřovat k nepředmětnému zobrazení.

Unikátní materiál použil v interiéru budovy Výrobního družstva invalidů Slezanka v Ostravě – skleněnou stěnu dělící vnitřní prostory (1963). Vzhledem k nedávným rozsáhlým úpravám objektu a jeho částečnému uzavření jen sotva můžeme počítat s existencí díla.

Náhlá smrt nedovolila Provazníkovi uskutečnit ve smlouvě blíže nespecifikované výtvarné dílo v exteriéru Smuteční síně

v Jeseníku (1978). Vzhledem k uzavření smlouvy 2.1.1978 předpokládáme, že návrh ještě stihl provést. Snad jde o kresbu tužkou, jejímž ústředním motivem je půvabná ženská hlava, doplněná kolážovitým způsobem o ležící ženskou figuru, fragmenty rukou a hudebních nástrojů [CD 219]. Jak symbolicky touto zakázkou uzavřel Provazník svou tvorbu, aniž by tušil, že za krátký čas zhasne svíce života jemu samotnému.

13. DALŠÍ AKTIVITY

13.1 Učitel figurálního kreslení

O tom, že by Provazník vyučoval nebo že do svého ateliéru přijímal začínající umělce a stával se jejich učitelskou autoritou, nemáme žádné zprávy. Jak zmiňuje V. Jůza, „*jeho ateliér nepatřil k průchozím a často i nejbližší přátelé skutečný rozsah a snad ani hodnotu jeho práce neznali.*“²⁰⁷

Přesto tušíme, že se Provazník při vší své skromnosti musel cítit poctěn, když se mu dostalo nabídky, aby vedl kurz figurálního kreslení. Podrobnosti se dočteme v dopise, psaném jednatelem výtvarného kroužku ROH při Karlově Huti v Lískovci u Frýdku dne 14. října 1949: Mistr svou účast již předem zaslíbil a jednatel, jehož podpis není čitelný, mu sděluje podrobnosti. Tříměsíční výuku má zahájit v úterý 18. října toho roku a ukončit v lednu roku následujícího. Rovněž ho informuje o vlakových spojích, o proplacení jízdného a o tom, že honorář za vyučování si má určit sám. V závěru dopisu jednatel pozdravuje Provazníkova přítele Augustina Handzela. Zároveň mu nechává vyřídit, zda by mohl pro výtvarný kroužek ROH pronést přednášku o sochařství či ještě lépe vést sochařský kurz a pozvat milovníky umění do svého ateliéru.²⁰⁸

Nic konkrétního o podobě kurzu ani o tom, zda se jednatel výtvarného kroužku s Provazníkem znal, nebo zda jej vyhledal pouze pro tuto příležitost, nevíme. Ať tak, či tak, jistě věděl o nesporných kvalitách umělce – figuralisty. O mistrovství ve znalosti a provedení lidské anatomie promlouvá nespočet ženských i mužských aktů

²⁰⁷ Viz. Jůza (pozn. 4).

²⁰⁸ Dopis jednatele kulturního kroužku ROH (Pozůstalost v soukromé sbírce).

provedených velmi lehce a svěže většinou tuší nebo tužkou [CD 229-230].

13.2 Propagační činnost

Nevíme kdo, kdy a za jakých podmínek Provazníka vyzval, aby navrhl logo někdejší významné textilní továrny Karnola v Krnově [CD 227]. Každopádně s propagační činností jsme se v rámci jeho mnohovrstevné tvorby ještě neseťkali. Červeno-bílý kruhový medailon vyplňuje stylizovaná ovce, z jejíhož rouna vytvořil nápis Karnola. Ve fondu krnovského muzea, které spravuje materiály a archiv bývalého podniku Karnola, se však tato ochranná značka nenachází. Z toho vyplývá, že Provazníkem navržené logo textilka nikdy nepoužívala.²⁰⁹

Mezi položkami ve sbírkách Muzea města Brna se nachází plakát zvoucí na členskou výstavu Klubu výtvarných umělců Aleš v Brně (inv. č. 63.869), která proběhne od 10. května do 10. června (rok neuveden)²¹⁰ ve vlastním pavilonu na Žerotínově náměstí. Velkou část plochy zaujímá dívčí poloakt dotýkající se rukama lipové větvičky [CD 276]. V roce 1979 Kateřina Svobodová plakát přisoudila Janu Provazníkovi.²¹¹ Jeho jedinečnost by spočívala ve faktu, že by se jednalo o jediný známý Provazníkův plakát. Stylově však nezapadá do jeho tvorby a ani podoba signatury neodpovídá Janovu podpisu. Po bližším prozkoumání je tedy nutné autorství připsat Jaroslavu Provazníkovi, akademickému malíři, jehož život byl rovněž spjat s Brnem a který byl navíc členem K.V.U. Aleš.

²⁰⁹ Děkuji za písemné sdělení panu Alexandrovi Michlu - Bernardovi, historikovi a správci MIKS - Městského muzea v Krnově.

²¹⁰ Výstava se uskutečnila mezi lety 1923, kdy si K.V.U. otevřel vlastní výstavní pavilon, a 1925, kdy zemřel Jaroslav Provazník.

²¹¹ Inventurní kniha Muzea města Brna.

13.3 Porotce v uměleckých komisích

Provazník nezasedal jen ve výstavních porotách rozhodujících o podobě výstav. Dopisem z 9. ledna 1959 jej vedoucí odboru školství a kultury rady KNV v Ostravě Josef Povala žádá, aby se 16. ledna toho roku zúčastnil zasedání poroty, která měla projednávat úpravu soutěžních podmínek na výstavbu pomníku Klementa Gottwalda. Velmi pravděpodobně rozhodovali o pomníku určeném pro plánované náměstí Klementa Gottwalda na již zmiňované Gottwaldově třídě. K účasti byl vyzván mezi jinými umělci také Vincenc Makovský.²¹²

Provazníkovu aktivitu na tomto poli zhodnotil při smutečním projevu Karel Štětkař. V uměleckých komisích *„jsme se léta potkávali s jeho uvážlivými a moudrými stanovisky, za nimiž vždy byl zájem o správné a spravedlivé řešení, určovaný jeho laskavým vztahem k lidem.“*²¹³

²¹² Dopis Josefa Povaly, 9.1.1959 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²¹³ Smuteční projev, autorem snad Karel Štětkař (Pozůstalost v soukromé sbírce).

14. CHVÍLE ODPOČINKU²¹⁴

Existovalo místo, kde Jan Provazník odkládal štětce a barvy a na chvíli jako by přestal myslet na to, že je umělcem. Byla to chalupa v údolí Lipový na Morávce nedaleko Frýdku-Místku, kterou si Provazníkovi nechali postavit počátkem 50. let [CD 263]. Malebná krajina s řekou Morávkou a stejnojmennou vodní nádrží, s lesy a rozkvetlými loukami skýtala ideální místo k odpočinku od města, práce a zároveň nepochybně inspiraci pro malířovu tvorbu.

Nicméně krajinomaleb se v Provazníkovi díle nachází poskrovnu. Jmenujme *Propadla u Jedovnice* či *Krajinu s rybníkem* (č. kat. 38). První obraz zřejmě tematicky čerpá z krajiny Rudického propadání v Moravském krasu na Blanensku právě nedaleko Jedovnice. Také námět pro druhou krajinu si mohl přivést z této oblasti, neboť v blízkosti se nacházejí Jedovnické rybníky. I chata na Morávce však stála nedaleko vodních nádrží.

Přesto na chatě nikdy nemaloval. Spíše si představme, že vše, co kolem sebe viděl, pečlivě uchovával v paměti a uměl velmi dobře zúročit nejen na plátně, ale v celém svém díle.

Provazník měl mnoho zálib a právě chataření patřilo k jedné z nich. Na Morávce se věnoval neustálému budování a úpravě skalky před chatou [CD 264]. Skalka se také stávala jeho útočištěm v případě, že přišla návštěva. Povahou byl velmi klidný, spíše introvert, samotář a málomluvný člověk, jen někdy společenský.

Rád a dobře také vařil, a to zejména na chatě, kam jezdili vlastním autem Škoda Spartak béžové barvy. Zde trávil spolu s rodinou volné chvíle hrou taroků, karetní hry pro čtyři osoby. A protože

²¹⁴ Tato kapitola mohla vzniknout jen díky p. Dušanovi Konečnému a pí. Marii Konečné. Děkuji za ústní sdělení, podzim 2010 a 2011.

Provazníkovi byli jen tři, zvali do počtu Marii, přítelkyni své dcery, nebo i jiné hráče, kteří se v ten čas nacházeli v další z chat na Morávce.

Velká dřevěná chata Provazníků se postupně, jako rodinná sídla italské šlechty, proměnila v malou galerii. Na stěnách visely obrázky s lidovými motivy malované na skle, na poličkách stály džbánky, misky, talíře a další předměty z habánské keramiky. Folklorní motivy zužitkoval zejména ve výtvarném řešení některých divadelních her (*Slovácká princezka, Frajerečka*).

Neodpočíval jen v bezprostřední blízkosti chaty, nýbrž vyrážel také na výlety do přírody a jako vášnivý horal zejména do hor. Brával s sebou dceru, která po něm zdělila lásku k umění a výtvarný talent, a učil ji poznávat a kreslit květiny. Sám květiny maloval velmi rád. Chodil také chytat ryby,²¹⁵ a proto není divu, že si je vybíral pro svá zátiší (*Zátiší s uzenáči* a další).

Ke zvířatům obecně měli kladný vztah oba, Provazník i Milenka. Oblíbili si zvláště kočky; věrným společníkem býval pes, konkrétně černá fenka kokršpaněla jménem Atina. Chovali také andulky.

Největší láskou Jana Provazníka byla však rodina.

Manželé Provazníkovi patřili k velmi pohostinným lidem. Paní MUDr. Kozárová vzpomíná, jak ji s rodiči každoročně zvali na návštěvu, jak si v dětském věku hrála s Milenou, jež byla o několik let mladší, a dodnes si vybavuje výtečnou chuť domácích zákusků, které připravovala paní Provazníková s jejích domácí paní.²¹⁶

²¹⁵ Drahomír Tůma v blahopřání k Provazníkovu jubileu píše mj. „*ať ti ryby berou*“ (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²¹⁶ Děkuji MUDr. Pavle Kozárové za ústní sdělení, 15.2.2012.

15. NÁHLÝ ODCHOD

Provazník se několik posledních let života potýkal s ischemickou srdeční chorobou, která měla za příčinu bolesti na prsou a zhoršené dýchání.²¹⁷ Jeho srdce trpící nedokrevností, způsobenou sníženým průtokem krve, nakonec podlehl angíně pectoris a následnému infarktu myokardu. Jan Provazník zemřel náhle v sobotu 18. března 1978 ve věku 76 let v nemocnici Ostrava-Fifejdy.

„Uprostřed tvůrčí práce uzavřel se život umělce spjatého s životem a prací našeho lidu, s životem rodné země. Svou lásku k ní vyzpíval Provazník oddaným, poctivým a vysoce hodnotným dílem. Odchází od nás tiše ten skromný, citlivý a prostý člověk, který miloval život a jeho krásy. Však dílo dál trvá a působí. Je dílem velikého umělce, charakterově krásného, vyžralého moudrostí a bohatého ryzostí citů a vztahů. Patří k hodnotám, jež mají své čestné umístění v pokladnici našeho výtvarného umění.“²¹⁸

Poslední rozloučení s Janem Provazníkem se uskutečnilo 24. března v 15 hodin v obřadní síni městského krematoria na Slezské Ostravě²¹⁹ a jeho ostatky byly uloženy do hrobky rodiny Vránových v Čejči.²²⁰

²¹⁷ Přípis na zadní straně fotografie ze schůze ostravských výtvarníků v lednu 1978 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²¹⁸ Smuteční projev, autorem snad Karel Štětkař (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²¹⁹ Parte (Pozůstalost v soukromé sbírce).

²²⁰ Děkuji MUDr. Pavle Kozárové za ústní sdělení, 15.2.2012.

ZÁVĚR

Jan Provazník. Malíř, ilustrátor, grafik, jevištní výtvarník, návrhář monumentálních realizací pro interiéry a exteriéry staveb v jedné osobě.

V letošním roce uplynulo již 34 let od jeho skonu, a přece se jeho dílo – vyjma posmrtné Jůzovy výstavy – nedočkalo zaslouženého rozsáhlejšího zhodnocení. Pevně doufám, že se mi tedy v rámci možností podařilo smazat tento dluh historiků umění vůči umělci, který sice rozsahem ani hodnotou své tvorby nepřesahuje hranice regionu a přesto, že nestál na výsluní mezi absolutní uměleckou špičkou svých vrstevníků, jeho tvorba dosahuje nesporných kvalit.

Narodil se 29. září 1909 v nepříliš finančně zajištěné rodině soustružnického mistra ve Slatině na předměstí Brna. Přesto mu rodiče poskytli vzdělání na obecné škole a na škole reálné, kterou ale nedokončil kvůli problémům s učením. Proto se rozhodl vyučit se řemeslu malíře a natěrače.

Po základní vojenské službě se dostal do firmy, která realizovala výtvarnou výzdobu staveb Dušana Jurkoviče. A právě setkání s uznávaným architektem se stalo klíčovým okamžikem Provazníkova života. Jurkovič zaznamenal mladíkovo nadání a doporučil jej Josefu Schusserovi na Umělecko-průmyslovou školu v Praze. Zde byl Provazník nejprve Schusserovým žákem a pak studentem Františka Kysela ve speciální škole pro kreslení a malbu.

Když roku 1930 studia úspěšně ukončil, vytvářel monumentální obrazové panely pro některé z pražských Varieté. V roce 1931 se v Praze oženil s Alenou Vránovou, studentkou očního lékařství a o rok později se z hlavního města přestěhoval do rodného Brna.

Zde se stal členem Skupiny výtvarných umělců a přátelil se zejména s Jaroslavem Králem. Ve svých raných dílech se Provazník konfrontuje s art-décem, kubismem, expresionismem a futurismem.

Ještě na podzim 1932 přesídlil do Olomouce, kde žila a pracovala jeho manželka. V Olomouci také začala jeho dlouholetá kariéra úspěšného portrétisty.

Ve třicátých letech opakovaně podnikal studijní cesty do Jugoslávie. Díky stipendiu mohl vycestovat do Paříže, kde pod vedením Františka Kupky prožil část roku 1934 a 1935. Kupkovy impulsy nutkaly Provazníkovu zvědavého ducha procházet pařížskými ulicemi, tamější život zachycovat na papíře, navštěvovat muzea a galerie a učit se od starých mistrů. K srdci mu nejvíce přirostl Jean-Baptiste Simeon Chardin a jeho zátiší. Právě v Paříži Provazník naskicoval a namaloval svá nejznámější díla – *Karneval* a *Hru v kostky*. Ani po pařížské zkušenosti, která pro něj byla zásadní, se nikdy nevzdal srozumitelného způsobu uměleckého jazyka a reálné skutečnosti.

V roce 1936 se Provazník stěhuje naposledy. Domovem se manželům stala Ostrava, kde paní Provazníková získala místo oční lékařky a kde se jim také narodila dcera Milena. Díky své přátelské povaze se Provazník brzy zapojil do uměleckého života regionu a sblížil se s jeho významnými osobnostmi. Jmenujme sochaře Augustina Handzela, který měl ateliér vedle Provazníkovy, malíře Vladimíra Kristina, Bohumíra Dvorského a Jana Sládka. Mezi jeho nejbližší přátele patřil také karikaturista Karel Štětkař, který nakreslil Provazníkův portrét.

Jako člen se zapojil do aktivity několika uměleckých spolků, od brněnské SVU, přes Moravskoslezské sdružení výtvarných umělců

v Ostravě a Blok, na jehož založení se podílel, až po Svaz československých výtvarných umělců a Svaz českých výtvarných umělců. Rovněž zasedal jako porotce ve výstavních a uměleckých komisích.

Mezi lety 1940 a 1948 působil jako scénograf ostravského divadla, pro něž vypravil třicet sedm divadelních her. Ve funkci jevištního výtvarníka mohl uplatnit svou znalost architektonických slohů a dobových reálií a zejména lásku k lidovému umění. Vždy dobře vystihl prostředí a atmosféru daného příběhu.

Svou první knihu *Provazník* ilustroval v roce 1927. Avšak uznávaným a vyhledávaným ilustrátorem se stal až po roce 1944. K nejznámějším knihám s jeho půvabnými obrázky, jejichž styl uměl zvolit podle námětu, patří *Malý Bobeš*, *Perly pohádek Boženy Němcové* či *Svět kouzel a divů Vojtěcha Martínka*.

Počátek 50. let mu přinesl první zakázky na monumentální realizace v architektuře a art protisy v Ostravě a blízkém okolí. Monumentální i ilustrační době se věnoval po celý zbytek života.

Jako člověk byl Provazník spíše introvert. Svůj volný čas rád trávil na rodinné chatě, kde se staral o skalku, vařil, chodil na výlety a rybařil. S jeho oblibou lidového výtvarného projevu souvisela sběratelská vášeň pro habánskou keramiku a lidové obrázky malované na skle. Nade všechno miloval svou rodinu, především pak dceru, která po tatínkovi zdědila výtvarné nadání.

Ve své době byl Jan Provazník velmi známým ostravským umělcem. Poté, co 18. března 1978 náhle skonal, jeho osobnost i tvorba bohužel téměř upadly v zapomnění.

KATALOG MALÍŘSKÉHO DÍLA

Katalog malířského díla Jana Provazníka zahrnuje z převážné části olejomalby, dále pak tempery a akvarely, které vznikly jako volná díla.

Chybějící údaje u několika položek (materiál a rozměry) a zhoršená kvalita některých reprodukcí jsou dány špatnou přístupností obrazů.

1. Trampové, 1929

papír, tempera; 52,9 x 42,2 cm; vpravo dole JP29; soukromá sbírka

Obraz *Trampové* bezprostředně reflektuje Provazníkovy výlety po Praze a okolí, které s Milenou rádi podnikali. Jsou to také oni dva, koho umělec maloval. Mladý pár sedí bok po boku u ohně a za doprovodu kytary si prozpěvuje. Kánoe, na níž při svých výletech brázdili Vltavu a Sázavu, se proměnila v pirátskou loď. Kotví u skalnatého břehu jen řídce osázeného pravidelnými tvary jehličnanů. Také Jan a Milena jsou oblečeni v námořnickém. Převažující důraz na plošnost a jistou stylizaci oživil drobnými detaily, jakými jsou vzorek na oděvech, či květiny v trávě. V obraze tedy doznívá estetika art-déca a kubistický geometrizující přístup.

2. Zátíší z Marseille (1929)

papír, akvarel; 50 x 34,3 cm; soukromá sbírka

Zátíší z Marseille je redukovanou verzí perokresby téhož námětu [CD 3]. Obě vytvořil nejpravděpodobněji jako školní práce. Otevřeným balkonem proudí do světnice teplý vzduch a jižní slunce proniká všemi předměty, které se nacházejí uvnitř, mění jejich barevnost a promítá na podlahu rozmanité odstíny barev slunce, moře, zelených okenic, nábytku, dvou červených ryb i skleněné nádoby na stole. Právě na hrdle a těle karafy barvy znova opakuje a v malých plochách je klade vedle sebe. Deska stolu se až příliš naklání a mísa se štítníky téměř padá z jejího okraje. A židle jako by čekala na někoho, kdo se přijde posadit a pokochat pohledem na přístav, v němž kotví sotva zřetelná plachetnice.

3. Zátíší s rakem a rybou (1929-1930)

papír, tempera; 30,6 x 53,9 cm; vpravo dole Provazník; soukromá sbírka

V *Zátíší s rakem a rybou* maluje tytéž ryby – štítníky kukaččí – jako v *Zátíší z Marseille*. Jejich červená těla se odrážejí od modrého talíře; k nim pak připojil dva kraby německé a žluťoučký citron.

Harmonii primárních barev doplnil odstíny hnědých a zelených tónů. Barva je v Provazníkových prvních temperových a olejových malbách ještě poměrně řídká, vrstvit začne o několik málo let později.

4. Krab (1929-1930)

papír, akvarel; 12,8 x 20,5 cm; soukromá sbírka

Krab německý – velmi pravděpodobně jedna ze školních kreseb vodních živočichů, jejíž vznik možno předpokládat v Marseille, a zároveň studie pro *Zátiší s rakem a rybou*. Přesto, že se jedná o hnědého korýše, promítl Provazník na jeho mohutné tělo paletu mnoha dalších barev. Tímto způsobem postupoval také při malbě následujících akvarelů – *Červená ryba* a *Raka*.

5. Červená ryba (1929-1930)

papír, akvarel; 11,4 x 27,7 cm; soukromá sbírka

Červená ryba – zde ropušnice obecná – snad také spadá mezi studijní práce, jejichž barevnost je opravdu skvostná. Vzhledem k výskytu ropušnice obecné ve vodách Středo-

zemního moře můžeme vznik tohoto precizního akvarelu spojit bezprostředně s pobytem v Marseille, nebo s jeho pozdější reflexí. Mohla posloužit jako předloha pro *Zátiší s rejnokem* (č. kat. 21).

6. Rak (1929-1930)

papír, akvarel; 24,6 x 40,5 cm; soukromá sbírka

Rak je dalším a zároveň předposledním známým akvarelem ze série studijních prací. Tato nedokončená malba může rovněž souviset s francouzským pobytem, ale také nemusí, neboť rak se vyskytuje téměř v celé Evropě.

7. Slunečnice (asi do 1930)

papír, akvarel; soukromá sbírka

Přestože Provazník za svůj život namaloval mnoho obrazů s květinami, *Slunečnice* jsou jedinou zachovanou prací na toto téma. Jeví se jako studijní kresba, možná z doby pražských studií, možná se jedná o přípravnou kresbu pro jedno z květinových zátiší. Velmi příjemně pro oko vyznívá akord žlutých, modrých a zelených tónů.

8. Trampové (kol. 1930)

papír, pastel; soukromá sbírka

Oproti plošné první malbě s námětem *Trampů* (č. kat. 1) se zde Provazník uchýlil k plně plastickým až mohutným tvarům postav (zejména rukou). Obraz však ztrácí na své bezstarostnosti, atmosféra je spíše tíživá, pochmurná. Tomuto dojmu napomáhá nejen téměř monochromní barevnost v odstínech šedých, jen s nepatrnými akcenty červené a modré, ale rovněž výraz ve tvářích postav. Žena jako by v těžké situaci hledala oporu u muže, který je duchem nepřítomen a zamyšlen. Provazník vynechává detaily a prostředí redukuje do podoby blíže neurčitelných krystalů. Vyrovnává se zde s kubismem a kuboexpresionismem.

č. kat. 8

č. kat. 9

9. Trampové (kol. 1930)

olej, plátno; 92 x 73,5 cm; Galerie výtvarného umění v Ostravě, dále jen GVUO (O 1802)

Trampové jsou v poslední verzi obrazu na toto téma ve vzájemné tiché komunikaci, i zde pevně semknuti až na úkor deformace levé paže ženy. Prostředí zcela pozbylo na důležitosti. Ve volných tazích štětce odhadujeme vodu, skaliska, oheň a náznak lodní plachty. Stále však Provazník lpí na pevných konturách figur, které neztrácejí na své čitelnosti. Opět dílo s dozvuky kubo-expressionismu. Všechny tři obrazy *Trampů* se vyznačují téměř totožnou, uzavřenou kompozicí.

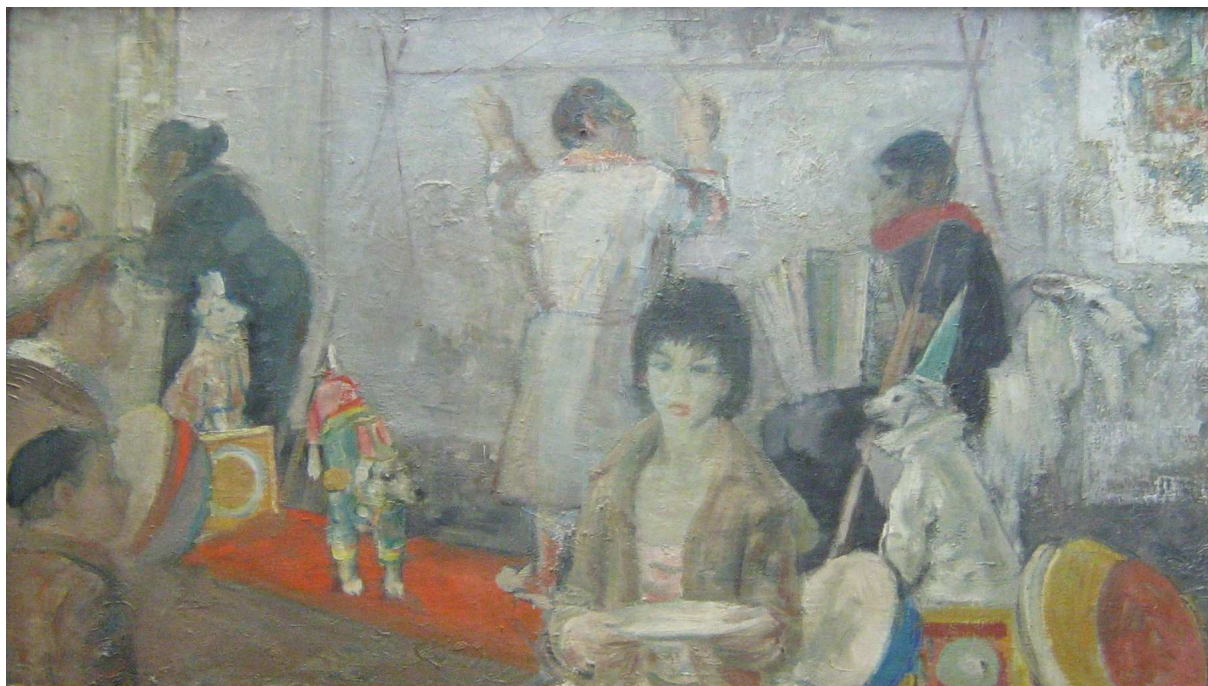
Literatura: Jůza 1983, č. kat. 1.

10. Kabaret / Varieté (1930-1932)

olej, plátno; 50 x 87 cm; GVUO (O 1689)

V obraze *Kabaret* se připojujeme k divákům v hledišti, kteří dychtivě sledují každý pohyb tří kabaretních umělců a cvičených psů. Jakoby izolované postavy, z nichž každá se zaujetím provádí svou činnost, vzájemně spojuje pás červeného koberce, který zároveň tvoří dominantní prvek. Plochu obrazu a pohled diváka propojuje pouze dívka v popředí. Se smutkem ve tváři a prázdným talířem směřuje do publika prosit o příspěvek na skromné živobytí své komediantské rodiny. Provazník pohlíží na dvě strany jedné mince a dotýká se zde sociální malby. Možná reflektuje svou momentální finančně neutěšenou životní situaci.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 2; Trnková 1984, s. 13.

11. Korčula, 1932

papír, akvarel a tuš; 26,8 x 36,3 cm; vlevo dole Provazník 32;
soukromá sbírka

Městečko Korčula učarovalo Provazníkovi již při jeho první návštěvě Jugoslávie v roce 1932. Nikoli však svým historickým centrem s ulicemi plnými života. Jeho klidné a samotářské povaze více vyhovoval téměř liduprázdný přístav, jen s jedním nepatrným človíčkem. Podoba všech tří verzí tohoto námětu se nijak výrazně nemění. Tato varianta působí ze všech nejplněji a netepleji. Tuší jen lehce nahozené obrysy vyplňuje volnými velkorysími tahy štětce, zvláště vodní hladí-

nu, v níž se odrážejí rybářské čluny a výletní loďky. V souvislosti s tímto akvarelem si můžeme položit otázku, zda Provasník maloval jen vnější stránku Korčuly, anebo pronikl hlouběji a poukazuje na sociální situaci prostých rybářů, jejichž jediným zdrojem obživy je malá loďka a jejich vlastnictvím starý domek na pobřeží. Osobně bych se přikláněla spíše k první možnosti.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 10.

12. Pařížský motiv (1934-1935)

papír, akvarel; 32,6 x 41,6 cm; soukromá sbírka

Pařížský motiv – jeden z prvních obrazů, v nichž Provasník zachycuje atmosféru Paříže třicátých let. Podniky typu „Restaurant“, „Café“ a „Charcuterie“, nebo-li „Uzenářství“ v malebných domech, elegantní návštěvníky, kteří si přišli posedět a popovídat u šálku lahodné kávy nebo piva, kolemjdoucí v úzkých uličkách, potulující se kočky. Možná ještě přesněji – hbitými, skicovitými, ale přesnými tahy štětce zaznamenal okamžik. Barevně nejvýraznější a zároveň nejpropracovanější jsou figury v popředí. Čím hlouběji se pak v obraze ocitáme, tím více ztrácejí na zřetelnosti. Mezi čitelné další nápisy patří RAS-PAILL, možná zkomolená část nápisu Le boulevard Raspail v těsné blízkosti Provasníkovy pařížského bydliště.

13. Milenci (1934-1935)

karton, akvarel; 21,1 x 18,8 cm; vpravo dole JP; soukromá sbírka

Svěží malba komorního charakteru, možná skica k většímu, leč neznámému obrazu, nebo rychlý záznam zachycující inspiraci dílem jiného umělce. Vznik tohoto drobného akvarelu můžeme nepochybně klást do období pobytu v Paříži, neboť je malován na kartonu s pařížskou adresou Boulevard du Montparnasse 108. Malý formát koresponduje s intimním okamžikem mileneckého páru. Ani navzdory chvějivým barevným skvrnám se však zcela nevzdává obrysové linie.

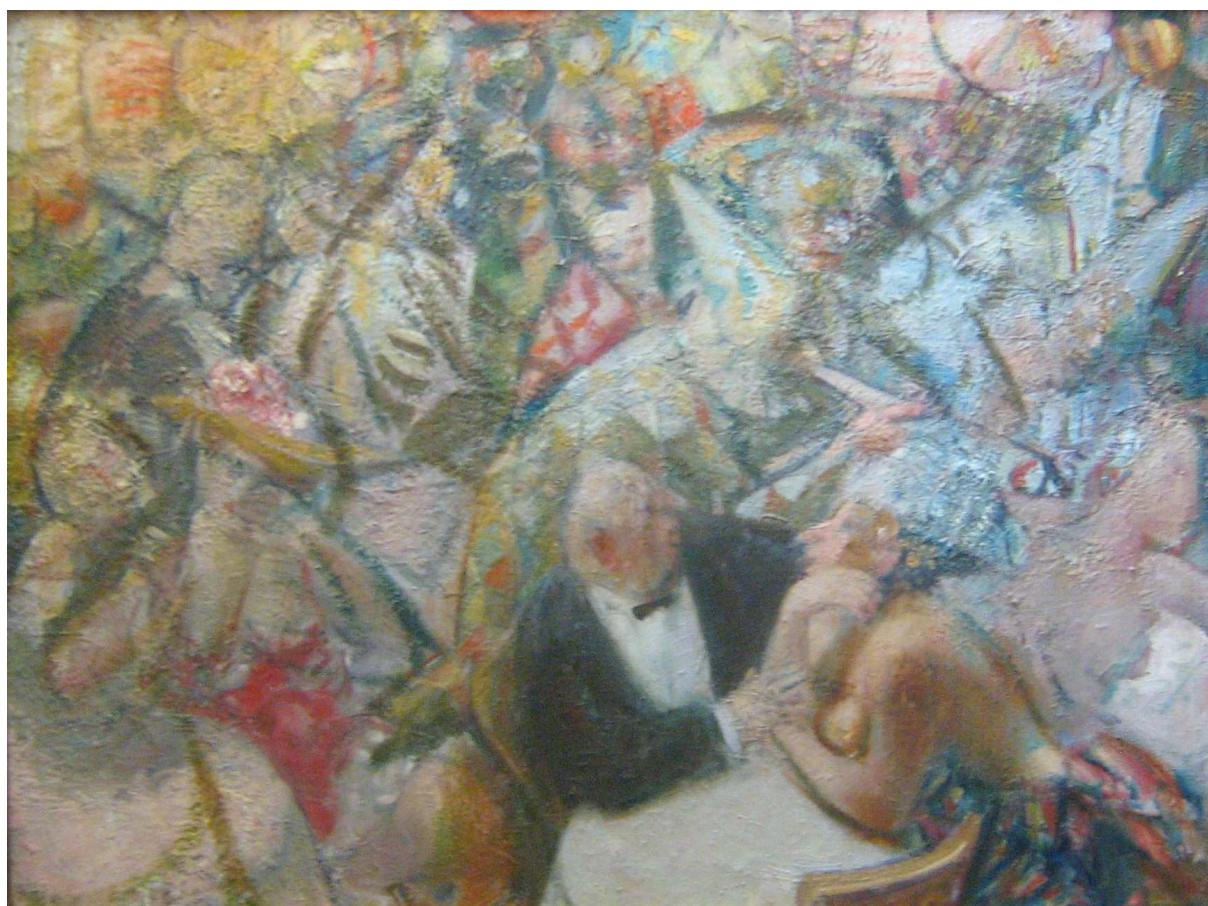
14. Karneval (1935)

olej, plátno; 74 x 97 cm; GVUO (O 1711)

Pařížská kavárna se až do posledního místečka zaplnila zábavy chtivými návštěvníky. Zcela obsadili kulaté stolečky a v důvěrné atmosféře se oddávají konverzaci tak jako holohlavý muž v černém smokingu, který drží za ruku dámu v pestrobarevných šatech. Většinu hostů v karnevalových kostýmech ale vylákala hudba na taneční parket. Tušíme je v nepřehledné zvěti tvarů, z níž sem a tam vykoukne postava v převleku harlekýna či tančící pár. Taneční rej přímo svádí k tomu, aby umělec přemýšlel o principech futurismu, směru vyznávajícího pohyb. Zároveň jako by popíral prostor, veškeré dění se odehrává v jednom plánu. V této souvislosti není

bez významu přípravná kresba [CD 5], neboť je jedinou zachovanou skicou k Provazníkovu obrazu, ani tvrzení Mileny Konečné o nedokončenosti obrazu. Podporoval by jej rozdíl mezi propracovanými postavami muže a ženy v popředí a skicovitě nahozenými tvary dalších figur. Nicméně nemůžeme vyloučit ani možnost, že se jedná o umělecký záměr.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 6; Beránek-Holý-Jůza et. al. 2006, s. 41.

15. Hra v kostky, studie, (1934-1935)

papír, akvarel, tužka; 22,6 x 12,6 cm; soukromá sbírka

Tento drobný akvarel zachovaný pouze ve fragmentu, považujeme za první Provazníkovu studii daného námětu, který v malbě zopa-

koval s různými obměnami ještě několikrát. Nikdy nevynechá nápis v pozadí upozorňující na aktuální kulturní a společenskou akci, zde L'ART MODERNE – GALERIE CARMINE. Opět rychlá skica jako v případě akvarelu Milenců (č. kat. 13). Základní rozvrh provádí tužkou, plochy následně vyplňuje barvou, kladenou lehce a svižně.

č. kat. 15

č. kat. 16

16. Hra v kostky (1935)

lepenka, olej; 58 x 53 cm; GVUO (O 1765)

Mladé dámy sedící u kulatého stolku v pařížské kavárně jsou zcela zaujaty hrou v kostky. Podle prázdného obsahu šálku a sklenice se zde zdržují již delší dobu. Čas jako by se zastavil ve chvíli, kdy se žena v bílém kloboučku chystá vrhnout na hrací desku zbývající dvě kostky a její společnice netrpělivě čeká, bude-li to dobrý hod. Barevnost v této centrální kompozici omezil Provasník

na odstíny šedých, modrých a zelených tónů, které doplňuje výrazným okrem. V pozadí čteme pouze část nápisu ve znění *PARIS RUE*. Opět se nabízí zamyšlení nad hlubším významem obrazu. Konstatuje Provazník pouze, že dámy již dopily své nápoje, anebo mají prázdné sklenice sociální podtext? Vyjadřuje vržením kostek osudovost života a očekávání, co přinese, aniž by člověk mohl svůj život ovlivnit? Potvrdit, nebo vyvrátit by nám to mohl spolehlivě jedině autor. Dáma, která si podpírá bradu, se objevuje také na dvou Picassových obrazech *Absint* (1901, Ermitáž Petrohrad) [CD 244-245]. Podobnost může být tedy u Provazníka záměrná, pokud se s díly setkal nebo je znal zprostředkovaně, anebo čistě náhodná.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 4.

17. Hra v kostky (1935 nebo 2. pol. 30. let)

plátno, olej; dole uprostřed Provazník; soukromá sbírka

Tato verze obrazu *Hra v kostky*, kterou podle M. Provazníkové namaloval v Brně roku 1935, je zcela prostá nepotřebných detailů, jakými byly v předchozích malbách (č. kat. 15, 16) přesně specifikované šaty s množstvím záhybů, kabelka, židle, předměty v policích na stěně. Postavy žen sklánějících se nad stolem zjednodušil Provazník na válcovité útvary, takže působí robustně a ztrácí na lehkosti a ladnosti. Barevnost posunul směrem k monochromním šedým a hnědým tónům, které dávají vyniknout červené

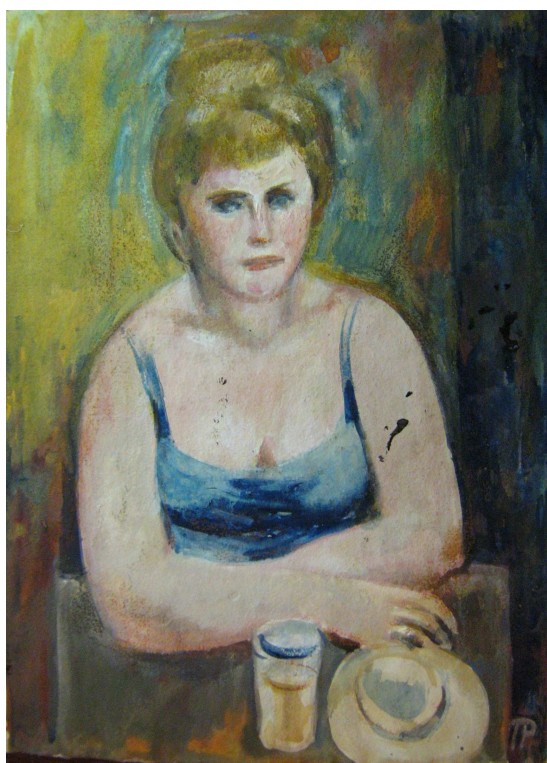

tabuli v pozadí a zelené hrací desce, jejíž odstíny se odrážejí v jednoduchém oděvu obou žen. Špatně čitelný text obsahuje slova *PORTRAIT* a *GALERIE*.

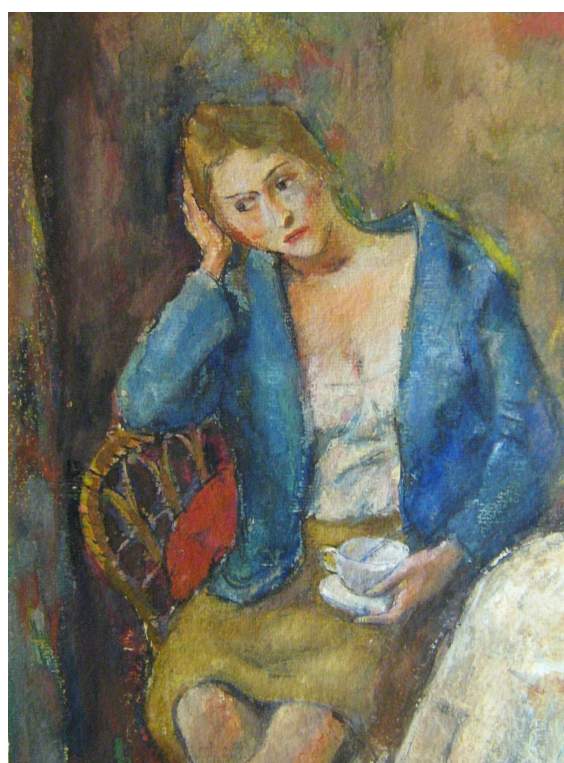
18. Žena v modrém tílku (1935 nebo 2. pol. 30. let)

papír, tempera a barevné tužky; 34,5 x 26 cm; vpravo dole JP;
soukromá sbírka

Tuto i následující malbu s malým otazníkem spojuji s pařížským prostředím kaváren a ženami sedícími u stolků nad šálkem dobrého nápoje. Žena na malíře upírá své velké smutné oči. S jejím vnitřním rozpoložením koresponduje neklidné eruptivní pozadí vytvořené kombinací štětcových tahů a šrafury barevnými tužkami. Ženskou figuru ale maluje o něco uhlazeněji. Kompozičně je obraz velmi prostý, kromě sklenice s nápojem a prázdného šálku bez dalších detailů. Perspektivu Provasník ale neuplatňuje důsledně.

č. kat. 18

č. kat. 19

19. Žena se šálkem (1935 nebo 2. pol. 30. let)

papír, tempera; 25,8 x 19 cm; vpravo dole Provazník; soukromá sbírka

Ještě niternějším portrétem je *Žena se šálkem*. Nesleduje malíře ani okolní svět. Pohybuje se ve světě vlastních myšlenek, jež můžeme jen sotva odhalit. Je to jen náhoda, že se jedná o další Provazníkovovo dílo, na němž namaloval prázdný šálek kávy? Říká nám skrze něj, že pařížská zábava a vysedávání v kavárnách se mu zdají být prázdnými plytkými činnostmi? Či sám v této době prožíval osamělost, prázdnotu? Opět nemůžeme s jistotou odpovědět, ale proč by tomu tak nemohlo být? Blíže nespecifikovaným a neutrálním pozadím snad nechce odpoutat pozornost od hlavního námětu – ženy, posazené na rudou podušku, obléknuté do výrazně modrého saka a okrové sukně, které nám zjevují téměř trojlístek primárních barev. Dramatickým rukopisem se vyznačuje pozadí a v menší míře i postava ženy.

20. Korčula, 1935

papír, tempera; 27,8 x 40,8 cm; vpravo dole JProvazník Korčula 35; soukromá sbírka

Přístaviště na Korčule zeje prázdnotou. Na klidném, tichém Jaderském moři se zlehka pohupuje několik rybářských loděk, přístavu vévodí velká plachetnice se staženými plachtami. Slunce vrhá své paprsky na lodě i domky a hra světla a stínů dodává jinak barevně nepříliš výrazné malbě na objemu. Tóny okřů a hnědí prohřívají celou scénu malovanou převážně v odstínech studených barev zelené, modré a šedé. Teplo sálá také ze zdí a střech domů, které stojí na pobřeží již celá staletí. Nevelká prostá kamenná

obydlí ozvláštňují tu a tam mansardová okénka, otevřené okenice, balkon s kuželkovou balustrádou. Ve srovnání s předchozí verzí téhož námětu tato rozšiřuje obzor smě-

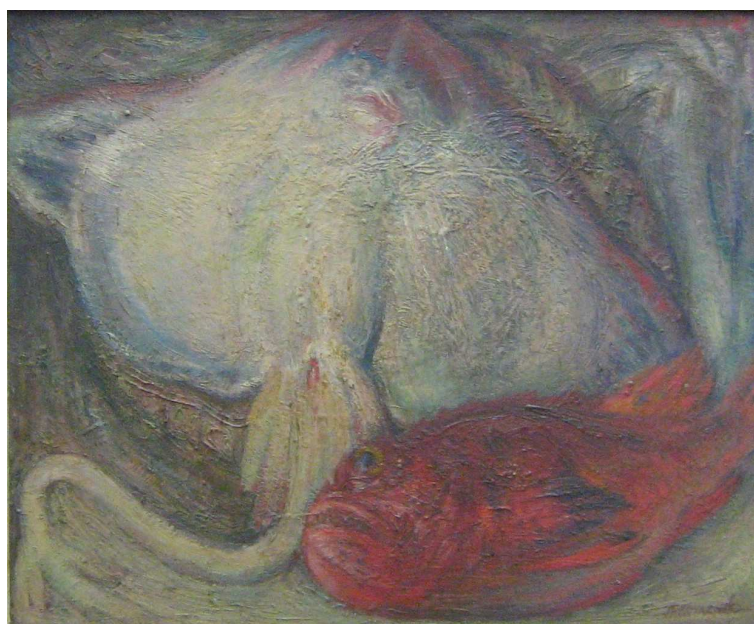

rem doprava, je propracovanější ve smyslu množství podrobností; přednes je lineárnější a barevnost střízlivější.

21. Zátíší s rejnokem (kol. pol. 30. let)

olej, plátno; 50 x 60 cm; vpravo nahoře a vpravo dole J.Provazník; GVUO (O 1764).

Zavedený název *Zátíší s platýzem* bych si dovolila změnit na *Zátíší s rejnokem* pro větší podobnost mořského živočicha s rejnokem středomořským (*Raja asterias*) než s platýzem. Provazník ho maloval nejspíš z paměti, protože rejnok má levou ploutev, která by patřila spíše platýzovi. Svou tezi podpírám také faktem, že na výstavě brněnské SVU v Košicích (1938) je pod názvem *Zátíší s rej-*

nokem uvedena jedna z olejomalieb. Čerstvě ulovená paryba leží ve slaměné ošatce a vedle ní oblíbená červená ryba – ropušnice obecná. Jedná se o expresivní malbu přikrytou sfumatem, typickým i pro další Provazníkovy obrazy.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 7.

22. Líčení stromů (kol. pol. 30. let)

plátno, olej; 70,5 x 90,5 cm; vpravo dole Provazník; GVUO (O 1799)

S *Líčením stromů* snad přichází vzpomínka na Provazníkovu dětství. Také jeho maminka či jiná žena ve vsi mohla před zimou natírat vápnem stromy na zahradě, aby je ochránila před zajíci a srnami. Teple oblečená venkovská žena před svým stavením poklidně a nerušeně vykonává práci, kterou je potřeba udělat každý podzim, a tím jako by vyjadřovala sepjetí člověka s přírodou a kolooběhem života. Obraz souzní se sociálními tendencemi českého malířství 30. let, které v krajinomalbách zdůrazňují pokoru malíře vůči Matce přírodě, např. V. Rabas a V. Sedláček (V. Lahoda, *Dějiny českého výtvarného umění* IV/2, s. 109).

23. Únos Europy, studie (2. pol. 30. let)

papír, tempera, tuš; vpravo dole JP; soukromá sbírka

Provazník omezil mytologické téma únosu Europy Diem v podobě býka, které umělci zpravidla pojímali jako vícefigurové narativní obrazy, na dva hlavní hrdiny báje. Krásná nahá robustní královská dcera picassovského vzezření rozkošnicky spočívá na hřbetě zdánlivě krotkého býčka. Prozatím netuší, že se s ní co nevidět vydá na širé moře. Zlověstnost budoucích chvil ale předpovídají temná oblaka a rozvolněný až dramatický rukopis, který však v některých partiích krotí obrysová linie.

24. Únos Europy (před 1939)

dřevěná deska, olej; 26,6 x 33,6 cm; soukromá sbírka

Téměř totožnou kompozicí s předchozím obrazem se vyznačuje také tato olejomalba. Býk se již zvedá na všechny čtyři a tento pohyb jako by způsoboval, že Europa pomalu

klouže z jeho hřbetu hlavou dolů. Změněná poloha pravé nohy budoucí Diovy milenky vytváří jednu z několika ladných křivek, z nichž je kompozice poskládána. Obloha a vodní hladina v modrých tónech kontrastují s tělovými a hnědými odstíny.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 37.

25. Evropa (do 1939)

lepenka, kvaš; 26 x 35,5 cm; vlevo dole J.Provazník; Muzeum města Brna (inv. č. 64.605)

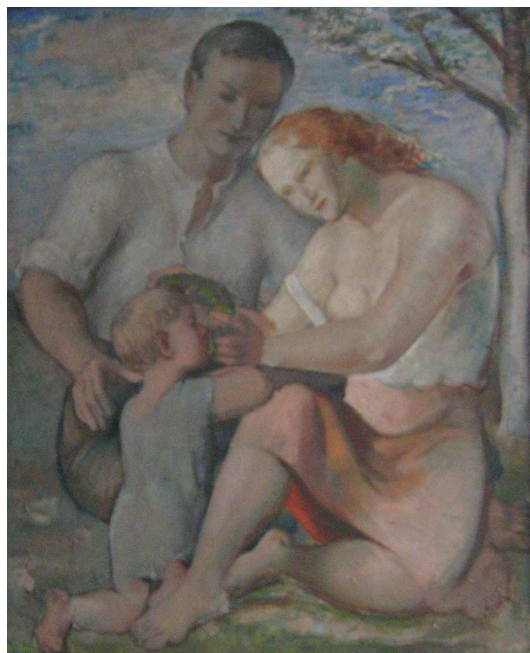
Odlišně oproti dvěma předchozím pojal Provazník tento obraz. Odpočívající Evropu posadil na druhý bok a do levé ruky jí vložil lasturu, kterou si cudně zakrývá klín. Pravou rukou se opírá o hlavu ležícího býka a je tak ještě těsněji spojena se svým únoscem. Mohutné ženské i zvířecí tělo opět ohraničují kontury. Prostředí již nehraje důležitou roli, pouze v dálce vidíme krátký úsek horizontu. Došlo také k posunu barevnosti k hnědavým, načervenalým a zeleným tónům a expresivnějšímu pojetí. V souvislosti s politickou situací v Evropě ve 30. letech se umělci (E. Filla a jeho *Zápasy*, *Théseův návrat* J. Šímy apod.) uchylují k tématům z antické mytologie, v níž spatřují pevný základ a oporu v době nejistoty. Pro Provazníka mohl být únos Evropy tělesněním osudu, který není možné změnit.

26. Rodina (asi 2. pol. 30. let)

olejomalba; dole uprostřed Provazník; soukromá sbírka

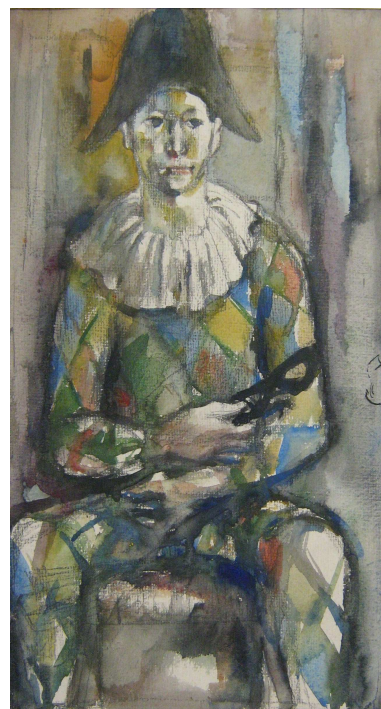
Do sebe uzavřený děj obrazu *Rodina* je typický pro mnoho Provazníkových obrazů. Centrem pozornosti je dítě, jemuž matka klade na hlavu věneček jarních květin. Také větve stromu v pozadí nasazují na květ. Jaro, nový život, mateřství. Snad touto cestou se dá odvodit, proč má žena odkryté ňadro; je tou, která dává život a sytí ho potravou. V této souvislosti se nabízí úvaha, zda mohl Provazník do obrazu vložit vlastní touhu po dítěti, nebo smutek ze smrti dvojčat. Robustní figury působí melancholicky, uhlazeně, neoklasicistně.

27. Sedící Harlekýn (30. léta)

papír, akvarel; 41,5 x 34,5 cm; GVUO (Gr 8835)

Harlekýn v Provazníkově pojetí není aktivním účastníkem italské komedie dell'arte. Nepředvádí své herecké umění, netančí s milovanou Kolombínou, netráví čas v Pierotově přítomnosti a dokonce ani nehraje na kytaru. V těchto polohách jej zachytili např. P. Picasso, B. Kubišta

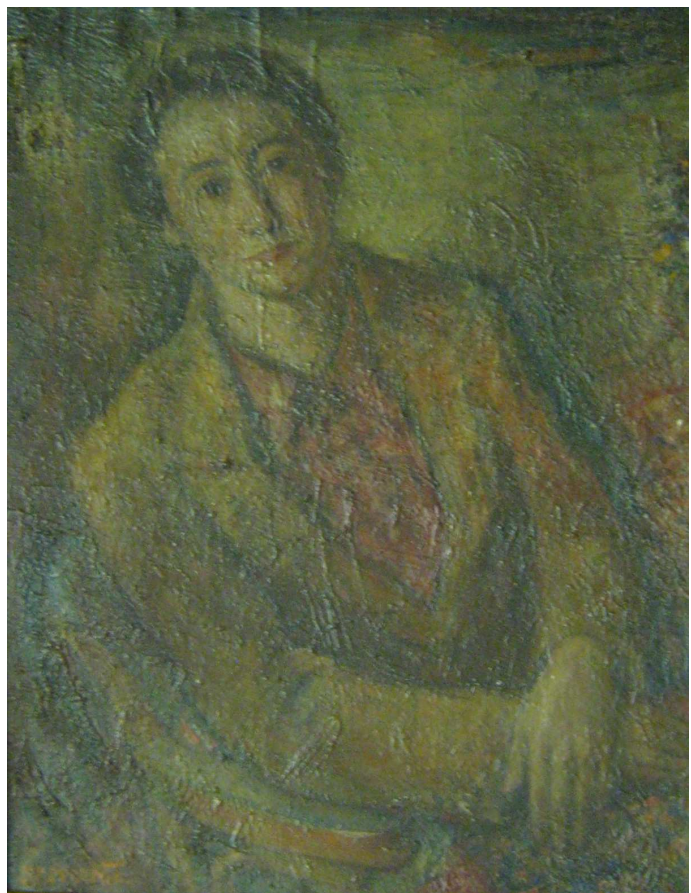
(*Harlekýn a Kolombína*, 1911), V. Špála (*Harlekýn a Kolombína*, 1920) a zejména F. Tichý. Provazníkův Harlekýn tiše sedí, dívá se stranou, jako by byl duchem nepřítomen, ponořen do svých myšlenek. Nabízí se dvojí interpretace. Buď před sebou máme pouhého herce v roli komického hrdiny bez skrytých významů, anebo se Provazník stylizuje do této postavy, aby vyjádřil cosi hluboce vnitřního. S jistotou nedokážeme potvrdit to, či ono, ale Provazníkově osobě je dle mého názoru bližší spíše první varianta.

28. Portrét MUDr. Mileny Provazníkové (konec 30. let)

plátno, olej; 80 x 62 cm; vlevo dole Provazník; GVUO (O 2194)

Z věrohodného portrétu Mileny Provazníkové na nás hledí klidná a milá tvář mladé ženy. Na rtech jí pohrává letmý úsměv, velké kaštanové oči upírá na svého muže – malíře. Ten ji nijak nepřikrašluje, detaily nepokládá za důležité. Do konce ani pozadí není blíže specifikováno. Barevnost je velmi střídmá. Hutné nánosy barev ale naopak přidávají na životnosti.

Literatura: Jůza
1983, č. kat. 8.

29. Koupání (začátek 40. let)

plátno, olej; 35,6 x 50,5 cm; soukromá sbírka

Téma koupání je mezi evropskými i českými malíři velmi oblíbeno a malováno nesčetněkrát mnohými umělci. A nijak nepřekvapí, že se v Provazníkově tvorbě vyskytuje dvakrát.

Jakoby se jednalo o vlastní zhodnocení francouzského impresionismu, který měl údajně moc rád. Impresivním, chvějivým rukopisem namaloval zejména velké zelené plochy travnatého porostu a stromoví a také draperie, které zčásti halí těla dvou nahých žen. Ovšem rozdíl mezi Provazníkovou technikou a způsobem malby impresionistů je zřejmý.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 22.

30. Kladení do hrobu (1941)

papír, tempera; vpravo dole Provazník; soukromá sbírka

Jediné Provazníkově dílo, o němž spolehlivě víme, že vzniklo pro konkrétního člověka, je toto *Kladení do hrobu*, které si objednal neznámý ostravský farář. Do jaké míry se promítla jeho představa do výsledné realizace, nevíme, ale hlavní slovo nepochybně příslušelo malíři. Výborná, na první pohled jednoduchá kompozice je protknuta dvěma hlavními diagonálami, jejichž průsečíkem je jedna z Marií se vztaženými rukama. Má u Provazníka kořeny v Caravaggiově *Klade-*

ní do hrobu (1602-1604), kde žena v pozici oranta vyjadřuje antický chórový pláč? Není to vyloučeno. Monochromatická barevnost a dramatické až divadelní osvětlení umocňují působivost a hluboké zoufalství této chvíle.

31. Zátiší se džbánem a jablky (1942)

olej, plátno; 50 x 87 cm; GVUO (O 1986)

Zátiší s nejrůznějšími druhy ovoce, ale především s jablky dovedl k dokonalosti Paul Cézanne. Nicméně tímto námětem se zabývalo mnoho umělců, nezapomeňme např. na A. Procházku. Mohl Provazník myslet právě na Cézanna, když maloval své *Zátiší se džbánem a jablky*? Potvrdit s jistotou, ale ani vyloučit to nelze, zvláště pokud se s nimi setkal v Paříži. Provazníkovovo zátiší nese stejné formální znaky jako Cézannovo, konkrétně *Zátiší s jablky a bro-*

skvemi (1905) [CD 246]. Roh stolu, přes desku přehozená draperie, talíř s jablky a nádoba lahvovitého tvaru. Nejedná se ale o kopii, spíše o vlastní rozmístění týchž prvků, kterým vtiskuje svůj rukopis i barevnost.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 17.

32. Koupání (1943)

papír, akvarel; 33 x 42 cm; vpravo dole JProvazník; GVUO (Gr 1112)

Zcela odlišně pojal Provazník tuto verzi klasického tématu *Koupání*. Figury a strom v centru prostředního plánu evokují uspořádání postav v *Kladení do hrobu* (č. kat. 30). Je to také jedna z mála Provazníkových hloubkově pojatých prací, kterou zřetelně rozvrstvil do více než dvou plánů. V poklidné atmosféře působí mírně znepokojujícím dojmem kontrast čtyř nahých ženských těl a oblečené ženy. Drobný vzor jejích šatů připomíná motivy malované lidové keramiky. Co se týče techniky, nevede souvislou linii, ale tvary hledá pomocí krátkých črtů.

33. Pomeranče (1943)

lepenka, olej; 30,5 x 40 cm; soukromá sbírka

O tomto zátiší s pomeranči, provedeném hladkým splývavým rukopisem, se pochvalně zmiňuje Provazníkův obdivovatel B. Trupar. V porovnání se Zátiším se džbánem a

jablky, které namaloval o rok dříve, je barevnost i kompozice velmi střídá. Tři pomeranče leží na blíže nespecifikované podložce, snad na stole, zcela holém, bez ubrusu, bez talíře. Jakoby znázornění holé lidské existence oproštěné od všech příkras, která se takto zjevuje právě ve válečné době. Slupka rozloupnutého pomeranče působí jako okvětní plátky leknínu na černé hladině jezera. Jak píše V. Lahoda v katalogu *Cesta na jih* (s. 206), zátiší s melouny, pomeranči, ananasem a fíky byly připomínkami cest na jih.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 36.

34. Podobizna Milenky s kocourem (kolem 1948)

plátno, olej; 61 x 50 cm; soukromá sbírka

Velmi dobře v tomto portrétu Provazník vystihl nejen podobu, ale i vřelý vztah ke své dceři Mileně. Asi pětiletá dívenka si v pokoji s knihovnou a obrazem prohlíží knihu. Po jejím boku odpočívá se slastně přivřenými víčky Milenin věrný a oblíbený společník, kocour. Vtom přichází tatínek. Milena zvedá hlavu od

knížky, jemně se usmívá a upřeně na něj hledí svými velkýma očima. Přesto, že obraz zařadíme mezi nejakademičtěji pojaté Provazníkovy podobizny, působí velmi životně.

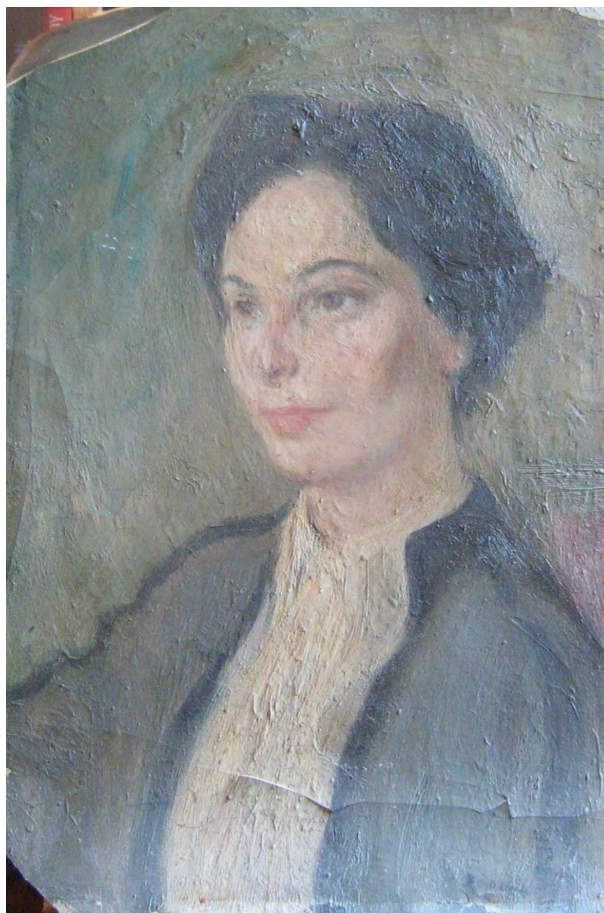
Literatura: Jůza 1983, č. kat. 42.

35. Podobizna ženy s černými vlasy (1952)

lepenka, olej; 54,6 x 38,2 cm; vpravo dole JProvazník 52; soukromá sbírka

O něco volněji pojal Provazník tuto *Podobiznu ženy s černými vlasy*. Podle ní si můžeme učinit představu, jak vypadaly podobizny, které maloval na zakázku. Tento se nicméně k portrétované osobě nikdy nedostal. Od mistrovsky zvládnuté podobizny ženy diváka neodvádí ani výrazná barevnost jejího oděvu a pozadí, ani žádné detaily, které

Provazník mnohdy považoval za zcela zbytečné.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 26.

36. Ženy v krajině zalité sluncem (50. léta)

papír, akvarel a tuš; 20,7 x 27,7 cm; vpravo dole JP; soukromá sbírka

Ženy v krajině zalité sluncem jsou stylově příbuzné kresbě *Koupání* (č. kat. 32), nicméně zde dochází k projasnění palety o jarní tóny. Ženské typy na obou těchto akvarelech mají blízko k dívkám na kresbách Williho Nowaka z konce desátých a dvacátých let, konkrétně *Sedící dívce*, 1919, GVUO [CD 247]. Bezstarostně odpočívají v krajině zcela evidentně české, v krajině Provazníkovy srdce. Zároveň se jedná o jedno z mála vyobrazení přírody v Provazníkově tvorbě. Barvou modeluje tvary a dává jim na objemu, zatímco tuš plní téměř výhradně obrysovou funkci.

37. Dívka v zimní krajině (50. léta)

papír, akvarel; 23 x 28,7 cm; soukromá sbírka

V krajině panuje sníh a mráz. Nízké slunce barví nebe do fialových odstínů a jen slabě osvětluje opuštěnou zahrádkářskou kolonii, kolem níž prochází dívka. Bledá tvář jako by patřila ledové královně, nadpozemsky půvabnému stvoření. Její tiché kroky se rozléhají v ohlušujícím zimním tichu. Něčím vyrušena otáčí hlavu, malíř ji fotografuje a podle momentky pak maluje obraz v teple svého ateliéru. Snad je malba vzpomínkou na Provazníkovy výlety a procházky s dcerou Milenou, a tedy jejím portrétem ve věku -nácti let. Kombinuje hladký a dělený rukopis a zplošťuje prostor vysunutím studených barev do popředí a zasunutím teplých tónů do pozadí.

38. Krajina s rybníkem (50. léta)

překližka, olej; 35 x 62 cm; vpravo dole J. Provazník; soukromá sbírka

Krajina s rybníkem s největší pravděpodobností reflektuje krajinu na Morávce, kde stála rodinná chata Provazníků. Pokud ano, zcela jistě ji Provazník namaloval podle vlastní fotografie anebo podle paměti ve svém ostravském ateliéru. Je to krajina s loukami a lesy, s beránky na nebi, na první pohled ničím výjimečná. Ale místo, které měl moc rád. Jeho osobnosti odpovídá obraz bez lidské stafáže a lidských příbytků, vyvážený, harmonický, klidný. Hloubkového dojmu docílí pouze několika zastíněnými plochami, s hlubší perspektivou si neláme hlavu.

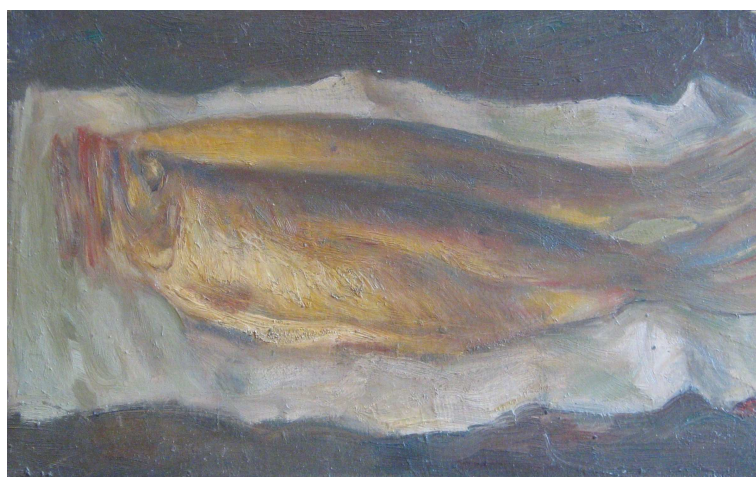

Literatura: Jůza
1983, č. kat. 13.

39. Zátíší s uzenáči (asi 50. léta)

karton, olej; 20,5 x 40 cm; soukromá sbírka

Snad i tuto olejomalbu můžeme spojit s Morávkou a Provazníkovou velkou zálibou v rybaření. Vedle ovoce jsou ryby dalším prostým

motivem zátiší. Hutnými pastami maluje dvě nazlátlé ryby položené na bílé plátno snad jen proto, aby nesplývaly s tmavou plochou podložky. Uzenáč patřil jako levný pokrm k častému repertoáru českých umělců.

40. Zátiší s hrozny (asi 50. léta)

lepenka, olej; 24,3 x 36,8 cm; soukromá sbírka

Také hrozny náležely v českém malířství k oblíbenému motivu; maloval je Emil Filla, Miloslav Holý, Bedřich Piskač, Václav Rabas, Helena Salichová, kterou znal Provazník bezpochyby osobně, a další. Jistý význam mohla mít i znalost Chardinových zátiší, na nichž se vinná réva vyskytuje opakovaně. V porovnání s většinou malířů ale Provazník k hroznům nepřidává jiné ovoce a další předměty. Osamostatňuje je a klade na světlý talíř, který vyniká mezi zeleno-hnědými tóny. Na jednotlivých kuličkách vinné révy se snaží vystihnout objem jemnými lesky.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 35.

41. Zátiší s chlebem a vejci (asi 50. léta)

lepenka, olej; 31,5 x 37,3 cm; vpravo dole JProvazník; soukromá sbírka

V. Jůza uvádí tento obraz pod názvem *Mazanec*, nicméně *Zátiší s chlebem a vejci* je dle mého názoru adekvátnější. Bochník chleba se objevuje i na Chardinových zátiších (např. *Chléb, salám a dvě sklenice na víno na kulatém stole*), stejně tak vejce. Provazník tyto dva prvky spojil dohromady a dal jim podobu snídaně. Jistě pro Provazníka nebylo bez významu, pokud viděl obrazy tohoto francouzského malíře s chlebem a vejci. Zátiší s chlebem nechybí ani v české malbě první poloviny 20. století, např. u B. Piskače, V. Hejny nebo V. Rabase. Expresivní tahy nazlátlého chleba a pozadí kombinuje s uhlazenou malbou stolu, bílého plátna a vajec.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 20.

42. Malířské zátiší (asi 50. léta)

sololit, olej; 25,5 x 69 cm; vpravo dole JProvazník, soukromá sbírka

Ani atributy malířství nechybí v díle Chardinově, kterého měl Provazník tolik rád, je-li vůbec možno zmínit jej jako inspirační zdroj, neboť v jeho podání má obraz zcela jinou podobu než

v Provazníkově.

V malířství obecně jsem pro tento druh zátiší nenalezla mnoho komparací. Na první pohled si Pro-

vazník s kompozicí příliš hlavu nelámá. Všechny lahvičky s barvami jednoduše postavil do řady vedle sebe a tím mu vznikl podlouhlý horizontální formát. Anebo naopak ho limitoval tvar plátna a podle něj poskládal předměty. Nenamáhal se ani s kombinováním barev, nádoby s podobnými odstíny stojí vedle sebe. Jejich výrazné barevnosti dává vyniknout zlatohnědé pozadí.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 33.

43. Autoportrét (2. pol. 60. let)

olej, plátno; 98 x 80 cm; GVUO (O 1947)

Při pohledu na Provazníkův *Autoportrét* se divák jistě neubrání pomyšlení na podobizny jiných umělců, na myslí mu může vyvstat *Podobizna Petra Brandla* (po 1735) namalovaná jeho následovníkem [CD 248]. Jedná se o jediný Pro-

vazníkův vlastní portrét. V jeho tváři se zračí pohroužení do vlastních myšlenek a až zasmušilý výraz. Hrdě vzpřímená hlava ale promlouvá o sebevědomí umělce, který si v ostravském kulturním životě už vybudoval své místo. Uplatňuje zde druhou polohu svého malířského jazyka – volné štětcové tahy. Rovněž barevnost není nijak výrazná.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 21.

44. Muži u piva (60. léta)

plátno, olej; 25,3 x 40,9 cm; soukromá sbírka

V kompozici této olejomalby se vrací k uspořádání postav ve *Hře v kostky* (č. kat. 16). Dvě proti sobě a zároveň s rovinou plátna sedící postavy – muži, které Provazník nemaloval tak často jako ženy. Muži anonymní, v nichž možno spatřovat zástupce téměř nekonečné řady horníků anebo zaměstnanců jiného odvětví těžkého průmyslu, kteří po náročné směně hasí žízeň. Tedy stejně jako i další soudobí regionální umělci zcela přirozeně cítí nutkání vyjádřit se prostřednictvím výtvarného díla k aktuálním společenským otázkám Ostravska. Vystačil s odstíny do hněda laděných barev, které nanášel volně v několika vrstvách.

Literatura:

Jůza 1983, č.
kat. 31.

45. Město (60. léta)

papír, tužka, tuš, akvarel; soukromá sbírka

O původu této zčásti kolorované perokresby nic nevíme. Zachycuje nehledaný výsek rušné ostravské ulice a zároveň postihuje výtvarnou polohu Provazníkovy díla odlišnou od maleb svým zpracováním i tématem. Vzhledem k pečlivému hledání správných proporcí jednotlivých postav se dá předpokládat spíše práce podle vlastní fotografie než rychlá skica na konkrétním místě. Záleží mu také na přesné charakteristice obličejových typů, vyjádření duševního rozpoložení a zachycení aktuální módy. Tři mužské figury sedící na lavičce jako by vystříhl z ilustrace pohádkové knihy. Objem modeluje jednak přítlakovou linkou, jednak skvrnami barev, které se nedají charakterizovat slovem výrazný nebo pestrý.

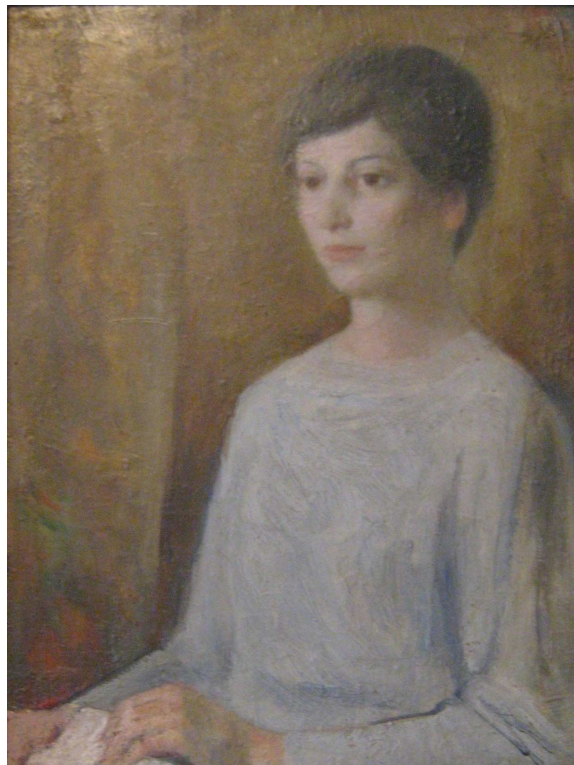
46. Podobizna umělcovy dcery (1970)

plátno, olej; 71 x 51 cm; soukromá sbírka

Z dívenky portrétované v dětském věku vyrostla půvabná sebevědomá mladá dáma. Sedí klidně a snad právě přemítá nad obsahem dopisu, který drží v levé ruce. Hladká tvář sedmadvacetileté Mileny kontrastuje se zbylou plochou obrazu, malovanou děleným rukopisem. Bílá a hnědavá až zlatá barevnost dodávají

důvěrné a intimní podobizně umělcovy milované dcery na vznešenosti.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 41.

č. kat. 46

č. kat. 47

47. Primář (po 1970)

dřevěná deska, olej; 44,5 x 37 cm; soukromá sbírka

Podle přípisu Mileny Konečné na zadní straně tohoto obrazu měla malba vzniknout po smrti malíře V. Kristina, tedy po roce 1970. Nicméně totožné pojetí s *Podobiznou ženy s černými vlasy* (č. kat. 35), je zřejmé – jak v rukopisu, tak ve výrazné černé linii obkružující oděv. Pasty jsou ještě hutnější, barevnost ještě nevýraznější, kontrast mezi světlem a stínem větší a vzhled do hloubi portrétované osoby niternější. Časové zařazení této podobizny do 70. let nemůžeme vyloučit ani z toho důvodu, že Provazník se

v lékařském prostředí pohyboval díky své ženě celý život. Ani tento obraz ale neskončil v rukou objednavatele.

48. Zátiší s citrony (70. léta)

20,9 x 40,4 cm; vpravo dole JProvazník (nečitelné)

Zátiší s citrony mnohokrát a mnoha různými způsoby ztvárnily významné osobnosti české malby dvacátého století (Emil Filla, Alois Wachsmann, Zdeněk Rykr a další). Tento obraz je ale typicky provazníkovským zátiším. Barvy vrství do hmatatelných struktur, jimiž téměř přikrývá jednotlivé předměty. Lesky dociluje šťavnatosti citronů, jejichž barva výborně kontrastuje s tmavou červení dvou sklenic. Patří do skupiny zátiší, která osvětluje z levé strany. Vržené stíny ale naznačuje jen lehce.

Literatura: Jůza 1983, č. kat. 44.

49. Čajové zátiší (70. léta)

sololit, olej; 25 x 69 cm; vpravo dole JProvazník; nedokončeno; soukromá sbírka

Šálek čaje s citronem a sladkým pečivem – pro Provazníka možná synonymum pro nedělní odpoledne, odpočinek po náročném tvůrčím týdnu. Obraz, který občerstvuje unavené tělo i ducha, vyzařuje dobrou pohodu a teplo rodinného krbu. Nedokončená malba

bez slupek dalších barevných vrstev, na které si malíř tolik potrpěl, lépe dýchá a působí vzdušněji; nicméně je zčásti ochuzena o osobitý rukopis.

Literatura:

Jůza 1983, č.

kat. 19.

50. Mušle (70. léta)

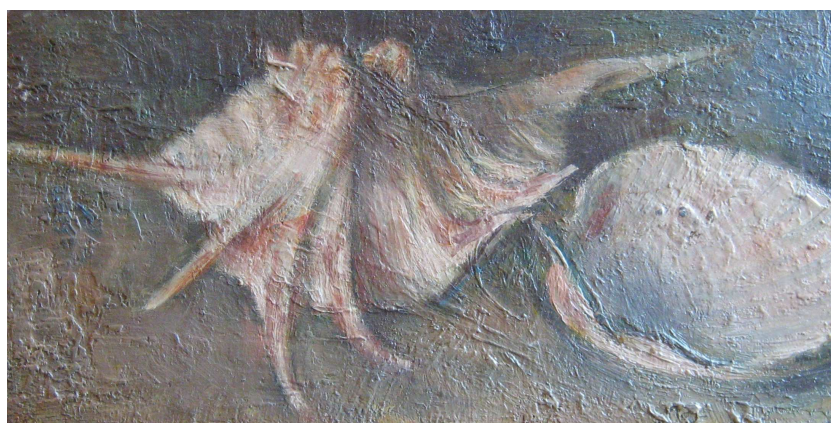
lepenka, olej; 20,5 x 40,6 cm; soukromá sbírka

Do nepříliš rozměrného obrazu *Mušle*, malovaného v posledním desetiletí Provasníkovy života, mohl stárnoucí umělec vložit nostalgickou vzpomínkou na dobu mládí, cestování a času prožitého pod horkým jugoslávským sluncem. Dvě monumentální mušle i neurčitý prostor, v němž se nacházejí, maluje velmi pastózně.

Literatura:

Jůza 1983, č.

kat. 47.

Pokud není uvedeno jinak, jedná se o nepublikovaná díla.

Foto: Veronika Červinková

BIBLIOGRAFIE

Prameny

Dopis MUDr. Mileny Provazníkové, 30.9.1982 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Fond B 1/39 Kartotéka domovského práva 1850-1949, Jan Provazník st. (Archív města Brna, Přední 2).

Fond B 1/39 Kartotéka domovského práva 1850-1949, Jan Provazník ml. (Archív města Brna, Přední 2).

Fond M 171 I. devítiletá národní a střední škola, Táborská 185, Brno-Židenice, inv. č. 2 (Archív města Brna, Přední 2).

Fond M 174 II. Pětitřídní národní škola v Brně-Juliánově, Hybešova čtvrt, inv. č. 20, 21, 22, 23, 24 (Archív města Brna, Přední 2).

Fond M 226, Odborná škola pokračovací pro učně živnosti malířské a natěračské v Brně, inv. č. 226/1 (Archív města Brna, Přední 2).

Fond N 68 Odborný pokračovací kurs společenstva malířů, natěračů a pozlacovačů v Brně, inv. č. 10329 (Archív města Brna, Přední 2).

Fond Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobytová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 5.1.1932 (Archív města Brna, Přední 2).

Fond Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobytová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 7.11.1933 (Archív města Brna, Přední 2).

Fond Z1 Sbor národní bezpečnosti – Pobytová evidence občanů (1908) 1918-1953, Jan Provazník, Ohlašovací lístek Brno 8.6.1935 (Archív města Brna, Přední 2).

Jan Provazník a Milena Vránová dovolují se oznámiti co novomanželé (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Kmenový list Jana Provazníka (Vojenský ústřední archiv Praha).

Legitimace Skupiny výtvarných umělců v Brně čís. 42 na rok 1938 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Legitimace Spolku výtvarných umělců moravskoslezských Aleš v Brně (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Oddací list Jana Provazníka a Mileny Vránové, 6.6.1931 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Oddavkový list Jana Provazníka a Johanny Fojtíkové, Líšeň u Brna, 29.10.1940 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Markéta Odehnalová, *Jindřich Lenhart. Život a dílo* (diplomní práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2009 (Katedra dějin umění FF UP Olomouc).

Osobní korespondence Jana Provazníka (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Osvědčení o státním občanství republiky Československé, 14.12.1928 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Parte Jana Provazníka (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Písemnost Mileny Konečné, nedat. (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Rodný a křestní list Jana Provazníka, fara Brno-Zábrdovice, 16.9.1916 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Smlouva o vytvoření díla a jeho užití č. 20/1972 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Smuteční projev, autorem snad Karel Štětkař, nedat. (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Úhrnný posudek o způsobilosti žáka, 28.2.1930 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Úmrtní list Jana Provazníka, 28.3.1978. (Pozůstalost v soukromé sbírce.)

Výpůjční revers Muzea města Brna, 30. 5. 1968 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Vysvědčení na odchodnou, nedat. (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Vysvědčení zralosti, 25.6.1927 (Pozůstalost v soukromé sbírce).

Literatura

3. členská výstava VUMO (kat. výst.), Dům umění Ostrava 1937.

26. členská výstava MSVU (kat. výst.), Dům umění Ostrava 1939.

Petr Beránek – Petr Holý – Vilém Jůza et. al., *Výtvarní umělci severní Moravy a Slezska ve sbírkách Galerie výtvarného umění v Ostravě 1900-1950*, Ostrava 2006

Marie Bergmanová et al., *Až kometa šlehne nás. Z historie zvukového záznamu* (kat. výst.), Galerie Mánes, Praha 2003.

Dana Bořutová, *Architekt Dušan Samuel Jurkovič*, Bratislava 2009.

Dana Bořutová et al., *Dušan Jurkovič. Architekt a jeho dům*, Moravská galerie Brno 2011.

Tonda Hančl, *Ejhle, cirkusy a varieté. První český cirkusový slovník*, Brno 1995.

Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění I*, Praha 1995.

Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění II*, Praha 1995.

Vladimír Hýl, *Historie Moravskoslezského sdružení výtvarných umělců v Ostravě (1918-1950)*, Opava 1961

Vladimír Hýl, *Výtvarné umění ostravského kraje*, Ostrava 1941

Jindřich Chatrný – Dagmar Černoušková (eds.), *Kultura stavění v Brně na počátku 20. století. Brňanům pro poučení, sobě pro radost*, Brno 2011

Vilém Jůza, *Jan Provazník 1901-1978* (kat. výst.), Galerie výtvarného umění v Ostravě 1983.

Gottwaldova třída v Ostravě. Soutěž na ideový návrh, *Architektura ČSR XV*, 1956, s. 318-321.

Josef Kroutvor a kol., *Cesta na jih. Inspirace českého umění 19. a 20. století* (kat. výst.), Obecní dům v Praze 1999

Karel Kuča, *Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*, Praha 2000.

Kulturní dům Hlučín 1961-2011

Jan Loriš, Poznámky ke grafice na výstavě *Výtvarná úroda 1951*, *Výtvarné umění II*, 1951-1952, č. 7-8, s. 298.

Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2003 XII. Por-Rj.*, Ostrava 2003.

Národní divadlo moravskoslezské XXI, č. 29, 8.5.1940, s. 8-9.

- Nové pohádkové knihy, *Lidové noviny* 1945, č. 75, 29.3., s. 2.
- Martina Pachmanová – Markéta Pražanová (eds.), *Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze 1885-2005*, Praha 2005.
- Česlav Pietoň, Návštěva v ateliéru Jana Provazníka, *Ostravský kulturní měsíčník* III, č. 3, 1978, s. 64-65.
- Marie Platovská – Rostislav Švácha (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění IV-2. 1890-1938*, Praha 1998.
- Marie Platovská – Rostislav Švácha (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění V. 1939-1958*, Praha 2005.
- Martin Strakoš, *Průvodce architekturou Ostravy*, Ostrava 2009.
- Skupina výtvarných umělců v Brně* (kat. výst.), Dům umění Ostrava 1936.
- SVU v Brně ve Východoslovenském muzeu v Košicích* (kat. výst.), Východoslovenské muzeum v Košicích 1938.
- Eva Sýkorová (red.), *40 let Ostravského divadla 1919-1959*, Ostrava 1959.
- Eva Sýkorová-Čápková (ed.), *60 let státního divadla v Ostravě*, Ostrava 1979.
- Jiří Švéda, *Městská část Brno-Židenice. Z dějin a současnosti Židenic, Zábrdovic a Juliánova*, Brno 2001.
- Marie Šťastná, *Socha ve městě. Vztah architektury a plastiky v Ostravě ve 20. století*, Ostrava 2008.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců II. L - Ž*, Ostrava 1993.
- Prokop H. Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců II*, Praha 2000.
- Prokop H. Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců II. Dodatky*, Ostrava 2000.

Eva Trnková, *Ohniska inspirace II. Zátíší v české malbě 20. století ze sbírek Galerie výtvarného umění v Ostravě* (kat. výst.), Galerie výtvarného umění v Ostravě 1995.

Eva Trnková, Retrospektivní výstava J. Provazníka, *Kulturní měsíčník. Kulturně politický časopis Severomoravského kraje II*, 1984, č. 4, s. 12-13.

Vojtěch Volavka, *Mistři rokoka*, Praha 1941.

Internetové zdroje

Oskar Brůža, Právní předchůdci Unie výtvarných umělců České republiky, www.uvucr.cz/archiv/pravni_predchudci_uvucr.html

Encyklopedie dějin města Brna, http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=2973

Informační systém abART <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=heslo&i=&Fmistoumrti=&Fprijmeni=sekora&Fjmeno=&FnarozDen=&FnarozMes=&FnarozRok=&FumrtiDen=&FumrtiMes=&FumrtiRok=&Fmisto=&Fobor=>

Bohumír Kolář, Unie výtvarných umělců Olomoucka, *Radniční listy* 11/2003, http://uvuo.eu/historie_soubory/kolar_uvuo.htm

Ministerstvo kultury ČR, www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/pamatkovy-fond/KP_zruseno_leden-cerven_2011.doc

Program Vostok, http://cs.wikipedia.org/wiki/Program_Vostok

Alena Přibáňová, PROFIL, *Slovník české literatury po roce 1945*, Ústav pro českou literaturu AV ČR, www.slovníkceske-literatury.cz/showContent.jsp?docId=1662&hl=profil+

Smutný osud hornosušského kulturního domu, Karvinský deník, http://havirovsky.denik.cz/zpravy_region/20110316kulturni_dum_hornni_sucha.html

Společnost Théâtre Variété, www.theatrevariete.cz/convite.html

Statutární město Havířov, www.havirov-city.cz/historie-a-soucasnost/historie-havirova.html

Variété, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vari%C3%A9>

Miroslav Zelinský, BLOK 1946-1949, *Slovník české literatury po roce 1945*, Ústav pro českou literaturu AV ČR, www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=74

TEXTOVÁ PŘÍLOHA

Soupis dalšího díla Jana Provazníka

Následující soupis obsahuje díla, která nejsou součástí katalogu malířské tvorby. Kromě několika volných prací zahrnuje kresby a malby užitného charakteru, tj. ilustrace, návrhy jevištních výprav a monumentálních realizací. Jsou základními kameny pro další studium Provazníkovy díla. Reprodukce všech těchto děl se nacházejí na přiloženém CD.

1. *Milosrdný Samaritán*, kolem 1929
papír, tuš; vpravo dole JP; soukromá sbírka
2. *Milosrdný Samaritán*, kolem 1929
papír, tuš lavírovaná; 29,4 x 20 cm; soukromá sbírka
3. *Marseille*, 1929
papír, tuš; 31 x 23 cm; vzadu Marseille 1929 JProvazník;
soukromá sbírka
4. *Korčula*, 1. pol. 30. let
papír, tuš a pastely; 20,5 x 32,6 cm; soukromá sbírka
5. *Karneval, studie*, 1934-1935
papír, tužka; soukromá sbírka
6. *Pařížská kavárna, studie*, 1934-1935
papír, tužka; soukromá sbírka
7. *Žena se snopem obilí*, 1938
papír, lavírovaná tuš; 28,2 x 27,6 cm; vpravo dole JP 38;
soukromá sbírka
8. *Žena se snopem obilí*, 1939

karton, tuš a barevné tužky; 15,9 x 14 cm; vpravo dole
JProvazník 39; soukromá sbírka

9. *Scénický návrh (detail), Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 16,5 x 13,3 cm; Slezské zemské muzeum
Opava, dále jen SZMO (F 142/1)
10. *Scénický návrh (detail), Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 12,5 x 13,6 cm; SZMO (F 142/2)
11. *Scénický návrh (detail), Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 12,7 x 12,7 cm; SZMO (F 142/3)
12. *Scénický návrh (detail), Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 20 x 42,4 cm; SZMO (F 142/4)
13. *Scénický návrh, Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 44,7 x 96,5 cm; SZMO (F 142/5)
14. *Scénický návrh, Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 42 x 70 cm; SZMO (F 142/6)
15. *Scénický návrh, Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 42,7 x 70 cm; SZMO (F 142/7)
16. *Scénický návrh, Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 44,2 x 70 cm; SZMO (F 142/8)
17. *Scénický návrh, Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; 42,7 x 70 cm; SZMO (F 142/8)
18. *Scénický návrh, nápis Molière, Zdravý nemocný, 1940*
papír, tempera, tuš; SZMO
19. *Scénický návrh, Okouzlující slečna I, 1940*
papír, tempera, tuš; 44 x 58 cm; SZMO (F 137/3)
20. *Scénický návrh, Okouzlující slečna II, 1940*
papír, tempera, tuš; 40,8 x 58 cm; SZMO (F 137/1)
21. *Scénický návrh, Okouzlující slečna III, 1940*

- papír, tempera, tuš; 44,2 x 58,2 cm; SZMO (F 137/2)
22. *Scénický návrh, Mé štěstí má zlaté vlasy I*, 1940
papír, akvarel, tuš; 25,7 x 43,8 cm; SZMO (F 135/1)
23. *Scénický návrh, Mé štěstí má zlaté vlasy III*, 1940
papír, tempera, tuš; 37,5 x 53 cm; SZMO (F 135/2)
24. *Scénický návrh, Berou, berou?*, 1940
papír, tempera; 26 x 30,7 cm; SZMO (F 143/1)
25. *Scénický návrh, Berou, berou? II*, 1940
papír, tempera; 23,2 x 31 cm; SZMO (F 143/2)
26. *Scénický návrh, Berou, berou?*, 1940
papír, tempera, tužka; 23,7 x 30,7 cm; SZMO (F 143/3)
27. *Scénický návrh, Lazebník sevillský I*, 1943
papír, akvarel, tužka; 33,5 x 43,5 cm; vpravo dole JProvazník;
Ostravské muzeum, dále jen OM (F 24/4447)
28. *Scénický návrh, Lazebník sevillský II*, 1943
papír, akvarel, tužka; 33,5 x 43,5 cm; vpravo dole JProvazník;
OM (F 24/4447)
29. *Scénický návrh, Traviata I*, 1943
papír, akvarel; 18 x 24 cm; vpravo dole JProvazník; OM (H
4873)
30. *Scénický návrh, Traviata II*, 1943
papír, akvarel; 18 x 24 cm; vpravo dole JProvazník; OM (H
4873)
31. *Scénický návrh, Šárka II*, 1943
papír, akvarel, tužka; 28 x 38 cm; OM (F 36/4459)
32. *Scénický návrh, Šárka III*, 1943
papír, akvarel; 30 x 38,8 cm; SZMO (F 144)
33. *Scénický návrh, Tannhäuser I*, 1943

- papír, akvarel, tužka; 32 x 43 cm; vpravo dole JProvazník; OM (F 26/4449)
34. *Scénický návrh, Tannhäuser II*, 1943
papír, akvarel, tužka; 32 x 43 cm; vpravo dole JProvazník; OM (F 26/4449)
35. *Přebal, Svět kouzel a divů*, 1944
papír, akvarel; soukromá sbírka
36. *Boj se třemi draky Svět kouzel a divů*, 1944
papír, akvarel; 39 x 27 cm; GVUO (Gr 10247)
37. *O princezně tanečnici, Svět kouzel a divů*, 1944
papír, tempera; soukromá sbírka
38. *Scénický návrh, Radúz a Mahulena I*, 1944 nebo 1945
papír, kvaš; 33,8 x 47,8 cm; SZMO (FI 70/1)
39. *Scénický návrh, Radúz a Mahulena V a VI*, 1944 nebo 1945
papír, tempera, tuš; soukromá sbírka
40. *Scénický návrh, Radúz a Mahulena*, 1944 nebo 1945
papír, pastel; 44 x 56 cm; SZMO (FI 70/2)
41. *Scénický návrh, Eva I*, 1944
papír, akvarel, tuš; 30 x 43 cm; vpravo dole JProvazník; OM (F 34/4457)
42. *Scénický návrh, Eva II*, 1944
papír, akvarel, tuš; 31 x 44,5 cm; vpravo dole JProvazník; OM (F 45/4468)
43. *Scénický návrh, Rodinná pouta*, 1944
papír, tempera, akvarel, tuš; 30 x 44,4 cm; SZMO (FI 69)
44. *Scénický návrh, Na letním bytě*, 1944
papír, akvarel, tuš; 30 x 44 cm; SZMO (FI 67)
45. *Scénický návrh, Tvrdé palice*, 1945

- papír, akvarel, tužka; 32 x 40,5 cm; vpravo dole JProvazník;
OM (F 37/4460)
46. *Scénický návrh, Madame Favart I*, 1945
papír, akvarel, tuš; 34 x 48 cm; SZMO (F 136/3)
47. *Scénický návrh, Madame Favart II*, 1945
papír, akvarel, tuš; 30 x 44 cm; SZMO (F 136/2)
48. *Scénický návrh, Madame Favart III*, 1945
papír, akvarel, tuš; 30 x 44 cm; SZMO (F 136/1)
49. *Scénický návrh, Čardášová princezna I*, 1945
papír, akvarel, tuš; 30 x 44 cm; SZMO (F 140/4)
50. *Scénický návrh, Čardášová princezna II*, 1945
papír, akvarel, tuš; 30 x 44,5 cm; SZMO (F 140/3)
51. *Scénický návrh, Čardášová princezna III*, 1945
papír, akvarel, tuš; 30 x 44,2 cm; SZMO (F 140/2)
52. *Scénický návrh, revuální opona, Čardášová princezna*, 1945
papír, tempera; 34 x 48 cm; SZMO (F 140/1)
53. *Scénický návrh, Rose Marie I*, 1946
papír, akvarel, tuš; 30 x 44 cm; SZMO (F 134/3)
54. *Scénický návrh, Rose Marie II*, 1946
papír, akvarel, tužka; 30 x 44 cm; SZMO (F 134/1)
55. *Scénický návrh, Rose Marie III*, 1946
papír, tuš, běloba, tužka; 30 x 44 cm; SZMO (F 134/2)
56. *Scénický návrh, Rose Marie IV*, 1946
papír, akvarel, tuš; 30 x 44 cm; SZMO (F 134/4)
57. *Scénický návrh, Staříček Holuša I*, 1946
papír, akvarel, tuš; 33,4 x 49 cm; SZMO (FI 68/1)
58. *Scénický návrh, Staříček Holuša III*, 1946
papír, tempera, tuš; 30 x 44 cm; SZMO (FI 68/2)

59. *Scénický návrh, revuální opona, Slovácká princezna*, 1946
papír, tempera; 30 x 44 cm; SZMO (F 145/1)
60. *Scénický návrh, revuální opona II, Slovácká princezna*, 1946
papír, kvaš, tuš; 33 x 45 cm; SZMO (F 145/2)
61. *Scénický návrh, Slovácká princezna VI*, 1946
papír, kvaš, tuš; 33 x 45 cm; SZMO (F 145/3)
62. *Scénický návrh, Slovácká princezna VIII*, 1946
papír, akvarel, tuš; 33 x 44 cm; SZMO (F 145/4)
63. *Scénický návrh, Slovácká princezna*, 1946
papír, akvarel, tuš; 34 x 48 cm; SZMO (F 145/5)
64. *Scénický návrh, Vysněná I*, 1946
papír, tempera, tuš; 30,4 x 43,7 cm; SZMO (F 138/4)
65. *Scénický návrh, Vysněná II*, 1946
papír, tempera, tuš; 30,4 x 43,7 cm; SZMO (F 138/2)
66. *Scénický návrh, Vysněná III*, 1946
papír, tempera, tuš; 30,4 x 43,7 cm; SZMO (F 138/1)
67. *Scénický návrh, Vysněná IV*, 1946
papír, tempera, tuš; 30,4 x 43,7 cm; SZMO (F 138/3)
68. *Scénický návrh, Generál Kačalov I*, 1946
papír, tempera, tuš; 34 x 47,8 cm; SZMO (F 141/5)
69. *Scénický návrh, Generál Kačalov II*, 1946
papír, tempera, tuš; 29,8 x 44 cm; SZMO (F 141/3)
70. *Scénický návrh, Generál Kačalov III*, 1946
papír, tempera, tuš; 29,5 x 43,5 cm; SZMO (F 141/4)
71. *Scénický návrh, Generál Kačalov IV*, 1946
papír, tempera, tuš; 34 x 47,8 cm; SZMO (F 141/6)
72. *Scénický návrh, Generál Kačalov V*, 1946
papír, tempera, tuš; 33,9 x 48,1 cm; SZMO (F 141/1)

73. *Scénický návrh, nápis Moskva, Generál Kačalov, 1946*
papír, tempera, tuš; 28,3 x 41,3 cm; SZMO (F 141/2)
74. *Scénický návrh, Traviata I, 1946*
papír, akvarel; 36 x 50 cm; vpravo dole JProvazník; OM (F 27/4450)
75. *Scénický návrh, Traviata II, 1946*
papír, akvarel; 36 x 50 cm; vpravo dole JProvazník; OM (F 27/4450)
76. *Scénický návrh, Traviata III, 1946*
papír, akvarel; 36 x 50 cm; vpravo dole JProvazník; OM (F 27/4450)
77. *Scénický návrh, Traviata IV, 1946*
papír, akvarel; 36 x 50 cm; OM (F 27/4450)
78. *Scénický návrh, Traviata I, 1946*
papír, tempera, tuš; 32 x 43,7 cm; SZMO (F 146/4)
79. *Scénický návrh, Traviata II, 1946*
papír, tempera, tuš; 32,5 x 44,8 cm; SZMO (F 146/3)
80. *Scénický návrh, Traviata III, 1946*
papír, tempera, tuš; 31,8 x 44 cm; SZMO (F 146/1)
81. *Scénický návrh, Traviata IV, 1946*
papír, tempera, tuš; 31,8 x 44 cm; SZMO (F 146/2)
82. *Scénický návrh, Třetí zvonění, 1946*
papír, tempera, tuš; 31,3 x 44 cm; SZMO (FI 65)
83. *Návrh na přebal, Perly pohádek Boženy Němcové, 1947*
papír, akvarel; 37 x 26,5 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 7310)
84. *Jak Jaromil k štěstí přišel, Perly pohádek Boženy Němcové, 1947*
papír, akvarel; 35,5 x 25 cm; GVUO (Gr 7311)

85. *Popelka, Perly pohádek Boženy Němcové, 1947*
papír, akvarel; 36,8 x 24,8 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 7312)
86. *O třech zakletých knížatech, Perly pohádek Boženy Němcové, 1947*
papír, akvarel; 36 x 25 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 7313)
87. *Šternberk, Perly pohádek Boženy Němcové, 1947*
papír, akvarel; 36,2 x 24,9 cm; GVUO (Gr 7314)
88. *Popelka, Perly pohádek Boženy Němcové, 1947*
papír, akvarel; 39 x 27 cm; GVUO (Gr 7974)
89. *Scénický návrh, Frajerečka I, 1947*
papír, tempera; 35,7 x 47,2 cm; SZMO (F 139/6)
90. *Scénický návrh, Frajerečka II a VIII, 1947*
papír, tempera; 36 x 47,2 cm; SZMO (F 139/5)
91. *Scénický návrh, Frajerečka III, 1947*
papír, tempera; 34,8 x 49,3 cm; SZMO (F 139/4)
92. *Scénický návrh, Frajerečka IV a VII, 1947*
papír, tempera; 36 x 25,8 cm; SZMO (F 139/1)
93. *Scénický návrh, Frajerečka V, 1947*
papír, tempera, tuš; 33,3 x 48,3 cm; SZMO (F 139/3)
94. *Scénický návrh, Frajerečka VI, 1947*
papír, tempera, tuš; 36 x 50 cm; SZMO (F 139/2)
95. *Titulní list, Malý Bobeš, 1950*
karton, akvarel; 32,3 x 24 cm; GVUO (Gr 7975)
96. *Mikulášský jarmark, Malý Bobeš, 1950*
polokarton, akvarel, tuš; 33 x 25,5 cm; vlevo dole JP; GVUO (Gr 7976)
97. *Svezení na koni, Malý Bobeš, 1950*

- polokarton, akvarel, tuš; 33,5 x 25 cm; vpravo dole JP; GVUO
(Gr 7977)
98. *Drak, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, akvarel, tuš; 33,5 x 25,5 cm; vpravo dole JP; GVUO
(Gr 7978)
99. *Babiččiny brýle, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, akvarel, tuš; 32 x 22,8 cm; vpravo dole JP; GVUO
(Gr 7979)
100. *Frontispis, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, akvarel, tuš; 33,5 x 25,2 cm; GVUO (Gr 8265)
101. *Na houbách, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, akvarel, tuš; 32 x 22,7 cm; vpravo dole JP; GVUO
(Gr 8266)
102. *Psík Bingo, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, akvarel, tuš; 33,2 x 25,3 cm; vpravo dole JP;
GVUO (Gr 8267)
103. *Buřič, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, akvarel, tuš; 32 x 22,8 cm; vpravo dole JP; GVUO
(Gr 8268)
104. *Seznámení, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, tuš; 31 x 22 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8269)
105. *Dobrodružství na střeše, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, tuš; 31 x 22 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8270)
106. *Rvačka u rybníku, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, tuš; 31 x 22 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8271)
107. *Skleněná koule, Malý Bobeš*, 1950
polokarton, tuš, běloba; 30,7 x 22,2 cm; vpravo dole JP; GVUO
(Gr 8272)

108. *Neštěstí, Malý Bobeš, 1950*
polokarton, tuš, běloba; 30,8 x 22 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8273)
109. *Básnička o koze, Malý Bobeš, 1950*
polokarton, tuš, běloba; 31 x 22 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8274)
110. *Na lyžích, Malý Bobeš, 1950*
polokarton, tuš, běloba; 31 x 22 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8275)
111. *Stávka, Malý Bobeš, 1950*
polokarton, tuš, běloba; 31 x 22 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8276)
112. *Boženka se topí, Malý Bobeš, 1950*
papír, tuš, běloba; vpravo dole JP; soukromá sbírka
113. *Ilustrace ke knize J. Likstanova, Malíčková úderka, 1952*
papír, uhel; Národní galerie v Praze, dále jen NG (K 20892)
114. *Ilustrace ke knize J. Likstanova, Malíčková úderka, 1952*
papír, uhel; NG (K 20893)
115. *Ilustrace ke knize J. Likstanova, Malíčková úderka, 1952*
papír, uhel; NG (K 20894)
116. *Boj o Ostravu, 1952*
karton, uhel; 82 x 100 cm; Magistrát města Ostravy, dále jen MMO (inv. č. 02082)
117. *Titulní list, Malý Bobeš, 1953*
papír, pastel; soukromá sbírka
118. *Vánoční stromek, Malý Bobeš, 1953*
papír, uhel; soukromá sbírka
119. *Přebal, Malý Bobeš, nedat.*

- papír, akvarel, uhel; soukromá sbírka
120. *Ve škole, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 29,5 x 21 cm; GVUO (Gr 8135)
121. *Dopis, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 29 x 20,3 cm; GVUO (Gr 8136)
122. *Detský kútik, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 30,3 x 21,5 cm; GVUO (Gr 8137)
123. *Železnice, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 29,6 x 19,8 cm; GVUO (Gr 8138)
124. *S kytarou, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 29 x 20,3 cm; GVUO (Gr 8139)
125. *Malí posluchači, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 29,2 x 19,5 cm; GVUO (Gr 8140)
126. *U maringotky, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 29,5 x 20,7 cm; GVUO (Gr 8141)
127. *Otecko Jilemnický, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 29,5 x 20,5 cm; GVUO (Gr 8142)
128. *Vyprávění, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 30,4 x 22 cm; GVUO (Gr 8143)
129. *Interhelpo, O Petru Jilemnickom, 1953*
polokarton, tuš, běloba; 29,5 x 20,5 cm; GVUO (Gr 8144)
130. *Příběh jednoho života, 1953*
papír, uhel; 31 x 20 cm; Galerie umění Karlovy Vary, dále jen
GUKV (K 156/1)
131. *Příběh jednoho života, 1953*
papír, uhel; 31 x 20 cm; GUKV (K 156/2)
132. *Titulní list, Balady a romance, 1955*
polokarton, kvaš, rudka; 30,7 x 22,6 cm; GVUO (Gr 8130)

133. *Romance štědrovečerní, Balady a romance*, 1955
polokarton, rudka, tuš; 30,5 x 23 cm; vpravo dole JP; GVUO
(Gr 8131)
134. *Balada o polce, Balady a romance*, 1955
polokarton, rudka, tuš; 30,5 x 23 cm; GVUO (Gr 8132)
135. *Romance Helgolandská, Balady a romance*, 1955
polokarton, rudka, tuš; 30,5 x 22,5 cm; vpravo dole JP; GVUO
(Gr 8133)
136. *Romance o Karlu IV., Balady a romance*, 1955
polokarton, rudka, tuš; 30,7 x 23 cm; GVUO (Gr 8134)
137. *Přebal, Robinsonka*, 1956
papír, akvarel, tuš; soukromá sbírka
138. *Ilustrace, Robinsonka*, 1956
papír, akvarel, tuš; soukromá sbírka
139. *Přebal, Robinsonka*, 1956
papír, akvarel; soukromá sbírka
140. *Ilustrační kresba, Lidé ze zapadlého hnízda*, 1957
lepenka, uhel; 46 x 30,5 cm; GVUO (Gr 7379)
141. *Ilustrační kresba, Lidé ze zapadlého hnízda*, 1957
lepenka, uhel; 46,3 x 30,7 cm; dole uprostřed JP; GVUO (Gr
7380)
142. *Ilustrační kresba, Lidé ze zapadlého hnízda*, 1957
lepenka, uhel; 45,7 x 30,2 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr
7381)
143. *Ilustrační kresba, Lidé ze zapadlého hnízda*, 1957
karton, uhel; 45,7 x 30,7 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 7382)
144. *Ilustrační kresba, Lidé ze zapadlého hnízda*, 1957
karton, uhel; 45,7 x 30,7 cm; vlevo dole JP; GVUO (Gr 7383)

145. *Ilustrační kresba, Lidé ze zapadlého hnízda, 1957*
karton, uhel; 45,7 x 30,7 cm; vlevo dole JP; GVUO (Gr 7384)
146. *Ilustrační kresba, Lidé ze zapadlého hnízda, 1957*
karton, uhel; 46,2 x 30,7 cm; GVUO (Gr 7385)
147. *Návrh na sgrafitovou výzdobu, ZDŠ Prostřední Suchá, 1957*
papír, tuš; 36 x 61,8 cm; GVUO (Gr 7386)
148. *Návrh na sgrafitovou výzdobu, ZDŠ Prostřední Suchá, 1957*
papír, tuš; 37 x 66 cm; GVUO (Gr 7387)
149. *Krajina, kolem 1957*
papír, litografie; 460 x 575 mm; GVUO (Gr 9105)
150. *Poruba, po 1957*
papír, litografie; 460 x 573 mm; GVUO (Gr 9106)
151. *Přebal, Odarpi, 1959*
papír, tempera; soukromá sbírka
152. *Ilustrace, Odarpi, 1959*
papír, tuš, běloba; soukromá sbírka
153. *Tančící dívky, MŠ Vratimov, 1959*
papír, akvarel, tužka, barevné tužky; soukromá sbírka
154. *Nová huť K. G., 50. léta*
papír, uhel; 51,5 x 70 cm; vpravo dole Provazník; GVUO (Gr 1137)
155. *Ostrava, asi 50. léta*
papír, litografie; 450 x 660 mm; soukromá sbírka
156. *Jezdci, 50. léta*
papír, uhel; 35 x 23,5 cm; GUKV (K 155)
157. *O permoníčcích, Ze slezské domoviny, 1960*
papír, akvarel, tuš; 41,2 x 28,8 cm; GVUO (Gr 8830)
158. *Poklad pod hukvaldským hradem, Ze slezské domoviny, 1960*

- papír, akvarel, tuš; 36 x 24,2 cm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8831)
159. *Alegorie hudebních a dramatických umění*, KD Hlučín, 1960
papír, tužka, barevné tužky; soukromá sbírka
160. *Slévač u vysoké pece*, domovní blok Havířov, 1962
papír, tužka; soukromá sbírka
161. *Horník*, domovní blok Havířov, 1962
papír, tužka; soukromá sbírka
162. *Svářeč*, domovní blok Havířov, 1962
papír, tužka; soukromá sbírka
163. *Horník*, domovní blok Havířov, 1962
papír, tužka; soukromá sbírka
164. *Dělník u jeřábu*, domovní blok Havířov, 1962
papír, tužka; soukromá sbírka
165. *Horník*, domovní blok Havířov, 1962
papír, tužka; soukromá sbírka
166. *Horník*, domovní blok Havířov, 1962
papír, tužka; soukromá sbírka
167. *Vznik a dobývání uhlí*, KD Dolní Suchá, 1962
papír, rudka, tužka, barevné tužky; soukromá sbírka
168. *Kosmos*, dekorativní panó Ostrava-Hrabůvka, 1963
papír, tužka; soukromá sbírka
169. *Kohout*, 24. tř. škola Karviná-Ráj, 1964
papír, akvarel; soukromá sbírka
170. *Terpsichoré*, Divadlo Krnov, 1965
papír, akvarel, tuš; soukromá sbírka
171. *Rybolov*, restaurace Ostrava-Zábřeh, 1966
papír, tempera; soukromá sbírka

172. *Ilustrace, Mlsný hastrman, 1970*
papír, akvarel, tuš; 37,8 x 27,5 cm; GVUO (Gr 8832)
173. *Jak se světýlko rozzlobilo, Mlsný hastrman, 1970*
papír, akvarel, tuš; 38 x 27 cm; GVUO (Gr 8833)
174. *Jak se tkadlec zbavil můry, Mlsný hastrman, 1970*
papír, akvarel, tuš; 38 x 27,3 mm; vpravo dole JP; GVUO (Gr 8834)
175. *Strašidlo ve mlýně, Mlsný hastrman, 1970*
papír, akvarel, tuš; soukromá sbírka
176. *Strašidlo ve mlýně, Mlsný hastrman, 1970*
papír, akvarel, tuš; soukromá sbírka
177. *Návrh na art protis, 1972 nebo 1973*
papír, tempera; soukromá sbírka
178. *Návrh na art protis, 1972 nebo 1973*
papír, akvarel, tuš; soukromá sbírka
179. *Návrh na art protis, 1972 nebo 1973*
papír, tempera; soukromá sbírka
180. *Návrh na art protis, snad Rehabilitační ústav Hrabyně, 1973*
papír, akvarel, výstřižky; soukromá sbírka
181. *Návrh na art protis, snad Rehabilitační ústav Hrabyně, 1973*
papír, akvarel, výstřižky; soukromá sbírka
182. *Návrh na art protis, snad Rehabilitační ústav Hrabyně, 1973*
papír, akvarel, tuš; soukromá sbírka
183. *Obálka, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel, tuš; 57 x 41 cm; GVUO (Gr 7766)
184. *Jak Janek uhlídal královnu, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 26,8 cm; GVUO (Gr 7767)
185. *O vodníkovi, Pohádky z Valašska, 1975*

- papír, akvarel; 38 x 27 cm; GVUO (Gr 7768)
186. *Smrt kmotřička, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 26,7 cm; GVUO (Gr 7769)
187. *Princ Ferdoš a divoká voda, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 26,7 cm; GVUO (Gr 7770)
188. *O dvou bratřích, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 37,8 x 26,8 cm; GVUO (Gr 7771)
189. *Bubeník hledá zakleté princezny, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 37,5 x 26,8 cm; GVUO (Gr 7772)
190. *Švec hrdina, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 26,8 cm; GVUO (Gr 7773)
191. *O bohatém a chudém susedovi, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 37,5 x 27 cm; GVUO (Gr 7774)
192. *Janíček s voničkou, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 37,7 x 26,5 cm; GVUO (Gr 7775)
193. *O Hynkovi synu rytířském, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 26,5 cm; GVUO (Gr 7776)
194. *Pastýř, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 26,6 cm; GVUO (Gr 7777)
195. *Ilustrace pohádky, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 27 cm; GVUO (Gr 7778)
196. *Ilustrace pohádky, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 27 cm; GVUO (Gr 7779)
197. *Jak čert sloužil u sedláka, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 27 cm; GVUO (Gr 7780)
198. *Janíček a poklady, Pohádky z Valašska, 1975*
papír, akvarel; 38 x 26,8 cm; GVUO (Gr 7781)
199. *Dvanáct bratří koňáků, Pohádky z Valašska, 1975*

- papír, akvarel; 38 x 26,8 cm; GVUO (Gr 7782)
200. *Sportem ke zdraví*, ZDŠ Ostrava-Hrabůvka, 1975
papír, tužka, barevné tužky; soukromá sbírka
201. *Žena*, Smuteční síň Jeseník, 1978
papír, tužka; soukromá sbírka
202. *Scénografický návrh*, nedat.
papír, tempera, tuš; soukromá sbírka
203. *Scénografický návrh*, nedat.
papír, tempera, tuš; soukromá sbírka
204. *Scénografický návrh, Bohéma*, nedat.
papír, tempera, tuš; soukromá sbírka
205. *Scénografický návrh*, nedat.
papír, tempera, tuš; soukromá sbírka
206. *Návrh k monumentální realizaci*, nedat.
papír, akvarel; soukromá sbírka
207. *Návrh k monumentální realizaci (?)*, nedat.
papír, tužka; soukromá sbírka
208. *Návrh k monumentální realizaci (?)*, nedat.
papír, uhel; soukromá sbírka
209. *Karnola Krnov*, nedat.
polokarton, tempera; soukromá sbírka
210. *Slavnost*, nedat.
papír, barevná litografie; 330 x 470 mm; vpravo dole
JProvazník; MMO (inv. č. 02052)
211. *Ženský akt*, nedat.
papír, tuš; 33 x 25,1 cm; dole uprostřed JP; soukromá sbírka
212. *Dvojakt*, nedat.
papír, tužka; 30,6 x 25,1 cm; soukromá sbírka

Soupis výstav

Soupis výstav, jichž se Jan Provazník účastnil, vznikl dle výstavních katalogů v GVU Ostrava, MU Olomouc a pozůstalosti v soukromé sbírce. Doplnující informace byly získány z Provazníkova medailonu ve *Slovníku Aleny Malé* a internetového projektu sca-art.com.

Skupinové výstavy

1935

- *Výstava Skupiny olomouckých výtvarníků (Olomouc)*

1936

- 25.1.-14.2.1936 – *Výstava Skupiny výtvarných umělců v Brně (Dům umění, Ostrava)*
- 7.3.-22.3.1936 – *Výstava SVU z Brna (Místnosti Klubu přátel umění v Olomouci)*
- 3.10.-28.10.1936 – *Stá výstava SVU v Brně (Dům umění, Ostrava)*

1937

- 5.2.-28.2.1937 – *Členská výstava SVU z Brna (Mánes, Praha)*
- 17.11.-6.12.1937 – *3. členská výstava spolku Výtvarní umělci – Moravská Ostrava (Dům umění, Ostrava)*

1938

- 8.2.-27.2.1938 – *Výstava SVU v Brne (Východoslovenské muzeum, Košice)*
- 24.4.-31.8.1938 – *III. zlínský salon (Studijní ústav, Zlín)*

1939

- 6.10.-29.10.1939 – *V. /137./ výstava SVU Mánes Aleš Brno - Praha (Mánes, Praha)*

- 12.11.-15.12.1939 – *Národ svým umělcům – 26. členská výstava Moravskoslezského sdružení výtvarných umělců v Moravské Ostravě* (Dům umění, Ostrava)

1940

- 19.11.-6.12.1940 – *27. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)

1941

- 5.1.-22.1.1941 – *Národ svým výtvarným umělcům – 28. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)
- 16.2.-2.3.1941 – *29. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)
- 20.3.-4.5.1941 – *Členská výstava SVU Mánes* (Mánes, Praha);
Provazník jako host
- 6.4.-20.4.1941 – *30. výstava MSVU* (Smetanovo muzeum, Praha)
- 11.5.-25.5.1941 – *31. výstava MSVU* (Olomouc)
- 3.12.-19.12.1941 – *32. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)

1942

- 11.10.-30.10.1942 – *34. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)
- 6.12.1942-3.1.1943 – *Umělci národu* (Brno)

1943

- 10.1.-1.2.1943 – *Umělci národu – 35. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)
- 7.3.-26.3.1943 – *36. výstava MSVU - kresby, akvarely, grafika, plastiky* (Dům umění, Ostrava)
- 17.10.-11.11.1943 – *37. výstava MSVU a posmrtná výstava malíře Aloise Zapletala* (Dům umění, Ostrava)
- 5.12.-13.12.1943 – *38. výstava MSVU* (Lidový dům, Místek)
- 12.12.1943-10.1.1944 – *39. výstava MSVU – vánoční výstava* (Dům umění, Ostrava)

1944

- 7.5.-4.6.1944 – *Výstava SVU Aleš Brno* (Dům umění, Ostrava)
- 18.6.-2.7.1944 – *40. výstava MSVU* (Valašské Meziříčí)
- *41. výstava MSVU* (Dolní škola, Vsetín)

1945

- prosinec 1945 – *44. výstava MSVU – vánoční výstava* (Dům umění, Ostrava)

1946

- *Výstava „Osvobození Ostravska“* – *45. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)
- 22.9.-???.1946 – *46. výstava MSVU* v rámci Bloku výtvarných umělců v Brně (Dům umění v Brně)
- listopad 1946 – *Jubilejní 50. výstava MSVU k oslavě 20 let trvání spolku* (Dům umění, Ostrava)
- 22.12.-26.12.1946 – *49. výstava MSVU* (Drátovna, Bohumín)

1947

- září 1947 – *54. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)

1948

- březen-duben 1948 – *58. výstava MSVU* (Šenov, Baška, Horní Bludovice, Sedliště, Lískovec); putovní výstava v rámci akce Umění k lidu
- květen 1948 – *57. výstava MSVU* (Prostějov)
- 26.6.-26.8.1948 – *100 let výtvarné Moravy* (Dům umění, Olomouc)
- 5.12.-30.12.1948 – *59. výstava MSVU – vánoční prodejní výstava* (Dům umění, Ostrava)

1949

- září 1949 – *Výtvarníci našim horníkům – 60. výstava MSVU* (Dům umění, Ostrava)

1951

- 21.10.-4.11.1951 – 2. členská výstava „*Výtvarníci pracujícím*“ – výstava Svazu československých výtvarných umělců, krajské středisko Ostrava (Dům umění, Ostrava)
- 1.12.1951-20.1.1952 – *Výtvarná úroda 1951 – výstava SČSVU* (Mánes a Umělecká beseda, Praha)

1952

- *Umělci na stavbách socialismu* (Praha)
- 7.11.-12.12.1952 – *Československo-sovětské přátelství ve výtvarném umění* (Slovanský ostrov, Praha)
- 7.12.-31.12.1952 – *Členská výstava 1952 – výstava SČSVU, k. s. Ostrava* (Dům umění, Ostrava)

1953

- *Výstava výtvarných umělců moravských krajů – Brno, Gottwaldov, Ostrava, Olomouc* (Dům umění, Olomouc)
- *II. přehlídka Československého výtvarného umění 1951-1953* (Jízdárna Pražského hradu, Praha)

1954

- 30.4.-30.5.1954 – *Výstava obrazů a plastik moravských krajských středisek SČSVU* (Dům umění, Ostrava)

1955

- 30.4.-12.6.1955 – *10 let umění na Ostravsku* (Dům umění, Ostrava)

- červen 1955 – *Výstava obrazů, plastik a grafiky krajských středisek Brno, Gottwaldov, Ostrava, Olomouc* (Dům umění města Brna)
- červen 1955 – *III. přehlídka československého výtvarného umění* (Jízdárna Pražského hradu a Mánes, Praha)
- prosinec 1955 - únor 1956 – *10 let Československé lidové demokratické republiky ve výtvarném umění* (Jízdárna pražského hradu, Sběrka moderního umění Národní galerie, Slovanský ostrov, grafická sbírka Národní galerie, Mánes, Praha)

1959

- 23.10.-15.11.1959 – *Výstava 59 – Tvůrčí skupina Ostrava* (Dům umění, Ostrava)

1960

- 26.4.-31.5.1960 – *15 let práce výtvarníků Ostravska – výstava k 15. výročí osvobození ČSR sovětskou armádou* (Dům umění, Ostrava)

1961

- 14.5.-11.6.1961 – *Členská výstava u příležitosti 40. výročí založení KSČ* (Dům umění, Ostrava)
- *Členská výstava u příležitosti 40. výročí založení KSČ* (Dům umění, Olomouc)
- *Členská výstava u příležitosti 40. výročí založení KSČ* (Liberec)
- *Členská výstava u příležitosti 40. výročí založení KSČ* (Martin)

1968

- 29.6.1968-1983/1986 – *Skupina výtvarných umělců v Brně. Expozice brněnské avantgardy z let 1922-1939* (Galerie musea města Brna)

1975

- 5.10.-16.11.1975 – *Severomoravští výtvarní umělci k 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou* (Galerie výtvarného umění v Ostravě)
- 30.11.-???.1975 – *Severomoravští výtvarní umělci k 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou* (Galerie výtvarného umění v Olomouci)

1990

- červenec - srpen 1990 – *Přírůstky 1980-1990* (Galerie výtvarného umění v Ostravě – Dům umění a Nová síň, Ostrava)

1995

- 10.1.-15.3.1995 – *Ohniska inspirace II, Zátíší v české malbě 20. století ze sbírek Galerie výtvarného umění v Ostravě* (Galerie výtvarného umění v Ostravě – Dům umění, Ostrava)
- 1.12.1995-31.1.1996 – *Regionální umění ve sbírkách GVU v Ostravě – malba a plastika* (Galerie výtvarného umění v Ostravě)

2003

- 7.11.2003-31.1.2004 – *Až kometa šlehne nás. Z historie zvukového záznamu* (Galerie Mánes, Praha)

2007

- 15.2.-14.3.2007 – *Ostrava ve výtvarném umění* (Autorská výstavní síň Výtvarného centra Chagall, Ostrava)

Autorské výstavy

1984

- 24.1.-4.3.1984 – *Jan Provazník 1901-1978* (Galerie výtvarného umění v Ostravě – Nová síň, Ostrava-Poruba)

2011

- 24.5.-10.7.2011 – *Provazník dětem* (Galerie výtvarného umění v Ostravě – Dům umění, Ostrava)

Soupis vypravených divadelních her

Soupis scénografických návrhů ostravského divadla byl pořízen podle knihy Evy Sýkorové-Čákové *60 let státního divadla v Ostravě*, údaje týkající se divadla v Opavě mi laskavě sdělila paní Táňa Mládková.

České divadlo v Moravské Ostravě / Zemské divadlo v Moravské Ostravě

1940

- Molière, *Zdravý nemocný*, premiéra 4.1.1940; společně s Karlem Konstantinem
- Ralph Benatzky, *Okouzlující slečna*, premiéra 9.2.1940
- Jindřich Loukota, *Mé štěstí má zlaté vlasy*, premiéra 25.3.1940
- Julius Kalaš, *Berou, berou?*, premiéra 10.5.1940
- Heinz Coubier, *Aimée aneb Zdravý lidský rozum vítězí*, premiéra 24.5.1940

1941

- Zikmund Winter – Zdeněk Štěpánek, *Nezbedný bakalář*, premiéra 1.3.1941

1942

- Karel Krpata, *Hvězdy nad hradem*, premiéra 22.1.1942

1943

- Gioacchino Rossini, *Lazebník sevillský*, premiéra 12.2.1943
- Giuseppe Verdi, *Traviata*, premiéra 6.5.1943
- Wolfgang Amadeus Mozart, *Únos ze serailu*, premiéra 8.6.1943
- Leoš Janáček, *Její pastorkyňa*, premiéra 25.6.1943
- Zdeněk Fibich, *Šárka*, premiéra 8.10.1943
- Antonín Dvořák, *Tvrdé palice*, premiéra 29.10.1943

- Vilém Blodek, *V studni*, premiéra 29.10.1943
- Richard Wagner, *Tannhäuser*, premiéra 12.12.1943

1944

- Julius Zeyer, *Radúz a Mahulena*, 2.2.1944
- Gioacchino Rossini, *Popelka Angelina*, premiéra 13.2.1944
- Josef Bohuslav Foerster, *Eva*, premiéra 2.4.1944
- Johann Strauss, *Netopýr*, premiéra 28.5.1944
- Vladimír M. Strojil, *Rodinná pouta*, premiéra 4.6.1944
- Josef Štolba, *Na letním bytě*, premiéra 2.7.1944

1945

- Ladislav Třenecký, *Černá země*, premiéra 19.6.1945
- Julius Zeyer – Josef Suk, *Radúz a Mahulena*, premiéra 21.9.1945
- Antonín Dvořák, *Tvrdé palice*, premiéra 17.10.1945
- Vilém Blodek, *V studni*
- Jacques Offenbach, *Madame Favart*, premiéra 26.10.1945
- Emmerich Kálmán, *Sylva (Čardášová princezna)*, premiéra 30.11.1945

1946

- Rudolf Friml, *Rose Marie*, premiéra 3.2.1946
- František Sokol Tůma, *Staříček Holuša*, premiéra 17.2.1946
- Rudolf Piskáček, *Slovácká princezna*, premiéra 9.6.1946
- Vladimír Brázda – Jan Pacl, *Vysněná*, premiéra 5.10.1946
- Giacomo Puccini, *Madame Butterfly*, premiéra 23.10.1946
- Zdeněk Mašek – Ivan Vladimír Komarov, *Generál Kačalov*, premiéra 27.10.1946
- Giuseppe Verdi, *Traviata*, premiéra 22.12.1946
- Václav Štech, *Třetí zvonění*, premiéra 30.12.1946

1947

- Mirko Hanák, *Frajerečka*, premiéra 18.5.1947

1948

- Petr Iljič Čajkovskij, *Louskáček*, premiéra 23.12.1948

Slezské divadlo Opava

1946

- Alois a Vilém Mrštíkové, *Maryša*, premiéra 28.9.1946
- Romain Rolland, *Hra o lásce a smrti*, premiéra 17.12.1946

Soupis ilustrovaných knih

Seznam Provazníkem ilustrovaných je převzat z výstavního katalogu V. Jůzy a doplněn ze soupisu ilustrací Mileny Konečné v pozůstalosti v soukromé sbírce.

1927

- Walter Lionel George, *Děti úsvitu. Román*, Praha (A. Svěcený) 1927, 172 s. (celostránkové černobílé lavírované perokresby)

1944

- Vojtěch Martínek, *Svět kouzel a divů*, Praha (Vyšehrad) 1944, 2. vydání, 131 s. (barevný přebal, celostránkové barevné ilustrace a perokresby v textu)

1945

- Bedřich J. Bezoušek, *Hlásím celu 117*, Ostrava 1945, 50 s. (obálka)
- Edward Everest Hale, *Muž bez vlasti*, Ostrava (Svět) 1945, 59 s. (obálka a ilustrace)

1946

- Fran Směja, *Z pravdy a snů*, Ostrava (Josef Lukasík) 1946, 92 s. (obálka, celostránkové barevné ilustrace a perokresby v textu)

1947

- Josef František Karas, *Velká Morava. Historický obraz časů Metodějových*, Opava (AD. Tománek) 1947, 406 s. (obálka, frontispis a úprava)
- Božena Němcová, *Perly pohádek Boženy Němcové*, Zlín (Tisk) 1947, 210 s. (celostránkové barevné ilustrace a perokresby v textu)

- Milan Rusinský, *Bard první z Beskyd. Jak Petra Bezruče přijalo Slezsko*, Opava (Ad. Tománek) 1947, 128 s. (obálka)
- Čeněk Šmíra – Karel Fiala (red.), *Osvobozená země 1945-1947*, Ostrava (Moravskoslezský ZNV) 1947, 204 s. (perokresba)

1948

- František Kožík, *Červánky mezi dětmi. Rozmarné vyprávění pro nejmenší*, Brno (Družstvo Moravského kola spisovatelů) 1948, 95 s.
- Vojtěch Martínek, *Na cestách národního ducha. Čtyřicet miniatur*, Opava (Ad. Tománek) 1948, 217 s., 2. vyd. (1. souborné)
- Jan Petrus, *Černá kněžna a jiné slezské pověsti*, Praha (Komenium) 1948, 125 s., 2. vydání (perokresby v záhlaví, koncovky a celostránkové perokresby)

1949

- Ivan Fedorovič Kratt, *Cesta k moři. Povídky*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1949, 93 s. (barevná obálka, celostránkové a půlstránkové kresby a špičky)

1950

- Vitalij Georgijevič Gubarev, *Pavlík Morozov*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1950, 47 s. (barevný přebal, barevné ilustrace a celostránkové perokresby)
- Ivan Fedorovič Kratt, *Cesta k moru. Rozprávky*, Bratislava (Smena) 1950, 100 s. (barevný přebal, celostránkové perokresby a perokresby v textu)
- Josef Věromír Pleva, *Malý Bobeš*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1950, 486 s., 3. vyd., v SNDK 1. vydání (barevný přebal, celostránkové perokresby a barevné ilustrace)

1951

- Boris Nikolajevič Polevoj, *Příběh opravdového člověka*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1951, 361 s., 4. vyd., v SNDK 1. vyd.

1952

- Helena Križanová-Brindzová, *Traja bratia*, Bratislava (Smena) 1952, 51 s. (barevná obálka, celostránkové lavírované perokresby)
- Ivan Likstanov, *Malíčková úderka*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1952, 277 s., 2. vyd., v SNDK 1. vyd. (barevné a celostránkové černobílé ilustrace)

1953

- Růžena Gaubeová, *O Petrovi Jilemnickom*, Bratislava (Slovenské vydavateľstvo detskej knihy) 1953, 84 s. (celostránkové černobílé ilustrace)
- Josef Věromír Pleva, *Malý Bobeš*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1953, 475 s., 4. vydání, v SNDK 2. vyd. (barevné a černobílé celostránkové ilustrace, černobílé ilustrace v textu; nové ilustrace oproti 3. vydání z 1950)
- Stefan Zorian, *Příběh jednoho života*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1953, 339 s. (obálka, barevné a černobílé ilustrace)

1954

- Vlastimil Maršíček, *S hlavou vztyčenou. Spisovatelé o vojácích*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1954, 125 s. (černobílá obálka, půlstránkové lavírované perokresby)

1955

- Jan Neruda, *Balady a romance*, Bratislava (Slovenské nakladateľstvo detskej knihy) 1955, 66 s. (titul, perokresbová záhlaví a celostránkové ilustrace)
- Josef Věromír Pleva, *Malý Bobeš*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1955, 475 s., 5. vydání, v SNDK 3. vyd. (barevné a černobílé celostránkové ilustrace, černobílé ilustrace v textu)

1956

- Marie Majerová, *Robinsonka*, Bratislava (Slovenské nakladateľstvo detskej knihy) 1956, 166 s. (barevný přebal, perokresbové ilustrace v textu)
- Josef Věromír Pleva, *Malý Bobeš*, Praha (Státní nakladatelství dětské knihy) 1956, 443 s., 6. vydání, v SNDK 4. vyd.

1957

- Alexandr Georgijevič Malyškin, *Lidé ze zapadlého hnízda*, Praha (Svět sovětů) 1957, 355 s., 2. vyd., ve Světě sovětů 1. vyd. (přebal, celostránkové ilustrace)
- Josef Věromír Pleva, *Malý Bobeš*, Praha (Československý spisovatel) 1957, 442 s., 7. vydání, v ČS 1. vyd.
- Josef Věromír Pleva, *Malý Bobeš*, Sofia (Marodná mladež) 1957, překlad do bulharštiny (ilustrace převzaty ze 6. vydání z 1956)

1959

- Aľina a Czeslaw Centkiewiczovci, *Odarpi. Egigvov syn*, Bratislava (Mladé letá) 1959, 128 s. (barevná obálka, celostránkové perokresby)

1960

- Alois Sivek, *Ze slezské domoviny. Pohádky a pověsti*, Ostrava (Krajské nakladatelství) 1960, 193 s. (barevný přebal, barevné celostránkové ilustrace a perokresby v textu)

1961

- Aleksej Ivanovič Pantelejev, *Čestné slovo*, Bratislava (Mladé letá) 1961, 89 s.

1962

- Alois Sivek, *Bajki Śląskie*, Ostrava (Krajské nakladatelství) 1962, 170 s., překlad do polštiny

1964

- Alois Sivek, *Od tří řek. Pohádky a pověsti od Olzy, Ostravice a Opavice*, Ostrava (Krajské nakladatelství) 1964, 237 s. (přebal, perokresby v záhlaví a koncovky, barevné celostránkové ilustrace)

1965

- Alois Sivek, *Čítanka pro 6. ročník základní devítileté školy s polským jazykem vyučovacím*, Praha (Státní pedagogické nakladatelství) 1955, 166 s. (ilustrační spoluúčast)

1967

- Karel Dvořáček, *Stará píseň. Zkazky a lidová vyprávění*, Ostrava (Profil) 1967, 141 s. (přebal, celostránkové barevné ilustrace a perokresby)

1970

- Amálie Kutinová, *Gabra a Málinka I, Gabra a Málinka, povedené dcerky*, Ostrava (Profil) 1970, 167 s. (přebal, celostránkové barevné ilustrace)

- Amálie Kutinová, *Gabra a Málinka II, Gabra a Málinka ve městě*, Ostrava (Profil) 1970, 141 s. (přebal, celostránkové barevné ilustrace)
- Amálie Kutinová, *Gabra a Málinka III-IV, Gabra a Málinka se učí latinsky; Gabra a Málinka v čarovné zemi*, Ostrava (Profil) 1970, 295 s. (přebal, celostránkové barevné ilustrace)
- Josef Vrbka, *Mlsný hastrman. Pověsti a vyprávění z Hané a Malé Hané*, Ostrava (Profil) 1970, 86 s. (obálka, celostránkové barevné ilustrace a perokresby v textu)

1975

- *Pohádky z Valašska*, Ostrava (Profil) 1975 (celostránkové barevné ilustrace); nevyšlo

1991

- Amálie Kutinová, *Gabra a Málinka I-II, Gabra a Málinka, povedené dcerky; Gabra a Málinka ve městě*, Ostrava (Profil) 1991, 316 s. (přebal, celostránkové barevné ilustrace)
- Amálie Kutinová, *Gabra a Málinka III-IV, Gabra a Málinka se učí latinsky; Gabra a Málinka v čarovné zemi*, Ostrava (Profil) 1991, 315 s. (přebal, celostránkové barevné ilustrace)
- Amálie Kutinová, *Gabra a Málinka V-VI, Gabra a Málinka galánečky; Gabra a Málinka v Praze*, Ostrava (Profil) 1991, 329 s. (přebal, celostránkové barevné ilustrace)

Soupis monumentálních realizací

1952

- Dům družin Havířov-Šumbark – sgrafito; nezjištěno
- Jednotný národní výbor Ostrava – obraz *Boj o Ostravu*, uhel na kartonu; společně s Bedřichem Augustinem Tkaczykem; zachováno
- Škola Havířov – dvě reliéfní barevné glazované mozaiky; nezjištěno

1955

- Základní devítiletá škola, dnes ZŠ a MŠ Soběšovice-Lučina, okres Frýdek-Místek – sgrafito ve štítu nad hlavním vchodem; smlouva 1955, realizace 1956; zachováno

1957

- Základní devítiletá škola Havířov-Prostřední Suchá, dnes ZŠ Kpt. Jasioka 57 – dvě sgrafita v interiéru školy; zachováno
- Mateřská škola Na Vyhlídce Vratimov – keramická mozaika *Tančící dívky*; podklady 1957, provedení 1958; nedochováno

1960

- Kulturní dům Hlučín – *Alegorie hudebních a dramatických umění*, nástěnná malba al secco; nedochováno

1962

- Kulturní dům dolu prezident Gottwald Horní Suchá, dnes Centrum Aplaus – figurální reliéf; nedochováno
- Domovní blok 38B Havířov, dnes Dělnická 433/1 a 432/3 – soubor glazovaných mozaik; zachováno

1963

- Slezanka Ostrava – výtvarné řešení skleněné stěny; nezjištěno

- účast při řešení výtvarné výzdoby Gottwaldovy třídy Ostrava – návrhy; nezjištěno
- dům č. 58 tř. Osoboditelů Ostrava, dnes Sokolská třída 58 – sgrafita *Oslava života*; zachováno
- blok 235 Ostrava-Hrabůvka – dekorativní panó; nedochováno

1964

- Mateřská škola č. 1 u bloku 322 Karviná-Ráj, dnes MŠ Olbrachtova, Horova 655 – dva reliéfy po stranách hl. vchodu; společně s Drahomírem Tůmou; zachováno
- 24 tř. škola Karviná-Ráj – výtvarné řešení stěny u hlavního vstupu do školy (5,2 x 2,7 m); smlouva 1964, provedení do 1965; nezjištěno
- dům č. 345 Ostrava-Hrabůvka, dnes Jubilejní kolonie 345/60 – výtvarné řešení mříže; nezjištěno

1965

- Divadlo Julia Fučíka Krnov – výtvarné řešení dvou stěn ve vestibulu nad vchodem (1,8 x 1,2 m); společně s Karlem Štětkařem; nerealizováno

1966

- Restaurace 600 Ostrava-Zábřeh – výtvarné řešení čelní stěny v mléčném bufetu (1,5 x 3 m); nezjištěno

1968

- Státní banka Ostrava, dnes Komerční banka, Nádražní 1698/12, Ostrava – art protis *Kompozice* (1,38 x 1,95 m) pro pracovnu ředitele pobočky v Ostravě; zachováno

1972

- Státní banka Karviná – art protis pro pracovnu ředitele, smlouva 1972, provedení do 1974; nezjištěno

1973

- Česká státní pojišťovna (Nový dům peněžnictví), Karola Šliwky 50/8a, Karviná-Fryštát – art protis v ředitelně; nedochováno
- Rehabilitační ústav Hrabyně – čtyři art protisy pro klubovny; nedochováno

1975

- 32. základní devítiletá škola Ostrava-Hrabůvka, později ZŠ Mjr. Nováka 1455/34, dnes EDUCAnet – Soukromé gymnázium Ostrava, s.r.o. – skleněná mozaika *Sportem ke zdraví* (2 x 3 m) po pravé straně vchodu; nezjištěno

1978

- Smuteční síň Jeseník – výtvarné dílo v exteriéru; již nerealizováno
- 62. jesle Ostrava-Výškovice – výtvarné řešení stěny v interiéru; již nerealizováno

Ocenění

O obdržených cenách se zmiňuje V. Jůza v Provazníkově výstavním katalogu a také Karel Štětkař při smutečním projevu.

- Cena Severomoravského krajského národního výboru, 1952
- Cena města Ostravy, 1961
- Čestné uznání Národního výboru Ostrava, 1978

Zastoupení ve sbírkách

- Galerie výtvarného umění v Ostravě
- Slezské zemské muzeum Opava
- Muzeum města Brna
- Národní galerie v Praze
- Galerie umění Karlovy Vary

Psané dokumenty

Rodný a křestní list — Geburts- u. Taufschein.

No. 4738.

Biskupství *Pomoř. Diocese*
 Dekanství *Pomoř. Püsch*
 Dekanat *Pomoř. Kalibon v Pforte*
 Pfarre *Silehntsch*

Ze zdejší matricy narozených a pokřtených tom. pag. 44. se tímto úředně dokazuje, že léta Páně: *1901* pag. *29. X. 01* *1901* zde v *Silehntsch* byl narozen a dne *13. října 1901* od *Sp. Franck. St. Pöschky f. S. C.* dle římsko-katoličského obřadu pokřten byl: nach römisch-katholischem Ritus getauft worden ist:

Jméno křtěncovo Name des Tauflings	Náboženství Religion	Manželství syn neb dcera Ehestand Taufiter	Otec: jeho křeané a rodné jméno, stav, bydliště a jméno matky jméno a příjmi Zaht. and Familienname, Stand, Wohnort, und der Mutter Name und Familienname	Matka: její křeané jméno, sňobce a rodné jméno, stav a bydliště, a je-li křeané v rodné jméno, stav a bydliště, a je-li matky jméno a příjmi Zaufiter, dachmer, Geb. wassertr. (ehh. oder Witwe), Name und Familienname, Stand und Wohnort, und der Mutter Name und Familienname	Kmotrů jmeno, stav a bydliště Der Waten Name u. Stand	Bábou byla Gebourter:
Jan Franzisk	katol. kath.	manžel. Ehestand. syn Sohn	Provozník Jan. Kř. Čechů a Kř. Čechů. manžel, n. P. B. C. Kř. Čechů, Kř. Čechů, manžel, n. P. B. C. Kř. Čechů, Kř. Čechů, manžel, n. P. B. C.	Johana, manžel, n. P. B. C. f. J. Kř. Čechů, Kř. Čechů, manžel, n. P. B. C. f. J. Kř. Čechů, Kř. Čechů, manžel, n. P. B. C. f. J.	Frantisk Holas manžel, n. P. B. C. Kř. Čechů, Kř. Čechů, manžel, n. P. B. C. f. J.	Frantisk Kř. Čechů Kř. Čechů, Kř. Čechů, manžel, n. P. B. C. f. J.

Důkazem toho budiz můj vlastnoruční podpis a pečť úřední.
 Urkund dessen ist das gefertigten eigenhändige Namensunterfchrikt und das beigedruckte Amtsiegel.

Dáno v *Pomoř. Kalibon v Pforte* dne *16. října* 1901
 úředník

Rodný a křestní list Jana Provozníka

UMĚLECKO-PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA V PRAZE.

VYSVĚDČENÍ ZRALOSTI.

J A N P R O V A Z N Í K

narozen dne 29. září 1901 v Židenicích na Moravě,
absolvoval jako řádný žák všeobecnou školu ústavu v odděl. pro figurální a ornamentální
kreslení ve školních letech 1924-1927 a obdržel následující známky:
Návštěva školy: velmi pilná. Mravné chování: chvalitebné. Pilnost: vytrvalá.

Prospěch v jednotlivých předmětech:

Předmět	Počet hodin v týdnu	Ve školním roce	Prospěch	Podpis
Figurální kreslení	20	1924/25	chvalitebný	} Jan Škvrna
	20	1925/26	chvalitebný	
	20	1926/27	chvalitebný	
Ornamentální kreslení a malování	6	1924/25	chvalitebný	} Jan Škvrna František Kysela A. J. Bömer V. H. Brunn Jan Škvrna František Kysela
	6	1925/26	chvalitebný	
	6	1926/27	chvalitebný	
Figurální a ornamentální modelování	./.	./.	./.	./.
	./.	./.	./.	./.
	./.	./.	./.	./.
Všeobecně ornamentální a figurální kreslení	./.	./.	./.	./.
	./.	./.	./.	./.
	4	1924/25	dobrý	Dr. Falešák
Všeobecně ornamentální a figurální modelování	./.	./.	./.	./.
	2	1924/25	dobrý	} Jan Benda
	2	1925/26	dobrý	
Písmo	./.	./.	./.	./.
	6	1925/26	chvalitebný	} K. Štělca
	6	1926/27	chvalitebný	
Všeobecný akt kreslení anatomie	1	1926/27	dobrý	Dr. A. Škvrna
	6	1924/25	chvalitebný	} Fr. Škvrna
Deskriptivní měřictví a kreslení	3	1925/26	chvalitebný	
	I. theorie kreslení	2	1925/26	chvalitebný
4		1925/26	chvalitebný	
2		1926/27	chvalitebný	
II. theorie kreslení	2	1926/27	chvalitebný	} J. Škvrna
	4	1926/27	chvalitebný	
Anatomie	1	1924/25	dobrý	} Jan Benda
	2	1924/25	výborný	
Dějiny umění:	2	1925/26	výborný	} J. Škvrna
	2	1926/27	chvalitebný	
	2	1926/27	chvalitebný	
Sádrování	./.	./.	./.	./.
	./.	./.	./.	./.

V PRAZE dne 25. června 1927.

Jan Benda
i. ř. rektor.

STUPNICE ZNÁMEK.

Návštěva školy: velmi pilná - pilná - nepravdělná - nedobrá.
Mravné chování: chvalitebné - uspokojivé - záporné - mezi zákonné - nezákonné.
Pilnost: vytrvalá - silná - dostatečná - nejméně.
Prospěch: výborný - chvalitebný - dobrý - dostatečný - nedostatečný.

Vysvědčení zralosti, Umělecko-průmyslová škola v Praze

010. 989/451

UMĚLECKO-PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA

V PRAZE.

Vysvědčení na odchodnou (absolutorium)

Pan J A N P R O V A Z N Í K

narozen dne 29. září 1901 v Židenicích, MORAVA,

absolvovav ve školním roce 1926/27 Všeobecnou školu, navštěvoval

jako řádný žák speciální školu pro kresle-
ní a malbu prof. Františka Kyselý

na tomto ústavě po dva a půl léta, t. j. od počátku škol. roku 1927/28
do konce I. pololetí škol. roku 1929/30

velmi pilně a vykázal se v ten čas prospěchem následujícím:

Vysvědčení na odchodnou, Umělecko-průmyslová škola v Praze

Volné studie:	v ý b o r n ý
Kompozice:	c h v a l i t e b n ý
Klausurní práce kompoziční:	c h v a l i t e b n ý
Provedené návrhy dle klausurních náčrtů kompozičních:	c h v a l i t e b n ý
Všeobecný akt (kreslení):	c h v a l i t e b n ý
Nauka o slohu, speciální kurs	c h v a l i t e b n ý
Dějiny umění, speciální kurs	c h v a l i t e b n ý
./. .	./. .
./. .	./. .
./. .	./. .

Chování žák a bylo: c h v a l i t e b n é .

Prohlašuje se, že jmenovaný poslechač vykonal... předepsané klausurní zkoušky a ukončil studium na speciální škole pro kreslení a malbu.

Na základě toho vydává se absolutorium.

STUPNICE ZNÁMEK:

Návštěva školy: velmi pilná – pilná – nepravidelná – nedbalá.
 Mravné chování: chvalitebné – uspokojivé – zákonné – méně zákonné – nezákonné.
 Prospěch: výborný – chvalitebný – dobrý – dostatečný – nedostatečný.

Vysvědčení na odchodnou, Umělecko-průmyslová škola v Praze

7 RUE LEMAITRE
PUTEAUX
(Seine)

9/XI. 37

Pánové

přijdu do dílny v pondělí 12 ho
z. m. v 16.45 hod. přesně. Budu
šťasten Vás vidět všechny a prosím
by jste si to mezi sebou sdělili.

Srdcezně Vás zdravím a
jsem Vás

Kupka

Vzkaz Františka Kupky pařížským studentům

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ DĚTSKÉ KNIHY, KARLOVA 2, PRAHA I.

Č. j.: V PRAZE dne 12. října 1949...

Milý pane Právazníku,

Měli jsme sice pro Vás uchystány jiné věci, ale teď se nám dostal velmi pěkný úkol, vydat znovu Plevova Malého Bobeše. Posíláme Vám jej a prosíme Vás, abyste se dal laskavě co možno nejdříve do čtení. Je to kniha, která je kladena mezi nejlepší z naší literatury pro mládež a ještě nikdo ji dosud malířsky „neudělal“. Kdyby se Vám to podařilo, pak se spojí dvě jména, Plevovo a Vaše, pak půjdou další vydání a každé vydání nese pro Vás nové honoráře. Tím Vás chci nachytat, abyste dostal do knihy velikou chuť. Byli bychom totiž velice rádi, kdybyste

si z této knihy mohl udělat mistrovský kousek a abyste napravil hlavně chyby jejího posledního hrozného ilustrátora.

Bylo by to na formát 25 x 17.6, všechny tři díly v jedné knížce, bylo by potřebí asi 8 barevných a asi 30 černých kreseb. Barevné by byly až do krajů, tak zv. na spadávání. Termín do 1. března 1949.

Prosím Vás, abyste si laskavě tu knihu přečetl a abyste už po ~~první~~ prvních stránkách odpověděl, zda by se Vám to hodilo.

Zdravím Vás moc pěkně a těším se na Vaši příznivou zprávu

Váš

Ondřej Sekora

Dopis Ondřeje Sekory Janu Provazníkovi

Brno, dne 7.8.1945.

Pan

Jan Provazník,
akad.malíř

Mor. Ostrava,
Československá 19.

Blok výtvarných umělců v zemi Moravskoslezské potvrzuje,
že jste jeho zakládajícím členem ode dne 28.července 1945.
Číslo Vaší legitimace je..P.....

Aby Vám mohla býti vydána řádná legitimace, žádáme, abyste
poslal do naší kanceláře 2 podobanky nor.kab.formátu a při-
loženou složenkou uhradil stanovený inkorporační paplatek
K 500,--.

Oběžníkem č.1. uvedený obraz pošlete do 20t.m. Může to
být i obraz ze soukromého majetku, tedy neprodejný. Uveďte
prodejnou a pojistnou cenu. Obraz bude již žirován výborem
pro soutěžení značkou BLOKU.

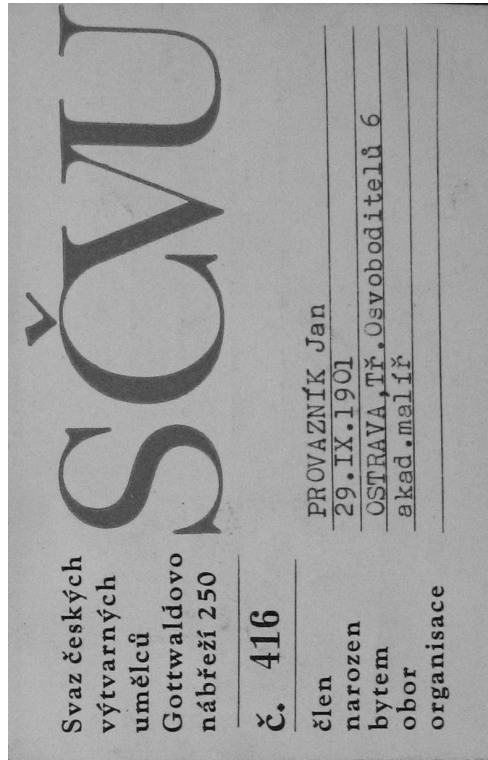
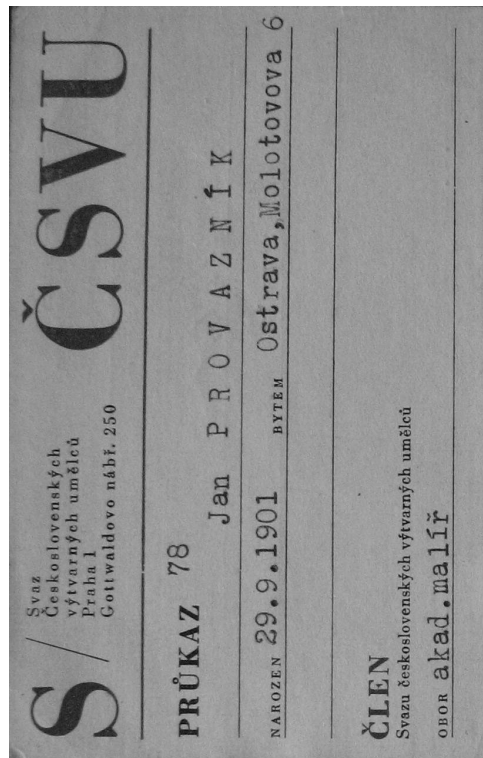
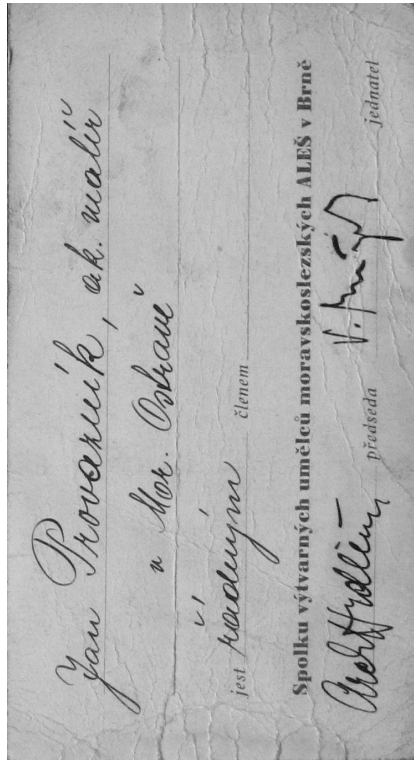
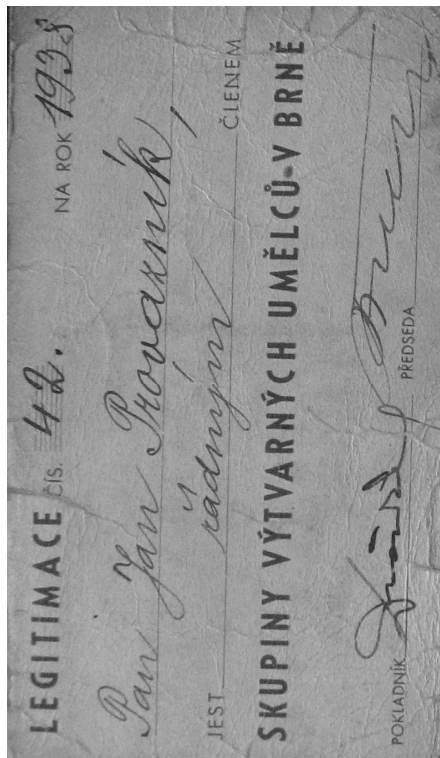
Pracovní schůze konají se každý pátek o 17 hod. a jsou
všem členům přístupny.

Dr. B. Hochmann v.r.
jednatel

*Blok výtvarných umělců
moravskoslezské ústředí v Brně.*

*P. Kaláb v.r.
předseda*

Potvrzení o založení Bloku výtvarných umělců

Legitimace

SUMMARY

Jan Provazník was literally the Renaissance man having a wide range of skills: he worked as a painter, illustrator, stage artist, both interior and exterior designer.

The year 2012 witnesses the 34-year anniversary of Provazník's death yet his work did not receive so far any profound art assessment and discussion except for a posthumous exhibition organized by Jiří Jůza. The present study is thus an attempt to justify and commemorate the author; although his work and fame did not exceed the region he lived in and he did not bask in the glory as his more successful art contemporaries did, his work is surely original quality art.

Jan Provazník was born on 29th September 1909 in Slatina on the periphery of Brno; he came from a poor family background of a turner foreman. Despite the fact his parents enabled him to study at the vocational grammar school which he, however, left due to poor study performance. Therefore Provazník got trained as a house painter and decorator.

After finishing compulsory military service Provazník worked for the firm that maintained the interiors of buildings by a renowned architect Dušan Jurkovič and such an encounter was a key moment in Provazník's worklife. The respected architect noticed the artistic aptitude and talent of Jan and recommended the young man to study under the supervision of Josef Schusser and František Kysela at Umělecko-průmyslová škola v Praze (the School of Decorative Arts in Prague).

After graduation in 1930, Provazník created massive pictorial boards for several music halls in Prague. In 1931 he married an

ophthalmology student Milena Vránová and in 1932 he moved from Prague to Brno. There he entered the Group of Artists and made friends especially with Jaroslav Král. In his first artworks Provazník confronts art deco, cubism, expressionism and futurism. The autumn of 1932 sees the artist moving to Olomouc, where his wife lived and worked. In Olomouc Provazník started his long-standing career of a successful portrait painter.

In the 1930's he repeatedly made study trips to Yugoslavia. Thanks to the scholarship he could travel to Paris and spent there some time in between 1934 and 1935 at the artist's workroom of František Kupka, the influence of whom made Provazník wander through the streets and record contemporary life; Kupka also taught his students to study at museums and galleries to study old masters and all that taken together had a profound influence on Provazník. He got to like paintings, particularly still-lives, by Jean Baptist Simeon Chardin and he never quit to have them in mind in his own still-lives. In Paris, Provazník also outlined and painted his best-known paintings, for example *Carnival* and *Dice*. In spite of his parisian experience, Provazník never gave up his intelligible way of artistic representation and reality.

In 1936 the family moved to Ostrava because the artist's wife found there a new job as an MD; Provazník spent most of his life in Ostrava where also daughter Milena was born. Thanks to his friendly character he became friends with many important art personalities of the region such as was the sculptor Augustin Handzel, with whom he shared neighbouring workrooms, or with painters Vladimír Kristin, Bohumír Dvorský a Jan Sládek. Among his close friends also

belonged caricaturist Karel Štětkář, who is the author of Jan's portrait.

Provazník became a member of several artistic groups in the region covering Sdružení výtvarných umělců Brno (The Group of Visual Artists in Brno), Moravskoslezské sdružení výtvarných umělců v Ostravě (The Moravian-Silesian Group of Visual Artists in Ostrava) and Blok whose foundation he initiated; he was also a member of Svaz československých výtvarných umělců (The Union of Czechoslovak Visual Artists) and Svaz českých výtvarných umělců (The Union of Czech Visual Artists). Provazník also co-chaired several exhibition and artistic boards.

In 1927 Provazník illustrated his first book but he became a sought-after illustrator after 1944. Among his most popular books with charming pictures are included *Malý Bobeš*, *Perly Pohádek Boženy Němcové* or *Svět kouzel a divů* by Vojtěch Martínek. He was able to choose the style of illustrations according to the theme of the book.

The beginning of the 1950's brought him the first art commissions intended as monumental architectural performances and art protises in Ostrava and its surroundings. Monumental performances and illustration projects became his focus until his death.

Humanly speaking, Provazník was rather an introvert; he preferred to spend his free time at the family cottage, where he worked in the rock garden, cooked, went for trips and collected folk works of art, especially fine tin-glazed pottery and folk glass-painting. Above all he loved his family, especially his daughter Milena, who inherited her father's talent.

During his time Jan Provazník was a well-known Ostrava's artistic personality. However, after his sudden death on 18th March 1978 his artwork was almost forgotten.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Veronika Červinková
Katedra:	Dějin umění
Vedoucí práce:	Prof. PhDr. Pavel Štěpánek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Výtvarník Jan Provazník (1901-1978)
Název v angličtině:	Artist Jan Provazník (1901-1978)
Anotace práce:	Diplomová práce pojednává o životě a díle malíře Jana Provazníka (1901-1978). Vystudoval Umělecko-průmyslovou školu v Praze a rok strávil v Paříži u Františka Kupky. Jako malíř se věnoval zejména figurálním námětům a zátiším. Většinu života prožil v Ostravě, kde se pracoval jako scénograf, ilustrátor a autor monumentálních architektonických realizací.
Klíčová slova:	Jan Provazník, Brno, Dušan Jurkovič, Umělecko-průmyslová škola v Praze, František Kupka, Ostrava, malba, scénografie, ilustrace, monumentální realizace.
Anotace v angličtině:	This thesis deals with life and work of painter Jan Provazník. He graduated from the School of Decorative Arts in Prague and spent a year in Paris with František Kupka. As a painter he was engaged mainly in figural and still life themes. He spent most of his life in Ostrava, where he worked as a stage artist, illustrator, both interior and exterior designer.
Klíčová slova v angličtině:	Jan Provazník, Brno, Dušan Jurkovič, School of Decorative Arts in Prague, František Kupka, Ostrava, painting, stage design, illustration, interior and exterior design.
Přílohy vázané v práci:	Textová příloha; CD.
Rozsah práce:	180 stran
Jazyk práce:	čeština